

NIBR-rapport 2010:27

Hild-Marte Bjørnsen
og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2010

NIBR

Norsk institutt for by- og regionforskning

Samfunns- og
næringsanalyse for
Svalbard 2010

Andre publikasjoner fra NIBR:

NIBR-rapport 2009:35

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2009

NIBR-rapport 2008:21

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2008

NIBR-rapport 2007:23

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2007

Rapportene koster kr 300 og 250,-, og kan bestilles fra NIBR:

Postboks 44, Blindern,
0313 Oslo

Tlf. 22 95 88 00

Faks 22 60 77 74

E-post til

nibr@nibr.no

Porto kommer i tillegg til de oppgitte prisene

Hild-Marte Bjørnsen
og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2010

NIBR-rapport 2010:27

Tittel: Samfunns- og næringsanalyse
for Svalbard 2010

Forfatter: Hild-Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

NIBR-rapport: 2010:27
ISSN: 1502-9794
ISBN: 978-82-7071-864-1
Prosjektnummer: O-2503
Prosjektnavn: Svalbard
Oppdragsgiver: Longyearbyen lokalstyre
Prosjektleder: Steinar Johansen

Referat: I denne rapporten dokumenteres samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard fra 2008 til 2009, med hovedfokus på utviklingen i Longyearbyen og Svea. Redusert aktivitet i kulldriften og reiselivet har ført til redusert aktivitet i avledet virksomhet og færre innbyggere i Longyearbyen gjennom året. Framskrivninger mot 2014 viser at nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard fortsatt vil være preget av en planlagt nedtrapping innenfor kulldriften og av usikkerhet knyttet til utviklingen i de andre basisnæringene. Uten avbøtende tiltak må det derfor forventes en nedskalering av svalbardsamfunnet framover.

Sammendrag: Norsk og engelsk

Dato: November 2010
Antall sider: 124
Pris: Kr 300,-

Utgiver: Norsk institutt for by- og regionforskning
Gaustadalléen 21,
0349 OSLO
Telefon: (+47) 22 95 88 00
Telefaks: (+47) 22 60 77 74
E-post: nibr@nibr.no
<http://www.nibr.no>

Vår hjemmeside: <http://www.nibr.no>

Trykk: Nordberg A.S.
Org. nr. NO 970205284 MVA
© NIBR 2010

Forord

Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard er skrevet på oppdrag for Longyearbyen lokalstyre (LL). Oppdraget er finansiert som et spleiselag, der Store Norske Spitsbergen Grubekompani as (SNSG), Sparebank1 Nord-Norge avdeling Svalbard, Nærings- og handelsdepartementet, Justis- og politidepartementet og LL har bidratt.

Det har vært gjennomført Samfunns- og næringsanalyser på Svalbard siden begynnelsen av 1990-tallet. Acta Consult as ved Sverre Høifødt hadde ansvaret for analysene til og med 2006. Fra 2007 har analysene vært gjennomført ved Norsk institutt for by- og regionforskning (NIBR). Årets analyse er den fjerde NIBR har ansvaret for.

Tidligere gjennomførte LL årlige bedriftsundersøkelser i Longyearbyen, blant annet til bruk i Samfunns- og næringsanalysen. Statistikken fra og med 2008 er samlet inn av Statistisk sentralbyrå (SSB). SSB overtok ansvaret for datainnsamlingen som en følge av at Statistikkloven er gjort gjeldene for Svalbard. Det innebærer at dataene samles inn på tilsvarende måte som andre næringsdata i Norge og at data om Svalbards næringsliv derfor lettere kan koples sammen med andre, nasjonale dataregistre. Overdragelsen av datainnsamlingen sammenfaller med omlegging til ny standard for næringsklassifisering. Fra og med Samfunns- og næringsanalysen for 2009 innebærer det derfor brudd i datarekka, noe vi har tatt hensyn til i presentasjonen. NIBR har hatt et svært godt samarbeid med flere personer i SSB, men vi takker spesielt Jan Henrik Wang for gode diskusjoner og rask bistand når vi har trengt det.

Fortsatt hviler innholdet i analysen også på det samarbeidet NIBR har med LL og næringslivet på Svalbard. Hos LL har særlig rådgiver Turid Telebond bidratt med sin store lokalkunnskap, med å samle inn data og med å legge data til rette for bruk i analysen. LL,

ved leder Kjell Mork, administrasjonssjef Ivar Undheim og rådgiver Turid Telebond, har sammen med NIBR gjennomført en intervjurunde hos ulike bedrifter og næringsorganisasjoner i Longyearbyen. Informasjonen vi fikk gjennom disse intervjuene har bidratt til å gjøre analysen vesentlig bedre enn den ellers ville vært. NIBR takker både LLs og næringslivets representanter for at de var villige til å dele sin kunnskap med oss.

NIBR ønsker å takke alle som har bidratt med informasjon og innspill til analysen. Ingen av dem kan lastes for eventuelle feil og mangler i rapporten, som står for NIBRs regning.

Oslo, november 2010

Olaf Foss

Forskningsjef

Innhold

Forord	1
Tabelloversikt	5
Figuroversikt	6
Sammendrag	8
Summary	16
1 Innledning.....	20
1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)	21
1.2 Datagrunnlag	23
1.2.1 Næringsdata	23
1.2.2 Befolkning.....	25
1.2.3 Øvrige data.....	25
1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi.....	25
1.3.1 Økonomisk base	26
1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning.....	28
1.4 Innholdet i rapporten	29
2 Longyearbyen og Svea	30
2.1 Kort historisk gjennomgang.....	30
2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea	32
2.3 Aktivitetsutviklingen 2001 til 2009	34
2.3.1 Utviklingen fra 2008 til 2009	36
2.4 Basisnæringenes betydning	39
2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet....	40
2.4.2 Nærmere om offentlig forvaltning og service.....	45
2.4.3 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning.....	47
2.4.4 Nærmere om studentene.....	48
2.4.5 Kulldriften.....	49
2.4.6 Nærmere om reiselivet	51
2.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen.....	53
2.5.1 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund	54

2.5.2	Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund	57
2.6	Oppsummering – utvikling i nøkkeltall	58
3	Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea	60
3.1	Basisnæringenes utvikling framover	61
3.1.1	Offentlig forvaltning og service – nullvekst.....	61
3.1.2	Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – tilnærmet nullvekst.....	63
3.1.3	Kulldrift – fortsatt aktivitetsnedgang	66
3.1.4	Reiseliv	69
3.2	Totalaktivitet	74
3.3	Endrede forutsetninger og resultater	75
3.3.1	Generell usikkerhet	75
3.3.2	Høyalternativ for utviklingen i Longyearbyen	76
4	Befolkningsutviklingen i Longyearbyen	79
4.1	Befolkningsutviklingen 1991-2009	79
4.2	Befolkningens sammensetning.....	80
4.2.1	Kjønns- og aldersfordeling.....	81
4.2.2	Nasjonalitet	83
4.3	Befolkningens stabilitet	83
4.4	Befolkningsutviklingen framover	85
4.4.1	Framskrivning av befolkningen.....	85
4.4.2	Endrede forutsetninger	88
5	Familiesamfunnet i Longyearbyen	91
5.1	Fars og mors tilknytning til arbeidslivet.....	93
5.2	Stabilitet i lokalsamfunnet.....	96
5.3	Basisnæringenes bidrag til stabilitet	98
5.4	Boligsituasjon og pendling.....	100
5.4.1	Pendling til fastlandet	100
5.4.2	Boligsituasjon i Longyearbyen	101
5.5	Økonomiske levekår.....	102
6	Oppsummering og konklusjoner.	105
	Litteratur	109
Vedlegg 1	Fordeling av virksomheter etter basiskategori	111
Vedlegg 2	Fordeling av virksomhet etter SSBs næringsgruppering.....	113

Tabelloversikt

Tabell 2.1	<i>Årsverk i Longyearbyen og Svea etter næringsgrupper for år 2001-2009.</i>	35
Tabell 2.2	<i>Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2009.</i>	46
Tabell 2.3	<i>Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea. 2008 og 2009.</i>	59
Tabell 3.1	<i>Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall studentårsverk ved UNIS. Hovedalternativet. 2009-2014</i>	66
Tabell 3.2	<i>Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverk totalt og tilknyttet driften i Svea 2009-2014.</i>	68
Tabell 3.3	<i>Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2009-2014.</i>	68
Tabell 3.4	<i>Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2009-2014. Longyearbyen og Svea.</i>	74
Tabell 3.5	<i>Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i vekstalternativet 2009-2014. Longyearbyen og Svea.</i>	78
Tabell 4.1	<i>Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet. 31. desember. 2003-2009.</i>	83
Tabell 4.2	<i>Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2004 til 2009.</i>	84
Tabell 4.3	<i>Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2009. Framskrevet 2010-2014...</i>	88
Tabell 5.1	<i>Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 2000-2009.</i>	93
Tabell 5.2	<i>Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling. Longyearbyen og Svea 2006-2009.</i>	97
Tabell 5.3	<i>Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2002 til 2009.</i>	97
Tabell 5.4	<i>Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2003-2008.</i>	99

Figuroversikt

Figur 2.1	<i>Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1991-2009, aggregert til virksomhetskategorier</i>	33
Figur 2.2	<i>Antall årsverk i aggregerte næringer 2008 og 2009. Longyearbyen og Svea.</i>	37
Figur 2.3	<i>Antall årsverk i aggregerte næringer 2008 og 2009 i Longyearbyen. Svea er skilt ut som egen gruppe.....</i>	38
Figur 2.4	<i>Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avledet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1991-2009</i>	41
Figur 2.5	<i>Antall årsverk i avledet virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledet virksomhet. 1991-2009. Longyearbyen og Svea.</i>	43
Figur 2.6	<i>Sysselsatte i avledet virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. studentårsverk). Longyearbyen og Svea 1991-2009.</i>	44
Figur 2.7	<i>Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning. 1990, 1995-2009</i>	55
Figur 2.8	<i>Antall fly- og helikopteranløp. Antall passasjerer. Ny-Ålesund 2000-2008.</i>	57
Figur 3.1	<i>Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2009.</i>	67
Figur 3.2	<i>Antall gjestedøgn per år ved hotell og pensjonater¹ i Longyearbyen 1991 til 2009.</i>	69
Figur 3.3	<i>Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen, fordelt etter reiselivssegment 1998-2009.....</i>	70
Figur 3.4	<i>Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen. 1995, 2000, 2005 og 2009.</i>	71
Figur 3.5	<i>Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet. 1995-2009.</i>	72
Figur 3.6	<i>Reiselivstrafikk over Bykaia i Longyearbyen. Anløp, antall liggedøgn og passasjerer. 2000-2009.....</i>	73

Figur 4.1	<i>Antall innbyggere¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1991-2009.</i>	80
Figur 4.2	<i>Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2009.</i>	81
Figur 5.1	<i>Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2009.</i>	94
Figur 5.2	<i>Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling. 31. desember 2000-2008.</i>	95
Figur 5.3	<i>Ferdigstilte boenheter i Longyearbyen. 1997-2009</i>	102

Sammendrag

Hild-Marte Bjørnsen og Steinar Johansen

Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2010

NIBR-rapport: 2010:27

NIBR har, på oppdrag for Longyearbyen lokalstyre (LL), gjennomført Samfunns- og næringsanalysen for Svalbard 2010. Dette er det fjerde året NIBR står for denne analysen. Tilsvarende analyser har tidligere (fra 1991) vært gjennomført av Acta Consult AS.

Samfunns- og næringsanalysene har vært en del av det kunnskapsgrunnlaget som har vært utviklet i forbindelse med de sterke omveltningene samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden begynnelsen av 1990-tallet. Siden analysen har vært gjennomført hyppig (stort sett årlig), har den også bidratt til en nærmest kontinuerlig overvåkning av samfunnsutviklingen i en brytningstid, og gjennom det vært en viktig del av den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen Svalbard og Longyearbyen har gjennomgått i perioden. Nå ser det ut til at samfunnet er på vei inn i en ny omstillingstid med redusert aktivitet i gruvedriften og de negative impulser det gir for utviklingen i Longyearbyen for øvrig. Selv om næringsgrunnlaget nå er vesentlig mer moderne enn på 1990-tallet og svalbardsamfunnet synes mer robust, vil den kommende utviklingen kunne gi rekke nye utfordringer for de lokale aktørene, så vel som for lokalstyrets planlegging og sentralmyndighetenes styring. Nytt av Samfunns- og næringsanalysen for sentrale og lokale myndigheter, næringslivet og andre synes derfor ikke å ha blitt mindre. Formålet med Samfunns- og næringsanalysen er fortsatt å bidra til å overvåke og vurdere samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen. Dette gjenspeiler seg i fokus i årets analyse som, i likhet med tidligere analyser, er tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.
- En framskriving av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivingsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av utviklingen i familiesamfunnet i Longyearbyen.

Datagrunnlag

Tidligere var en viktig del av datagrunnlaget for analysen bedriftsundersøkelsen, som har vært gjennomført siden 1991. Undersøkelsen ble gjennomført av Longyearbyen lokalstyre (LL), men ansvaret for datafangsten ble overtatt av Statistisk sentralbyrå (SSB) fra og med 2008 som følge av at statistikkloven er gjort gjeldende på Svalbard. SSB har tradisjonelt publisert lite offentlig statistikk om Svalbard og utviklingen der. De har imidlertid seinere årene økt sin produksjon av data om Svalbard kraftig. I tillegg til bedriftsundersøkelsen utgjøres datagrunnlaget av offisiell statistikk fra SSB samt data fra LL og Svalbard Reiseliv.

Generelt sett og på overordnet nivå har overgangen fra LL til SSB vært relativt smertefri når det gjelder bruken av næringsdata i Samfunns- og næringsanalysen. Omleggingen medførte imidlertid noen grad av omklassifisering av næringsaktiviteten, og dette førte til et mindre brudd i dataserien for enkelte næringer i 2008. Vi kan ikke med sikkerhet si om endringer i måten data er samlet inn på, eller i måten kvalitetssikringen er utført på, har ført til ytterligere brudd i dataserien for enkeltvirksomheter siden bedriftsdataene er anonymiserte. Derfor må tidsutviklingen for de enkelte næringer tolkes med forsiktighet i bruddåret. I analysen presenterer vi kun data som (i større eller mindre grad) er aggregert på en slik måte at dette problemet blir lite. Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet skjer med utgangspunkt i bedriftene og følger tidligere inndelinger. Nytt i år er at Longyearbyen sykehus er overført fra lokal offentlig til statlig virksomhet og at Eiscat er innlemmet i basis-kategorien for Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning.

Analysemetode

Inndelingen i basisvirksomhet og avledet virksomhet er helt sentral for Samfunns- og næringsanalysen. Basisvirksomheten tjener opp sine inntekter i hovedsak utenfor Svalbard. Inntektene brukes (dels) lokalt, til avlønning av de sysselsatte i virksomhetene og til kjøp av varer og tjenester fra andre virksomheter lokalt. Basisnæringenes lokale kjøp og de sysselsatte i basisnæringenes bruk av penger lokalt er grunnlaget for den etterspørselen som rettes inn mot avledet virksomhet. Avledet virksomhet består således dels av underleverandører (rettet inn mot basisnæringene), dels av lokale, befolkningsrettede tjenesteprodusenter. Med utgangspunkt i denne inndelingen, vil nærings- og sysselsettingsutviklingen på Svalbard avhenge av utviklingen i basisnæringene og av koplingen mellom basisnæringer og avledet virksomhet.

Utviklingen i samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, er i stor grad arbeidsmarkedsstyrt. Sysselsettingen bestemmes med utgangspunkt i etterspørsel etter arbeidskraft fra både basisnæringer og avledet virksomhet, noe som til syvende og sist altså kan forklares med utgangspunkt i utviklingen i basisnæringene. Vi har altså et basisnæringsstyrt arbeidsmarked.

Samtidig ligger yrkesfrekvensen svært høyt – det utføres omtrent ett årsverk per registrert innbygger over 19 år – og den ligger omtrent på det nivået over tid. Historisk sett er det altså et en-til-en-forhold¹ mellom antall årsverk og antall voksne innbyggere registrert på Svalbard. Utviklingen i voksenalderen på Svalbard er altså arbeidsmarkedsstyrt. Siden utviklingen i arbeidsmarkedet er styrt av utviklingen i basisnæringene, blir dermed også utviklingen i voksenalderen basisnæringsstyrt.

Befolkningen på Svalbard skiftes ut relativt raskt. Fra år til år vil normalt mellom 20 og 25 prosent av innbyggerne byttes ut ("turn-over"), noe som illustrerer godt at folk reiser til Svalbard først og fremst for å jobbe. Dette er relevant for Samfunns- og næringsanalysen først og fremst på to måter. For det første betyr dette at et stabilt antall voksne innbyggere avhenger av at det hvert år flytter 20-25 prosent nye voksne innbyggere til Svalbard. Uten en slik

¹ Variasjonen er i praksis større på individnivå. Det finnes innbyggere som ikke jobber (er hjemmeværende), det finnes innbyggere som jobber mer enn et årsverk, og det utføres arbeid av personer som ikke er registrert bosatt på Svalbard.

tilflytting vil innbyggertallet gå ned. For det andre betyr det at utviklingen i aldersfordelingen i stor grad vil preges av turnover. Dette er spesielt viktig når det gjelder barna. Fordi det er så stor utskifting av voksne, blir det også vanskelig å vite hvordan aldersfordelinga av barna utvikler seg. Tidligere Samfunns- og næringsanalyser har vist at antall barn i ulike aldersgrupper avhenger av andre forhold enn aldring, og gjerne kan koples mot fars nærings-tilknytning.

Alt i alt står altså utviklingen i basisnæringene sentralt, også når det gjelder utviklingen i avledet virksomhet, generell sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling. Gjennom de årlige Samfunns- og næringsanalysene estimeres frekvenser som beskriver disse sammenhengene empirisk for hvert år. Frekvensene brukes, sammen med framtidsvurderinger fra basisnæringene, også til å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard fem år fram i tid. På Svalbard er det følgende basisvirksomheter:

- Bergverksvirksomhet
- Forskning, høyere undervisning og romrelatert virksomhet
- Offentlig virksomhet (som kan deles i statlig forvaltning og service og lokal administrasjon og tjenesteproduksjon)
- Reiseliv og turisme
- Studenter

Sysselsettingsutviklingen

Sysselsettingen innenfor *basisvirksomheten* sett under ett har også stort sett steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet. De to siste årene har imidlertid utviklingen vært negativ og aktiviteten er redusert med 76 årsverk siden 2007. Nedgangen var sterkere i 2009 enn i 2008. Dette kan i noen grad forklares med lavere sysselsetting innenfor *kulldriften* (minus 88 årsverk på to år) og færre *studenter* (minus 26 studentårsverk). I 2009 var utviklingen negativ også i reiselivet. Basiskategorien *reiseliv* er redusert med 48 årsverk i 2009. Ser vi på hotell- og restaurantvirksomheten i Longyearbyen separat, er derimot utviklingen enda dystre. Aktiviteten i reiselivet har også tidligere vist seg å være tett knyttet til utviklingen i kulldriften. Innenfor *forskning, undervisning og romrelatert virksomhet* økte sysselsettingen også i 2009 med 16 årsverk. Fire av disse skyldes at Eis-

cat er innlemmet i kategorien dette året. *Offentlige virksomhet* økte med 11 årsverk.

Basisvirksomheten sto i 2009 for knapt 70 prosent av den samlede sysselsettingen på Svalbard, noe som er en økning fra knapt 60 prosent på begynnelsen av århundret. Dette betyr samtidig at andelen årsverk innenfor *avledet virksomhet* har falt, fra drøyt 40 til drøyt 30 prosent på 2000-tallet. Siden 2007 har sysselsettingen i avledet virksomhet gått ned med 87 årsverk, eller 16 prosent. Nedgangen i avleda sektor er med andre ord sterkere enn i basiskategoriene og finner sted innen bygge- og anleggsnæringa samt forretningsmessig tjenesteyting.

Sysselsettingsutviklingen de siste to årene kan sies å representere et trendbrudd. Sysselsettingen totalt sett har gått ned med 163 årsverk (10 prosent) siden 2007. Mer enn 100 av disse årsverkene forsvant i 2009. Nedgangen avløser en periode med nærmest kontinuerlig sysselsettingsvekst gjennom hele 1990- og 2000-tallet. Utviklingen i totalaktiviteten henger nok nært sammen med den negative utviklingen innenfor kulldriften, men også internasjonal lavkonjunktur og færre utenlandske turister spiller inn. Bedriftsintervjuene avslører et langt mer nøkternt syn på framtida enn tidligere.

En viktig del av Samfunns- og næringsanalysen er å se nærmere på sammenhengen mellom den enkelte basisvirksomheten og avledet virksomhet. Dette gjør vi ved hjelp av såkalte sysselsettingsmultiplikatorer. Disse beregnes, for hver enkelt basisnæring, med utgangspunkt i aktivitetsnivået, målt gjennom produksjon, lokale kjøp av varer og tjenester, sysselsetting og lønn. Multiplikatorene viser hvor mye aktivitet (i årsverk) hver basisnæring genererer i avledet virksomhet, målt per årsverk i basisnæringen.

Totalt sett genererte hvert årsverk i basisvirksomhetene 0,42 årsverk i avledet virksomhet i 2009 – likt som i 2008. Det har likevel vært noen forskyvninger i multiplikatorene mellom næringer og disse kan forklares i svingninger i lokale kjøp og investeringer samt i utviklingen i kategoriens egen sysselsetting.

Befolkningsutviklingen

Omtrent alle innbyggere som er registrert i de norske bosettingene på Svalbard er registrert i Longyearbyen. Befolkningsstrukturen i Longyearbyen er svært forskjellig fra strukturen i kommuner på fastlandet. Det henger sammen med at folk i stor grad kommer til

Svalbard for å jobbe. Longyearbyen skal ikke være et livsløpssamfunn. Derfor er det en rekke tjenester som *ikke* tilbys innbyggerne i Longyearbyen, som innbyggere på fastlandet ser på som selvfølgelig. Resultatet er (når vi sammenlikner med gjennomsnittet for fastlands-Norge), at:

- Få eldre er registrert bosatt på Svalbard.
- En stor andel av innbyggerne er i yrkesaktiv alder (fra ca 20 til ca 60 år).
- Det er en lav kvinneandel.
- Det er en lav andel barn og unge, spesielt i aldersgruppen 15-19 år.

Den aldersgruppen som er sterkest representert, sammenliknet med fastlandet, er med andre ord unge, voksne menn. Svalbard er et sted folk kommer til for å jobbe. Samtidig er det politisk ønskelig at Svalbard skal være et familiesamfunn. Dette gjenspeiler seg i at det tilbys barnehage, grunnskole og videregående skole, samt i fritidstilbudet ellers. Befolkningsstrukturen på Svalbard har utviklet seg i tråd med målsettingene om at man skal ha et familiesamfunn, men ikke et livsløpssamfunn.

Antall innbyggere på Svalbard er redusert med i alt 33 personer i 2009. Det er antallet 0-5-åringene og voksne som har gått ned. Barn i alderen 6-19 år har økt med 44, til 244. Antall barn og unge endrer seg raskt, blant annet på grunn av at en stor andel av befolkningen skiftes ut årlig. I 2009 har andelen barn i samfunnet vokst, noe som kan tolkes som at familiesamfunnet er styrket til tross for den generelt negative utviklingen. Så godt som alle indikatorer tyder på at familiesamfunnet er styrket de to siste årene. Det er ikke unormalt at nedgangstider øker stabiliteten i lokalsamfunn. Dette kommer også til uttrykk i lavere turnover i befolkning og sysselsetting.

Det er et økende innslag av utenlandske statsborgere i de norske bosettingene på Svalbard. Andelen har økt fra ca 13 prosent i 2002 til ca 15 prosent i 2009. Antallet utlendinger økte noe fra 2008 til 2009 og alt i alt hadde Longyearbyen 308 innbyggere med annen nasjonalitet enn norsk ved utgangen av 2009.

Framskrivinger

Sysselsettings- og befolkningstallene for 2009 utgjør grunnlaget for å framskrive nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen på Svalbard framover. Fokus er rettet inn mot Longyearbyen og Svea.

Ovenfor har vi vist hvorfor vi mener at utviklingen i *basisnæringene* styrer sysselsettingsutviklingen også i avledet virksomhet, og hvordan befolkningsutviklingen kan avledes av sysselsettingsutviklingen. Derfor vil også basisnæringenes framtidsutsikter stå sentralt når vi skal framskrive sysselsettings- og befolkningsutviklingen mer generelt. Med utgangspunkt i samtaler med representanter for basisnæringene har vi derfor gjort anslag på utviklingen i basisnæringene de neste fem år. Vårt klare inntrykk er at den vekstoptimismen mange basisnæringer har lagt til grunn nå har blitt snudd til pessimisme. Man er forberedt på, og til dels forventer, lavere aktivitet framover. Dette skyldes flere forhold. Finanskrisen, og den påfølgende lavkonjunkturen, er ett slikt forhold som gjelder basisnæringene generelt. Samtidig er det usikkert hvilken tilgang Store Norske i framtiden vil ha på nye felter etter hvert som Svea Nord, og eventuelt Lunckefjell, tømmes for kull. Den lavere etterspørselen etter, og prisen på, kull bidrar dessuten til at nye prosjekteringer kan vise seg ikke å være økonomisk drivverdige på kort sikt. Aktivitetsnivået i Store Norske forventes å reduseres med omtrent 13 prosent i den kommende femårsperioden.

Reiselivsnæringen er usikker på hvordan etterspørselen etter svalbardreiser vil utvikle seg, blant annet med utgangspunkt i den usikre verdensøkonomien. Politiske signaler knyttet til den videre satsningen på UNIS tyder også på at veksten framover vil være lav. Det er likevel en målsetning at studentårsverkene skal opp i 150 i løpet av femårsperioden. Det er heller ikke noen grunn til å forvente sterk vekst i offentlig sektor. Alt i alt vil derfor basisnæringene (utenom kulldriften) utvikle seg moderat, og vi har, i hovedsak, lagt nullvekst til grunn for framskrivningene.

Resultatet av denne pessimismen er at sysselsettingen på Svalbard vil kunne komme til å reduseres med i fire prosent (65 årsverk) fram mot år 2014. Sysselsettingsreduksjonen blir noe sterkere i avledet virksomhet enn i basisvirksomheten. Dette skyldes at multiplikatoren for kulldriften er høyere enn for de andre næringene (det er aktiviteten i kulldriften som har størst ringvirkninger), og at det er sysselsettingen i kulldriften som reduseres sterkest.

Med utgangspunkt i en antakelse om at befolkningsutviklingen fortsatt vil være arbeidsmarkedsstyrt, innebærer framskrivningene, naturlig nok, en nedgang også i antall innbyggere i den kommende femårsperioden. Nedgangen forventes å komme opp mot 100 personer. Det blir en reduksjon i alle aldersgrupper, 24 barn og 67 voksne.

Framskrivningene, både av antall sysselsatte og antall innbyggere, er usikre. De er basert på parametre som er estimert med utgangspunkt i datagrunnlaget fra 2009. En rekke forhold vil påvirke parameterverdiene. Noen slike forhold er til en viss grad styrbare (som for eksempel svalbardpolitikken), noen kan endre seg over tid, mens andre kan være utsatt for tilfeldige variasjoner. Samtidig vil de framtidsvurderingene som er lagt til grunn for utviklingen i basisnæringene også kunne endre seg. Alt i alt illustrerer dette at de tallene som er presentert må tolkes med forsiktighet. Derfor har vi også presentert framskrivinger der vi tar utgangspunkt i alternative forutsetninger. Vi viser til diskusjonen i kapittel 3 og 4 for en gjennomgang av disse.

Summary

Hild-Marte Bjørnsen and Steinar Jobansen

Svalbard: Society and industrial affairs 2010

NIBR Report: 2010:27

Svalbard is a part of the Kingdom of Norway, but foreigners and foreign economic interests have freer access to Svalbard than they have to Mainland Norway. Norwegian sovereignty at Svalbard is regulated in the Svalbard Treaty. Several conditions have to be met in order to secure that Norwegian sovereignty is prolonged. One important one is that there have to be Norwegian economic activities at Svalbard. When the treaty was signed, mining was the dominating economic activity.

Mining continued to be the dominant activity at Svalbard up until the 1990s. The main Norwegian settlement of Longyearbyen was built as a company town, close to the existing coal mines. Longyearbyen was run by the mining company (Store Norske, or SN), which provided the inhabitants with all the goods and services they needed. The company was the employer of the miners and other workers, the economic base of Longyearbyen and Svalbard, and responsible for most societal functions in Longyearbyen. It also paid for (most of) these. In other words: SN was behind (almost) all activities in Longyearbyen.

At the start of the 1990s, however, the future of coal mining at Svalbard didn't look too prosperous. The mines in Longyearbyen were emptying, and the price of coal was relatively moderate. These prospects forced the Norwegian Government, which also owned (and still owns) SN, into discussing the future of the Norwegian settlement at Svalbard and Longyearbyen. What would happen if mining was no longer viable, and could other economic activities replace mining in the future? Norwegian presence at Svalbard is important for the claim of Norwegian sovereignty and,

hence, the choice of economic activities based there is of national importance. One of the tools applied for answering these questions was the analysis of the local community², which commenced in 1991 and since has been repeated (almost) annually.

This report is the 2010 version of the analysis, which is based on similar methods to earlier versions. The data applied represent the situation at Svalbard in 2009. Before 2008, Longyearbyen Lokaltstyre (LL – the local public administration body) collected information from all enterprises at Svalbard. From 2008 on, Statistics Norway collects this information and has now become the main data provider for the analysis.

The economic base at Svalbard consists of activities within *Mining, Travel and Tourism, Research and Higher Education, Students, and the Public Sector (both national and local administration and services)*. These economic sectors produce goods and services directed (mainly) at markets outside Svalbard, or are controlled and/or financed by central authorities. Income earned in the base sectors is (partially) spent locally and serve as the base for *Derived Economic Activities* (production of goods and services for the local market). Total *employment* is the sum of employment in the base sectors and derived activities. The employment rates are very high at Svalbard (Longyearbyen). On average, each adult person (above 19 years of age) in the population register works one man year per year. At the same time, the population turnover rate is between 20 and 25 per cent, which means that one out of every 4-5 people living in Longyearbyen is replaced by new inhabitants each year. This implies that the labour market is a (the) main factor influencing also demographic development. Children follow their parents, and the high turnover rate of the population implies that the number of children in different age groups varies from year to year depending on the household structure of in and out migrants, respectively.

Employment and population

Employment opportunities attract people, and employment is the driving force behind the demographic development at Svalbard. During the past 20 years, both employment and population grew steadily. Since 2008, we see some signs that this trend is turning. The conditions for continued growth in the base sectors, and thus

² ”Samfunns- og næringsanalysen” in Norwegian.

for derived activities as well as for population, are determined outside Svalbard. International economic trends as well as national economic trends and political decisions are important factors.

Since 2007, employment in the base sectors was reduced by 76 man years (6 per cent). Reduced employment within *Mining* (88 man years down since 2007) and fewer *Students* (26 man years down) was, to some degree, compensated by increased employment in the other base sectors. *Travel and tourism* was, however, badly hit in 2009 and employment was reduced by one third in hotels and restaurants. In 2009, the base sectors employed just below 70 per cent of total employment at Svalbard. This is an increase from around 60 per cent in 2000.

Within *Derived activities*, employment shares fell from 40 to 30 per cent during the same period. Investments are important for the year-to-year number of employed within these activities. During the last decade, and especially the last 3-4 years, the share of employment within *Construction* fell more rapidly than the share of employment within *Other derived activities*. From 2007 to 2009, the number of man years within derived activities fell by 87 (16 per cent), mostly within construction and business services.

Total employment at Svalbard fell by around 163 man years (10 per cent) from 2007 to 2009, of which more than 100 man years disappeared in the last year alone. We don't know for certain if the reduction represents a trend shift, or if it is merely an adjustment. However, representatives from the major companies and organisations at Svalbard seem to think that international economic trends, reduced reserves of coal, and national policy signals together imply reduced economic growth at Svalbard in the near future.

Population was reduced in 2009. The reduction was in total 33 people and comprised a reduced adult population by 41 individuals, a reduction in 0-5 year-olds by 36 and a growth in 6-19 year-olds by 44. This implies that the child population in Longyearbyen has grown compared to the adult population. We can read this as a signal that the settlement is strengthened as a family community, in accordance with the national objectives.

Future prospects

The average employment multiplier for 2009 is estimated to 0.42, which means that it has not changed in the last year. Each man year worked in the base sectors generates another 0.42 man years in derived activities. Together with the average number of man years worked per inhabitant and assumptions on the number of children per male worker and industry, we use these multipliers to construct prognoses of employment and population in Longyearbyen for the coming five year period.

In order to complete the prognoses, we have to make assumptions about how the base sectors will develop. We have already mentioned that representatives from the companies and organisations at Svalbard are not very optimistic about the future. Employment within *Mining* will go down due to already planned activity reductions. For the other base sectors, the future is more uncertain. Excluding some special consideration, *e.g.* for mining and the public services' dependence on population growth, we have assumed zero growth in the coming five years.

All in all, we find that employment at Svalbard might be reduced by around four per cent (or 65 man years of labour) during the coming five year period. Employment within derived activities will be reduced by a somewhat stronger rate. Population will be reduced by around 100 individuals, of which the major share is adults (67 people). The number of people will, however, go down in all age groups.

1 Innledning

Store Norske og kulldriften preget utviklingen på Svalbard gjennom hele forrige århundre og fram til i dag. Tidligere var Longyearbyen en kullgruveby ("Company Town"), der Store Norske hadde ansvaret for de fleste sidene av samfunnslivet. Etter hvert, og da særlig fra 1980-tallet og framover, har mange av funksjonene blitt overtatt av andre. I dag fokuserer Store Norske mest på utviklingen av kull. Næringsgrunnlaget har blitt breiere, med flere basisnæringer (innenfor forskning og utdanning, reiseliv og offentlig virksomhet) og et privat og offentlig tjenestetilbud.

Samfunnet i Longyearbyen har utviklet seg til et moderne lokalsamfunn med et tilbud som tilsvarer det vi finner i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Det er et bredt tjenestetilbud, både i offentlig og privat regi. Man har innført lokaldemokrati, der innbyggerne selv velger sine representanter i Lokalstyret. Arbeidsmarkedet er relativt bredt, og næringsstrukturen er variert, selv om kulldriften fortsatt dominerer. Det er utviklet et lite, privat boligmarked som kompletterer de boligene som eies av bedriftene i Longyearbyen, men prisen på private boliger er relativt høy.

Slik sett likner Longyearbyen mer og mer på andre norske lokalsamfunn. Det er imidlertid også noen klare ulikheter. Den mest tydelige er knyttet til den geografiske lokaliseringen. Avstandene er for store til at innbyggerne på daglig basis kan reise til nabobygda eller -byen for å handle, jobbe eller drive fritidsaktiviteter. Dette innebærer blant annet at Longyearbyen må være "selvforsynt" og dermed har et breiere tjenestetilbud enn mange lokalsamfunn av tilsvarende størrelse på fastlandet. Dette, sammen med spesielle svalbardregler når det gjelder blant annet skatter og avgifter, bidrar til å gjøre Longyearbyen til et attraktivt sted for dem som velger å bosette seg og jobbe der i kortere eller lengre perioder.

Svalbard og Longyearbyen er nettopp et sted dit folk kommer for å jobbe i kortere eller lengre perioder. Yrkesaktiviteten blant den voksne befolkningen er svært høy (rundt 100 prosent), og det er også høy utskifting (20-25 prosent per år) av befolkningen. Utviklingen på arbeidsmarkedet er derfor avgjørende for befolkningsutviklingen. Politisk er det også uttalt at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn. Imidlertid er det lagt til rette for at Longyearbyen skal være et familiesamfunn, med blant annet barnehage- og skoletilbud, og tilgang på familieboliger, slik at de som jobber i Longyearbyen skal kunne ha med seg familien dit. Barn og unge (under 19 år) i Longyearbyen utgjør i overkant av 20 prosent av befolkningen.

1.1 Formålene med Samfunns- og næringsanalysen(e)

Både næringsutviklingen og utviklingen i familiesamfunnet er siden 1992 godt dokumentert gjennom de (nå) årlige Samfunns- og næringsanalysene. Disse analysene ble tidligere utført av Acta Consult, men gjennomføres nå for fjerde gang av NIBR. Ett av de viktigste formålene med Samfunns- og næringsanalysen har vært nettopp å overvåke den omstillingen samfunnet på Svalbard, og da spesielt i Longyearbyen, har gjennomgått siden slutten av 1980-tallet. I dag kan man si at den planlagte og samfunnsstyrte omstillingen på Svalbard kan synes fullført gjennom framveksten av en mer variert næringsstruktur, utviklingen av et bredt tjenestetilbud og normaliseringen³ av lokalsamfunnet, og at man nå har gått inn i en ”konsolideringsfase”. Samfunns- og næringsanalysen har fylt en viktig rolle gjennom å levere oppdatert kunnskap både om utviklingen og om sammenhengene i svalbardsamfunnet, men også om mulige konsekvenser av spesielle hendelser, gjennom denne omstillings-tida. Dette har bidratt til å gjøre analysen beslutningsrelevant, noe som et tett samarbeid både med lokale og sentrale myndigheter og med næringslivet på Svalbard også har bidratt til. Slik sett har kunnskapsgrunnlaget for å fatte nødvendige beslutninger gjennom omstillingsperioden vært til stede.

³ I retning av at det har blitt stadig flere fellestrekk med tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet.

Gjennom omstillingsperioden har det i stor grad vært økonomisk vekst på Svalbard. Bjørnsen og Johansen (2009) dokumenterer dette. De viser imidlertid også at denne utviklingen flatet ut i 2008. I 2009 (se nedenfor) var det en økonomisk tilbakegang på Svalbard, tilsvarende omtrent 100 årsverk. Denne tilbakegangen skyldes først og fremst redusert aktivitet i kulldriften og i reiselivet, noe som har hatt ringvirkninger til avledet virksomhet. Tilbakegangen skaper nye utfordringer for samfunnet i Longyearbyen.

Kulldriften er fortsatt en svært dominerende aktivitet, men tilgangen på kull i eksisterende og nye forekomster er begrenset. Prisen på kull har også falt betydelig i forbindelse med lavkonjunkturen. Hvordan kulldriften vil utvikle seg framover, i det minste på noe sikt, er derfor usikkert. Store Norske har varslet fortsatt nedgang i produksjon og sysselsetting på mellomlang sikt. Bjørnsen og Johansen (2008b) viser at dette vil kunne få betydelige ringvirkninger for annet næringsliv og lokalsamfunnet i Longyearbyen.

Reiselivsnæringa hadde en positiv utvikling fram til og med 2008, trass i finanskrisa. I løpet av 2009 har antall turister sunket, spesielt blant utenlandske feriereisende, og sysselsettingen i reiselivsnæringa sank med bortimot en tredel gjennom året. Utviklingen i reiselivet framover vil blant annet avhenge av konjunktorene.

Undervisnings- og forskningssektoren, representert blant annet ved den dominerende aktøren UNIS, har tidligere vært svært optimistisk i forhold til sine framtidsutsikter. Sysselsettingsutviklingen var, samlet sett, positiv i 2009, men for 2010 forventer UNIS nedgang i aktiviteten. UNIS gir signaler om at også denne sektoren vil få en svakere vekst framover.

Lavere vekst, eller endog sysselsettingsnedgang, i disse tre viktige sektorene vil også, gjennom lavere inntektsvekst og lavere vekst i underleveranser, føre til lavere vekst i det øvrige næringslivet på Svalbard framover.

Sammenhengen mellom sysselsetting og bosetting på Svalbard er sterk, og yrkesfrekvensen er svært høy. Lavere vekst i næringslivet vil derfor også slå direkte ut i lavere befolkningsvekst. Dette kan igjen føre til at veksten i offentlige tjenester rettet inn mot befolkningen, som skole- og barnehagetilbudet, må reduseres. Slik sett vil pessimisme, eller lavere utviklingstakt, i noen næringer ha ringvirkninger til resten av næringslivet og til familiesamfunnet mer gene-

relt. Dette kan igjen føre til nye omstillinger av svalbardsamfunnet, noe som igjen stiller krav til god kunnskap om hva som påvirker omstillingstakten og hvordan.

Selv om den planlagte omstillingen av svalbardsamfunnet nå i stor grad er gjennomført, står samfunnet fortsatt overfor en rekke utfordringer i konsolideringsfasen. Nyttene av en aktuell Samfunns- og næringsanalyse har derfor ikke blitt mindre. Fokus i årets analyse vil, som tidligere, være tredelt:

- En gjennomgang av nærings-, sysselsettings- og befolkningsutviklingen (og sammenhengen mellom disse) fra året før, med en diskusjon av ulike faktorer som påvirker utviklingen.
- En framskrivning av sysselsettings- og befolkningsutviklingen, basert på en framskrivningsmodell som er supplert med framtidsvurderinger fra næringslivet på Svalbard.
- En diskusjon av utviklingen i familiesamfunnet i Longyearbyen.

1.2 Datagrunnlag

Tradisjonelt har tilgangen på offentlig statistikk om Svalbard fra Statistisk sentralbyrå (SSB)⁴ vært begrenset. Dette har imidlertid blitt gradvis bedre, spesielt de seinere årene. I dag begynner tilgangen på data å bli like bra som for en hvilken som helst fastlandskommune, og for noen variabler har vi i dag til og med bedre offisiell statistikk for Svalbard enn vi har for avgrensede geografiske områder på fastlandet. Datagrunnlaget for Samfunns- og næringsanalysen er derfor, fra og med fjorårets analyse, først og fremst offisiell statistikk.

1.2.1 Næringsdata

Helt siden 1992, da den første Samfunns- og næringsanalysen ble gjennomført, har det vært samlet inn egne data om næringslivet lokalt på Svalbard. Dette har vært gjort via et relativt enkelt spørreskjema, der bedriftene på Svalbard har vært spurt om å svare på en rekke spørsmål knyttet til økonomi (inntekter og utgifter), syssel-

⁴ SSBs svalbardstatistikk er presentert på www.ssb.no/svalbard

setting og markeder (hvem de kjøper og selger med, inkludert turister). Spørreskjemaet er gjengitt i vedlegg 3 hos Bjørnsen og Johansen (2008a). Skjemaet har vært tilpasset Samfunns- og næringsanalysens behov (se avsnitt 1.3). Data har vært samlet inn av Longyearbyen lokalstyre (LL), og svarprosenten har vært svært høy – nær 100 prosent de fleste år.

Fra 2008 av samler SSB inn næringsdata fra virksomhetene på Svalbard. Innsamlingen er basert på eksisterende dataregistre, som er supplert med et spørreskjema til virksomhetene. Dette spørreskjemaet er utviklet med utgangspunkt i skjema som SSB bruker i resten av landet, men supplert med en del spørsmål som er viktige for å kunne gjennomføre Samfunns- og næringsanalysen, spesielt knyttet til markedsforhold både for salg (turister, lokalt eller eksport til fastlandet eller utlandet) og innkjøp (lokalt, fastlandet eller import).

I prinsippet får vi altså *akkurat den samme informasjonen* fra SSB som vi fikk gjennom LLs datainnsamling. Samtidig vil de dataene som samles inn være sammenliknbare med tilsvarende data for fastlandsvirksomheter. Det betyr at utviklingen i bedriftene på Svalbard lettere kan sammenliknes med utviklingen i tilsvarende bedrifter på fastlandet, blant annet når det gjelder en del nøkkelvariabler.

Likevel innebærer skiftet fra LL til SSB at vi fikk et brudd i dataserien ved overgangen fra 2007 til 2008 (og 2009). Bruddet dreier seg først og fremst om klassifisering av ulike virksomheter og får derfor først og fremst konsekvenser for sammenlikning av data på detaljert næringsnivå i kapittel 2 i analysen. Bruddet, og konsekvensene av det, er derfor kommentert der. Inndelingen i basisnæringer og avledet virksomhet (fra kapittel 3 og utover) er den mest relevante i Samfunns- og næringsanalysen. Den følger ikke standard klassifisering. Derfor vurderer vi ikke bruddet som avgjørende.

Bruken av SSBs data har naturligvis vært underlagt de krav SSB stiller, blant annet til anonymisering av informasjon. Unntaket har vært kulldriften, der SSB har hentet inn tillatelse fra Store Norske til å beskrive denne virksomheten særskilt. NIBR har for øvrig hatt full tilgang på anonymiserte data på bedriftsnivå og fått god bistand fra SSB når det gjelder å trekke ut informasjon etter de næringsaggregater (spesielt inndelingen i basisnæringer og avledet virksomhet) vi har ønsket. Vår vurdering er således at effektene av bruddet i dataserien er små.

1.2.2 Befolkning

Kildene for befolkningsdata er, som tidligere, hovedsakelig befolkningsregisteret for Svalbard. I tillegg samler LL blant annet inn informasjon om bosatte under 19 år, fordelt etter foreldrenes arbeidsmarkedstilknytning.

1.2.3 Øvrige data

Oversikt over antall studenter ved UNIS er hentet fra UNIS.

Det har i tillegg vært hentet inn supplerende informasjon både i form av tall og synspunkter fra (intervjuer med) en rekke virksomheter på Svalbard. Vi nevner spesielt Store Norske Spitsbergen Grubekompani as (SNSG), LNS Spitsbergen as, ISS as, Universitetssenteret på Svalbard as (UNIS), Kongsberg Satellite Services as (KSAT), Kings Bay as, Svalbard likningskontor, LL og Svalbard reiseliv.

1.3 Sammenhenger i Svalbards økonomi

Vi har ovenfor pekt på ulike sammenhenger i Svalbards økonomi. Disse sammenhengene er nærmere diskutert i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Kort sagt består de av at næringslivet på Svalbard kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet. Basisvirksomheten er virksomhet som først og fremst er rettet inn mot etterspørsel som kommer utenfra, det vil si at bedrifter som klassifiseres her er eksportorienterte, eller virksomhet der driften i stor grad finansieres (eller er bestemt av regler) utenfra. Avledet virksomhet leverer tjenester til befolkningen og næringslivet på Svalbard.

De voksne som bor på Svalbard er i stor grad sysselsatt. Hver voksen bosatt person (over 20 år) utfører ett årsverk i gjennomsnitt. Dette er ekstremt høyt, sammenliknet med i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Koplingen mellom sysselsetting og bosetting er altså sterk.

Svalbard er samtidig et familiesamfunn, med barnehage, skole og andre tilbud til barn og ungdom. Dette bidrar til å gjøre samfunnet

mer attraktivt også for barnefamilier, noe som er i tråd med ett av hovedmålene for Regjeringens svalbardpolitikk.

Gjennomgangen illustrerer hvilke drivkrefter vi antar ligger til grunn for svalbardsamfunnets utvikling. Etterspørsel etter (og pris på) de varer og tjenester som basisnæringene selger, bidrar til å skaffe basisnæringene et inntektsgrunnlag. Inntekten brukes dels til avlønning av arbeidskraft og kapital (som til sammen utgjør verdiskapningen) i disse næringene, dels til å kjøpe inn varer og tjenester fra annen virksomhet på Svalbard og utenfor. En del av verdiskapningen brukes til å etterspørre lokale varer og tjenester. Sammen med basisnæringenes lokale innkjøp av underleveranser, utgjør disse faktorene grunnlaget for det som kalles avledet virksomhet. De voksne innbyggerne på Svalbard er sysselsatt, enten i basisvirksomhet eller i avledet virksomhet. Den samlede sysselsettingen er grunnlaget for den voksne befolkningen, og noen voksne innbyggere har med seg barna sine. Det går med andre ord en tråd fra markedet for basisvirksomheten, via avledet virksomhet, til bosetting i form av voksne, barn og unge. Dette analyseperspektivet ligger til grunn for Samfunns- og næringsanalysen, og mye av det kvantitative arbeidet i analysen består i å tallfeste disse sammenhengene. De tallfestede sammenhengene, i form av multiplikatorer (forholdet mellom basisnæringer og avledet virksomhet), yrkesfrekvenser og barnefrekvenser (forholdet mellom antall voksne i hver virksomhet og antall barn), utgjør sammen med markedsutsiktene for basisvirksomhetene, grunnlaget for framskrivningene av næringsutvikling, sysselsettingsutvikling og befolkningsutvikling på Svalbard.

1.3.1 Økonomisk base

Vi tar altså utgangspunkt i at næringslivet i Svalbard grovt sett kan deles i to, basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at det er utviklingen i basisvirksomheten som driver næringsutviklingen på Svalbard. Tradisjonelt har kulldriften vært den økonomiske basen på Svalbard, men etter ca 1990 har også andre basisaktiviteter dukket opp. I dag har vi følgende basisnæringer:

- *Bergverksvirksomhet*
Denne sektoren, som i all hovedsak består av Store Norske, er fortsatt en dominerende basisaktivitet på Svalbard. Det er sannsynlig at aktiviteten vil gå noe ned i tida framover.

- *Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning*
Betydningen av forskning og høyere undervisning på Svalbard har økt de seinere årene. UNIS er den største bedriften i denne sektoren, men også innenfor avansert (romrelatert) virksomhet og annen forskning er det en rekke virksomheter. Utviklingen framover vil, naturlig nok, preges av framtidsutsiktene for UNIS, siden UNIS er størst. Signalene i Svalbard-meldinga tyder på at antall ansatte ved UNIS nå er omtrent på det nivået sentrale myndigheter ønsker. Imidlertid vil også etterspørselen etter forskning og romrelatert virksomhet både nasjonalt og internasjonalt påvirker aktivitetsnivået i denne basisnæringa.
- *Statlig forvaltning og service*
Denne basisaktiviteten representerer all statlig virksomhet på Svalbard, unntatt høyere undervisning og forskning. Fristilte statlige virksomheter, som blant annet Avinor og Posten, er også inkludert. *Sykehuset* var tidligere lagt til Lokal offentlig administrasjon og tjenesteproduksjon. I år er det plassert i Statlig forvaltning og service.
- *Lokal offentlig administrasjon og tjenesteproduksjon*
Dette omfatter administrasjon og produksjon av lokale offentlige tjenester, det vil si LL med underliggende virksomheter. Nivået på denne aktiviteten avhenger delvis av befolkningsutviklingen og befolknings sammensetningen, men preges også av nasjonale kvalitets- og bemanningskrav. Aktivitetsnivået er delvis finansiert over nasjonale budsjetter. Longyearbyen lokalsykehus har tidligere inngått i den lokale tjenesteproduksjonen, men er fra og med årets analyse overflyttet til statlig sektor.
- *Reiseliv*
Turisme er en form for eksport. Alle bedrifter på Svalbard kan i prinsippet (delvis) selge varer og/eller tjenester både til turister og til næringsliv/befolkning på Svalbard. I datagrunnlaget er det derfor lagt vekt på å skille ut reiselivsorientert aktivitet (salg til turister) i alle virksomheter på Svalbard. Utviklingen i turismen er konjunkturavhengig, samtidig som turismen på Svalbard er sterkt sesongpreget med tilnærmet full kapasitetsutnyttning i sommerhalvåret. Utviklingen i reiselivet på Svalbard framover vil avhenge av

konjunktursituasjonen, av om sesongen kan utvides, og selvsagt av konkurransen med andre destinasjoner.

– *Studenter*

Studentene ved UNIS kommer utenfra og representerer således en etterspørsel som bør klassifiseres som basisaktivitet. Hver student har relativt lav inntekt og et spesielt forbruksmønster. Dette er det tatt hensyn til i beregningene. Antall studentårsverk bør, i følge Svalbardmeldinga, ligge rundt 150. Det betyr at det fortsatt er rom for en viss vekst i denne basisaktiviteten framover.

Data for aktivitetsnivået i hver av basisaktivitetene, hentet fra SSBs datainnsamling, brukes til å lage såkalte *sysselsettingsmultiplikatorer* for hver av aktivitetene. Disse multiplikatorene viser hvor mange årsverk i avledet virksomhet hvert årsverk i basisaktivitetene genererer, gjennom de ansattes lønnsopptjening i basisaktivitetene og hver bedrifts innkjøp av underleveranser fra andre virksomheter på Svalbard. Inntektsstrømmene dette representerer ”oversettes” altså til årsverk. Multiplikatorene viser sammenhengene i basisåret (i år 2009) og endres således fra år til år. De brukes, sammen med informasjon fra basisnæringene, til å framskrive sysselsettingen på Svalbard fordelt på basisnæringer og avledet virksomhet. Den framskrevne sysselsettingsutviklingen brukes på sin side til å framskrive befolkningsutviklingen, fordelt på de tre gruppene voksne, barn og ungdom.

1.3.2 Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er registrert i befolkningsregisteret. Bosatte på Svalbard kan registreres i dette registeret etter nærmere regler, noe som samtidig gir dem visse rettigheter. Nordmenn skal samtidig være registrert i befolkningsregisteret i en kommune på fastlandet. Befolkningsregisteret på Svalbard gir også oversikt over antall utlendinger. De aller fleste som er registrert bosatt på Svalbard, er samtidig registrert i Longyearbyen.

Befolkningsutviklingen på Svalbard har to særskilte kjennetegn. Vi har allerede nevnt at yrkesfrekvensen er svært høy, med et forhold på omtrent 1:1 når det gjelder antall voksne innbyggere og antall utførte årsverk. Det betyr at alle registrert bosatte voksne jobber i gjennomsnitt) ett årsverk per år. Dette er ikke til hinder for at noen

er hjemmeværende (og jobber lite eller ingenting), at andre jobber vesentlig mer enn ett årsverk per år eller at noen som jobber på Svalbard ikke er registrert bosatt der. Det andre kjennetegnet er at det er svært høy utskifting av befolkningen. Mellom 20 og 25 prosent av antall innbyggere skiftes ut hvert år.

Vi kan trekke ut av dette at antall innbyggere i stor grad er arbeidsmarkedsstyrt. Sysselsettingen er svært høy. Det er få personer i pensjonsalder. Dette er også i tråd med forutsetningen om at Svalbard ikke skal være et livsløpssamfunn. Den store turnoveren av innbyggerne henger også sammen med at arbeidsmarkedet er den viktigste determinanten for befolkningsutviklingen, og at den enkelte gjerne blir på Svalbard kun i en begrenset tidsperiode. Når en innbygger av en eller annen grunn endrer sin tilknytning til arbeidsmarkedet, flytter hun (tilbake til fastlandet).

Den høye, årlige turnoveren blant innbyggerne innebærer at det også er stor turnover blant barna. Selv om vi kan regne med at antall (registrerte) voksne innbyggere omtrent følger arbeidsmarkedsutviklingen, må vi regne med at den store utskiftingen også fører til endringer i barnekullene. Det viser seg således at antall barn i de ulike aldersgruppene ikke aldres med ett år i året, men at den store utskiftingen betyr at andre forhold enn aldring påvirker antall barn i de ulike aldersgruppene vel så mye. For planleggingens del (når det gjelder skole og barnehage) er det viktig at dette tas hensyn til når befolkningen framskrives.

1.4 Innholdet i rapporten

I denne rapporten har vi gjennomgått samfunns- og næringsutviklingen på Svalbard, med vekt på utviklingen i Longyearbyen, fra 2008 til 2009 (kapittel 2). Utviklingen sees i et historisk perspektiv. I kapittel 3 diskuterer vi noen rammer for næringsutviklingen framover og framskriver sysselsettingsutviklingen fordelt på de ulike basisvirksomhetene og avledet virksomhet. Utgangspunktet er, som nevnt, innspill fra næringene selv. I kapittel 4 ser vi nærmere på befolkningsutviklingen i historisk perspektiv og noen perspektiver framover. Utgangspunktet for framskrivningene er sysselsettingsutviklingen fordelt på næringer (fra kapittel 3). I kapittel 5 ser vi kort nærmere på familiesamfunnet i Longyearbyen. Kapittel 6 konkluderer rapporten.

2 Longyearbyen og Svea

I dette kapittelet gir vi en kort gjennomgang av utviklingen på Svalbard. Fokus vil være knyttet til Longyearbyen, som er den største bosettingen og har funksjoner som minner om dem en finner i kommuner på fastlandet. De øvrige bosettingene er knyttet mer direkte til utvinning av kull (Svea) og forskning (Ny-Ålesund), og de representerer i den forstand arbeidsplasser i større grad enn lokalsamfunn. Utviklingen i Svea og Ny-Ålesund er likevel av stor betydning for utviklingen i Longyearbyen, noe vi diskuterer spesielt nedenfor. Det er likevel vanskelig å være helt konsistent når det gjelder bruken av navn. Noen ganger sier vi Svalbard, andre ganger Longyearbyen og andre ganger igjen Longyearbyen og Svea. Det henger blant annet sammen med at utviklingen i Longyearbyen er tett linket sammen med utviklingen i Svea.

2.1 Kort historisk gjennomgang

Longyearbyen som bosetting og samfunn har vokst fram på grunnlag av kullforekomstene i Adventdalen. Det ble startet opp helårlig gruvedrift på sørsiden av Isfjorden for vel hundre år siden, og fra 1916 ble alle eiendommer og rettigheter overtatt av det norske Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK). Longyearbyen ble gradvis bygget opp som en anleggsby rundt gruveaktiviteten og gruveselskapet drevet i stor grad hele samfunnet. På 1970-tallet signaliserte norske myndigheter at de ønsket en ”normalisering” av lokalsamfunnet. Svalbardrådet ble opprettet, staten overtok så og si alle aksjene i Store Norske og den stedlige administrasjonen rundt sysselmannsembetet økte. Utover på 1980-tallet brukte staten store ressurser på å videreutvikle Longyearbyen til et moderne lokalsamfunn. Byen endret utseende og befestet seg gradvis som et familiesamfunn. Den mest grunnleggende omstillingen kom likevel på 90-

tallet, etter at Svalbard Næringsutvikling AS, Spitsbergen Travel AS og Svalbard Samfunnsdrift AS i 1988 ble etablert for å ivareta det som tidligere var SNSKs oppgaver knyttet til næringsutvikling, reiseliv, infrastruktur og samfunnstjenester.

I løpet av 1990- og 2000-tallet har Longyearbyen gradvis utviklet et mer allsidig næringsliv. Reiseliv, høyere undervisning og forskning har vokst fram som viktige basisnæringer ved siden av kulldriften og statens egen aktivitet. I tillegg er det etablert et stort antall mindre virksomheter som lever av lokalmarkedet og tilreisende. I alt finnes det nå om lag 190 store og små virksomheter i Longyearbyen, hvorav de fleste er private. Ved opprettelsen av det folkevalgte organet Longyearbyen Lokalstyre (LL) i 2002 har Longyearbyen fått et lokaldemokrati som i forhold til ansvar og myndighet ligger tett opp til kommunene på fastlandet. Longyearbyen framstår i dag som et moderne og allsidig lokalsamfunn med i overkant av 2000 innbyggere, hvorav snaut en femtedel er barn. Samtidig er Longyearbyen administrativt senter og kommunikasjonsmessig knutepunkt på øygruppa.

I følge St.meld. nr. 22 (2008-2009) ”Svalbard” ligger de overordnede målsettingene i svalbardpolitikken fast; ”konsekvent og fast håndhevelse av suvereniteten, korrekt overholdelse av svalbardtraktaten og kontroll med at traktaten blir etterlevd, bevaring av ro og stabilitet i området, bevaring av områdets særegne villmarksnatur og opprettholdelse av norske samfunn på øygruppen”. Det er videre utpekt tre hovedtemaer for selve meldinga; en robust tilstedeværelse på Svalbard – med særlig oppmerksomhet rundt kullvirksomhetens framtidsutsikter, Svalbard som et av verdens best forvaltede villmarksområder – forholdet til turisme og annen ferdsel, og Svalbards rolle som plattform for norsk og internasjonal kunnskap og utdanning.

Et robust lokalsamfunn og næringsliv sees som viktige virkemidler for å oppfylle målsettingene for svalbardpolitikken. Myndighetene har de siste tiårene bevisst satset på en mer differensiert næringsstruktur ved å legge til rette for virksomhet, og ved å støtte opp under investeringer og etableringer. De tre temaene for meldinga har bakgrunn i de tre grunnpilarene i politikken for næringsstrukturen på Svalbard: kullvirksomhet, forskning og utdanning, og reiseliv.

2.2 Aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea

En viktig begrunnelse for at samfunns- og næringsanalysen ble startet opp i 1991 var å se nærmere på hva som ville skje med svalbardsamfunnet dersom kulldriften ble avviklet. Ved begynnelsen av 1990-tallet var aktiviteten i gruvene på veg nedover og lønnsomheten av driften var dårlig. Utfasing av kullvirksomheten er fortsatt en diskutert problemstilling, som gjenspeilet i svalbardmeldingen (St.meld.nr.22), selv om grunnlaget for diskusjonen nå er et annet. Kullforekomsten i Svea Nord antas å tømmes innen fem år (2014). Miljøhensyn og lønnsomheten i gjenstående felter vil ha betydning for videre produksjon.

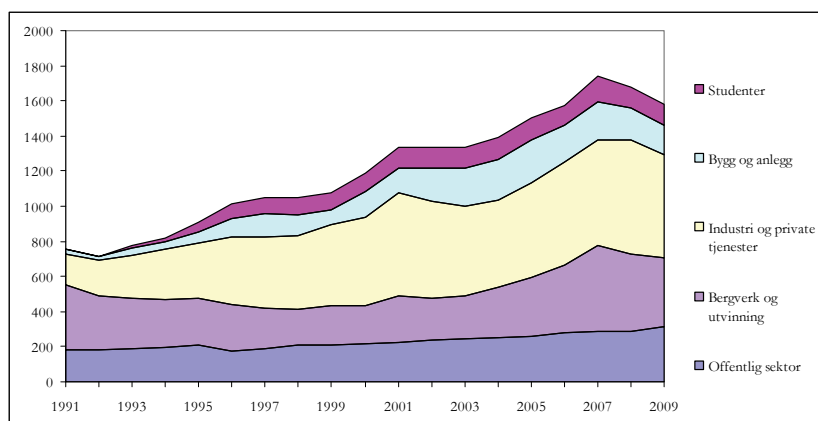
Krisen på begynnelsen av 1990-tallet bidro til en modernisering av samfunnet og en mer variert næringsstruktur. Politikken var basert på at et robust lokalsamfunn trenger flere bein å stå på, og Store Norske har fått en gradvis mindre dominerende rolle i en jamn voksende lokaløkonomi, som illustrert i Figur 2.1. Kulldriften utgjør likevel fortsatt den viktigste basisvirksomheten med direkte og indirekte betydning for mer enn 40 prosent av sysselsettingen (Bjørnsen og Johansen 2008b).

Sysselsettingsutviklingen på 1990- og 2000-tallet har gått i bølger som vist i Figur 2.1. Trenden er likevel sterk vekst i samlet sysselsetting med midlertidige topper i 1997, 2001 og 2007. *Den første bølgen*, fra 1992 til 1996, skyldtes blant annet en sterk vekst i reiselivsbransjen og i privat sektor for øvrig. Samtidig var det en nedgang i aktiviteten i gruveselskapet. Nedgangen i gruveselskapet fortsatte i 1997-1998, men ikke nok til at sysselsettingen ble redusert for Svalbard som helhet. I *den andre bølgen* fikk økonomien på Svalbard fortsatte vekstimpulser fra reiselivet. Samtidig snudde den negative trenden i kullselskapet, som fikk et oppsving fra 1998 til 1999, og påfølgende sterk vekst fra 2001. Oppsvinget i kullselskapet skyldes blant annet at man begynte utvinning i Svea. På samme tid (rundt år 2000) ble transportavdelingen utskilt fra kjerneaktiviteten og overtatt av LNS Spitsbergen, noe som også bidro til vekst innen bygg- og anleggssektoren.

Samlet vokste sysselsettingen med nesten 25 prosent mellom 1999 og 2001. I tillegg til positiv utvikling i kullselskapet og dets underleverandører ser vi at veksten har sammenheng med utviklingen i

privat, tjenesteytende virksomhet. Mellom 2001 til 2003 holdt den samlede aktiviteten seg stabil som følge av sterk vekst i bygge- og anleggsvirksomheten. Sysselsettingen i øvrige næringer falt markert i samme periode.

Figur 2.1 *Årsverk utført i Longyearbyen og Svea 1991-2009, aggregert til virksomhetskategorier*

Kilde: Bedriftsundersøkelsen og statistisk sentralbyrå

Gjennom den *tredje vekstbølgen* preges utviklingen igjen av kulldriften. Etter en periode med utbygging og prøvedrift, ble Svea Nord, etter vedtak i Stortinget, satt i ordinær drift i 2001. Samtidig ble det stilt krav om bedriftsøkonomisk lønnsomhet i produksjonen og produksjonstaket ble opphevet (St.prp. nr. 2 (2001-2002)). Årsproduksjonen steg fra om lag 400 000 tonn i 1999 til 1,8 millioner tonn i 2001. Dette førte på ny til bemanningsøkning og større investeringer i Svea. Med Svea Nord fortsatte den rekordartede produksjonsveksten til et uttak på mer enn fire millioner tonn kull i 2007. Råvareprisen på kull ble i samme periode mangedoblet, noe som har virket inn på produksjonstakt så vel som på omsetning og lønnsomhet. Aktivitetsnivået nådde sitt toppunkt med nær 500 utførte årsverk i 2007, mens det økonomiske resultatet var på sitt desidert høyeste i 2008. Med en råvarepris på nær 200 dollar omsatte Store Norske maksimalt ut ifra lager, produksjons- og utskippingskapasitet og oppnådde et resultat før skatt på mer enn én milliard kroner. Det var åtte ganger høyere enn året før. De to siste årene har produksjonstakten og sysselsettingen i Store Norske gått ned, delvis på grunn av redusert råvareterspørsel og fallende kullpris, men også som følge av at den drivverdige forekomsten i Svea

Nord snart er hentet ut. I følge ledelsen skal produksjonen i Svea Nord fases ut i 2014, men med åpning av nye kullfelter vil årlig produksjon ligge nær to millioner tonn de neste ti årene. Selv om kulldriften hele tiden har vært kjerneaktivitet og drivkraft i den i lokale økonomien, er det opplagt at Longyearbyen har fått et vesentlig mer variert næringsliv de siste 20 årene. Aktivitetsutviklingen innen de øvrige næringene er imidlertid fortsatt nært knyttet opp mot utviklingen i Store Norske. Vi ser av figuren at årsverksnedgangen i bergverksdriften følges av en nedgang i privat sektor.

2.3 Aktivitetsutviklingen 2001 til 2009

Før vi ser nærmere på situasjonen i 2009, vil vi gi et kort innblikk i aktivitetsutviklingen det siste tiåret. Den historiske utviklingen gir en ramme for forståelsen av de siste to årenes aktivitetsnedgang. Tabell 2.1 viser hvordan antall årsverk fordelt på næringer i Longyearbyen og Svea har utviklet seg siden 2001. Tabellen er basert på gammel næringsgruppering⁵ for å sikre sammenliknbarheten over tid.

Totalaktiviteten vokste med 400 årsverk, eller 30 prosent mellom 2001 og 2007. De to siste årene har imidlertid sysselsettingen gått ned, med 60 årsverk i 2008 og ytterligere 100 årsverk i 2009.

Denne nedgangen representerer noe nytt i hele den perioden Samfunns- og næringsanalysen har vært gjennomført. Kun to ganger tidligere, i 1992 og i 2003, har det vært registrert nedgang i sysselsettingen, men da i helt ubetydelig grad. Alle andre år har årsverksutviklingen i Longyearbyen og Svea vært, tildels sær, positiv.

Tilbakegangen siden 2007 må sees i sammenheng med den ekstraordinært høye aktiviteten i kulldriften i 2007 og til dels 2008. I 2009 er antall utførte årsverk i bergverksnæringa tilbake på nivået fra 2006, og signalene fra Store Norske er at sysselsettingen skal ytterligere ned mot 200 ansatte i 2015. Samtidig skal overtidsbruken reduseres slik at det blir bedre samsvar mellom årsverks- og sysselsettingsnivået i bedriften. I 2007 utførte 396 ansatte totalt 484 årsverk, dvs 1,2 årsverk per ansatt i gjennomsnitt.

⁵ Standard for næringsgruppering 2002.

Tabell 2.1 *Årsverk i Longyearbyen og Svea etter næringsgrupper for år 2001-2009.*

Kategori	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
A+B Jordbruk, skogbruk, fiske	0	0	0	0	0	0	0	0	0
C Bergv.drift og utvinning	267	234	247	286	338	384	484	440	396
D+E Industri og kraft- og vannf.	16	14	9	10	10	13	12	31	35
F Bygge- og anleggsvirks.	141	187	212	226	242	205	222	184	169
G Varehandel. Rep. av kjøretøyer og hush.app.	83	96	94	94	105	94	116	106	108
H Hotell- og restaur.virks.	148	114	103	109	112	109	114	157	111
I Transport og kommunik. Eiend.drift,	213	211	205	190	198	217	227	196	183
J+K forretn.mess./fin. tjenesteyt., utleievirks.og forsikr	109	108	87	85	103	140	110	100	84
L Off. forvaltning	119	123	125	137	135	145	113	77	85
M+N Undervisn., helse- og sosialtjenester	106	116	118	116	123	132	176	212	227
O Andre sosiale og personlige tjenester	14	15	15	11	10	20	25	57	64
Sum ekskl. studenter	1216	1218	1215	1264	1376	1459	1597	1560	1460
Studenter	118	121	119	126	126	113	145	122	119
Sum inkl. studenter	1334	1339	1334	1390	1502	1572	1742	1682	1579

Kilder: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

Tabell 2.1 viser en relativt disaggregert næringsfordeling. I et lite samfunn innebærer det forholdsvis få bedrifter innen flere av næringskategoriene og vi har av den grunn slått sammen næringskategoriene D og E, J og K, og M og N. Uavhengig av sysselsettingsnedgangen har det funnet sted noen omfordelinger mellom næringskategoriene mellom 2007 til 2008. Dette kan forklares ut ifra særlig to forhold. For det første overførte lokalstyret aktiviteten i Bydrift Longyearbyen AS til et kommunalt foretak (KF) på linje med Oppvekstforetak KF og Kultur og fritidsforetak KF. Dette medfører isolert sett en overføring av årsverk fra *L Offentlig forvaltning* til de næringsgrupper aktivitetene i Bydrift representerer. For det andre overtok Statistisk sentralbyrå datainnsamlingen fra og med 2008. Dette medførte et skift i næringskode for enkelte bedrifter. Det er vanskelig å avdekke nøyaktig hvilke endringer som har funnet sted siden SSB kun utleverer anonymiserte bedriftsdata for analyseformål.

Sysselsettingen har vokst innenfor så godt som alle næringene i løpet av perioden, men veksten varierer mye. Samlet sett har årsverksveksten vært på 20 prosent siden 2001 (og 100 prosent siden

1991). Inntil 2007 var det høyest relativ vekst innen bygge- og anleggsvirksomheten, men sysselsettingen har gått sterkt ned igjen siste to år. Aktiviteten i sektor for transport og kommunikasjon har vist tilsvarende utvikling, og en nedgang i antall årsverk på 20 prosent siden 2007. I 2009 ble det utført 183 årsverk i næringa og dette er laveste nivå for den perioden som er gjengitt i Tabell 2.1. Reiselivsnæringa er svært følsom for ytre påvirkning og aktivitetsutviklingen vil normalt svinge i takt med konjunkturer. Utførte årsverk i hotell- og restaurantvirksomhet vokste sterkt fra 2007 til 2008, men var i 2009 tilbake til nivået fra årene før. Også varehandelen og forretningsmessig tjenesteyting har hatt nedgang i sysselsettingen siste år. Aktivitetsnivået innen forretningsmessig tjenesteyting vokste sterkt i 2006, men har siden falt tilbake igjen og var i 2009 på 84 årsverk.

Andre sosiale og personlige tjenester har, på den annen side, betydelig sysselsettingsvekst i 2008 og 2009. Nivået lå tidligere på 10-15 årsverk, men fra 2006 har veksten vært entydig. Det er mulig at spranget fra 25 årsverk i 2007 til hele 57 årsverk i 2008 har en sammenheng med endringer i registrert næringskode da SSB overtok datainnsamlingen. Veksten fortsetter imidlertid i 2009 og vi ser at antall bedrifter i denne næringa har vokst betydelig. Næringa domineres av kulturelle aktiviteter, men de to siste årene finner vi også flere reiselivsaktiviteter innen denne kategorien.

Industrisektoren har ligget stabilt på pluss ti årsverk i hele perioden. Veksten i 2008 kan forklares med Bydrifts aktivitet knyttet til kraft- og vannforsyning er skilt ut fra lokalstyrets forvaltningsaktivitet. Deler av det som tidligere sorterte under lokal forvaltning kan også gjenfinnes blant de sosiale og personlige tjenestene i kategori O. Lokalstyrets omorganisering av aktiviteten i kommunale foretak må sees som forklaringen på at offentlig forvaltning fikk redusert sysselsetting i 2008.

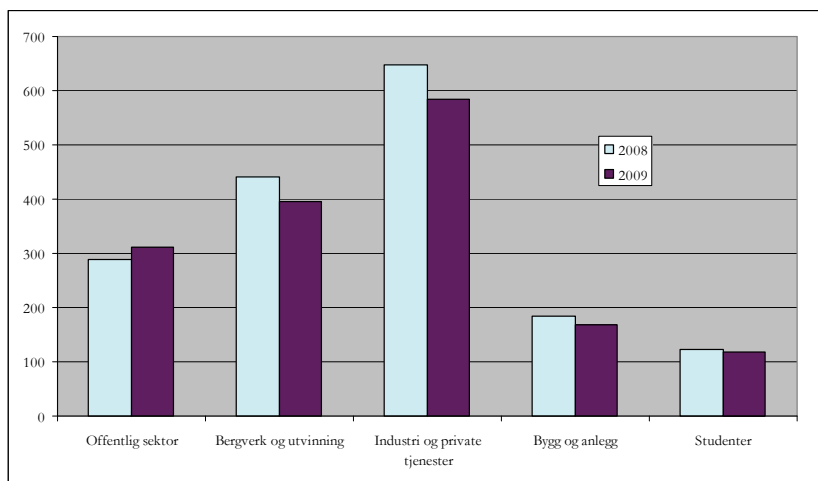
2.3.1 Utviklingen fra 2008 til 2009

Figur 2.2 viser sysselsettingen for 2008 og 2009, fordelt på de samme aggregerte næringene som i Figur 2.1. Her ser vi tydelig at nedgangen i sysselsetting siste år har funnet sted innen bergverk, industri og privat sektor. Totalt 122 årsverk har forsvunnet innen disse næringene, noe som tilsvarer henholdsvis ti og ni prosent av års-

verkene fra 2008. Dette er en videreføring av nedgangen i bergverk og bygg og anlegg som ble avdekket i fjorårets analyse.

Nedgangen kompenseres i noen grad av en økning på 23 årsverk i offentlig sektor, hovedsakelig innen undervisningssektoren. Studenttallet holdt seg noenlunde stabilt med nedgang på tre årsverk. Figur 2.2 viser at privat sektor utenom bergverksdriften står for omlag 50 prosent av årsverkene i Longyearbyen og Svea.

Figur 2.2 *Antall årsverk i aggregerte næringer 2008 og 2009. Longyearbyen og Svea.*

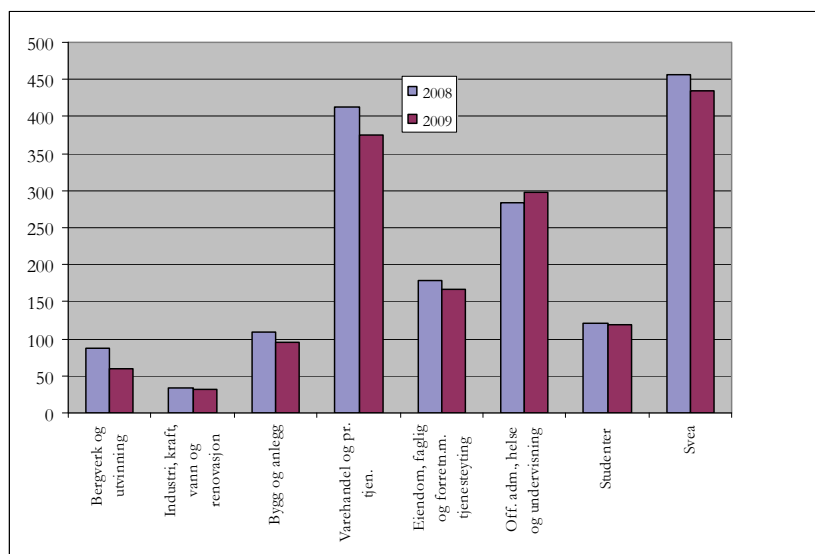
Kilde: Bedriftsundersøkelsen og Statistisk sentralbyrå

Det er Longyearbyen som er senter for den norske bosettingen og så nær som alle fastboende har adresse i Longyearbyen, og det er også her de fleste innbyggerne har sitt virke. Når vi trekker ut aktiviteten i Svea, finner vi at sysselsettingen i selve Longyearbyen var på 1025 årsverk i 2009. Tar vi med studentene øker årsverkstallet til 1144. Det er en nedgang på 82 årsverk siste år. Mens sysselsetningsnedgangen i 2008 hovedsakelig skyldes redusert aktivitet i Svea og redusert studenttall, er det næringslivet i Longyearbyen som har vært i tilbakegang i 2009.

Figur 2.3 viser årsverksutviklingen i selve Longyearbyen siste år. Figuren er basert på ny næringsgruppering (SN2007) og er derfor ikke helt sammenliknbar med Figur 2.2. Vi ser at det er aktivitetsnedgang innen all privat virksomhet inklusive bergverksnæringsaktivitet i Longyearbyen. Varehandel og andre private tjenester

reduseres med hele 40 årsverk. I denne kategorien inngår (i tillegg til varehandel) transporttjenester, hotell- og restaurant, kulturell aktivitet og personlige tjenester. Noen av disse næringene har hatt vekst i aktiviteten siste år. Det gjelder i første rekke for kulturell virksomhet, underholdning og fritidsaktiviteter (tidligere kategori O) som har vokst med 11 årsverk, eller nesten 40 prosent i 2009. Aktivitetsnedgangen har i første rekke funnet sted innen overnattings- og serveringsvirksomhet der årsverkene er redusert med en tredjedel, fra 150 til 96⁶ årsverk mellom 2008 og 2009.

Figur 2.3 *Antall årsverk i aggregerte næringer 2008 og 2009 i Longyearbyen. Svea er skilt ut som egen gruppe.*

Kilde: Statistisk sentralbyrå - bedriftsundersøkelsen

Sysselsettingsveksten i Longyearbyen har kommet i offentlig sektor. Målt etter ny næringsinndeling har det ikke vært noen endring i forvaltningen, mens både undervisnings- og helsesektoren har utført flere årsverk i 2009 enn i 2008. Studentårsverkene er imidlertid redusert med tre. Når vi holder Svea utenom finner vi at privat sektor unntatt bergverksnæringa står for 65 prosent av alle årsverk i Longyearbyen.

⁶ Disse tallene avviker noe fra kategori H Hotell- og restaurantvirksomhet i Tabell 2.1 noe som skyldes endringen i næringsnomenklatur fra SN2002 til SN2007.

Selv om kulldriften fortsatt er dominerende i den lokale økonomien er det flere, og andre forhold som virker inn på næringsstrukturen og -utviklingen i Longyearbyen. For det første vil aktivitetsutviklingen i *alle basisnæringene* påvirke aktivitetsnivået i Longyearbyen direkte. For det andre vil generelle inntekts- eller etterspørselsendringer, for eksempel som en følge av konjunktursvingninger, ha betydning for næringslivet i Longyearbyen (men ikke i Svea). Det henger blant annet sammen med at den inntekts-, og dermed konjunkturavhengige, virksomheten (avledet virksomhet) i hovedsak er lokalisert til Longyearbyen.

2.4 Basisnæringenes betydning

Analysemetoden vi benyttet i Samfunns- og næringsanalysen er valgt på grunnlag av kulldriftens dominerende stilling i den lokale økonomien. Metoden går ut på å dele næringslivet inn i såkalt *basisvirksomhet* og *avledet virksomhet*. Basisvirksomheten er den delen av næringslivet som genererer inntekter utenfor regionen. Disse inntektene brukes (delvis) lokalt og utgjør således etterspørselsgrunnlaget for den delen av næringslivet som produserer varer og tjenester rettet mot lokalbefolkningen og det lokale næringslivet (lokalmarkedet). Den delen av næringslivet som produserer for lokalmarkedet kaller vi avledet virksomhet. Vi kan kvantifisere basisvirksomhetens betydning for avledet virksomhet i form av ringvirkninger. I analysen måler vi ringvirkninger ved å beregne sysselsettingsmultiplikatorer for hver av basiskategoriene. Disse sier noe om hva hvert årsverk i basisvirksomhetene genererer av sysselsetting i avledet virksomhet. Beregningene foretas på grunnlag av data fra bedriftsundersøkelsen og inngår i analysegrunnlaget for framskrivningene av næringsaktivitet og befolkning. Mer om grunnlaget for metodevalg og beskrivelse av metoden kan leses i kapittel 1.3 eller i Bjørnsen og Johansen (2007b, 2008a og 2008b).

I analysen har vi inndelt økonomien i fem basisnæringer, avgrenset ut ifra kriterier inntektsgrunnlag utenfor Svalbard. Disse fem basisnæringene er: i) *bergverks- og petroleumsvirksomheten*, ii) *romrelatert virksomhet, forskning og undervisning*, iii) *studenter*, iv) *offentlig forvaltning og service*, og v) *reiselivet*. Bergverksnæringa produserer for utemarkedet og har derfor sin inntekt fra utenfor Svalbard. Reiselivet henvender seg mot turister og tilreisende som har sin inntekt andre steder enn Svalbard. Slik sett er det naturlig å betrakte også reiselivsnæringa

som basisvirksomhet. Tilsvarende gjelder for offentlig forvaltning og forsknings- og undervisningsaktiviteten. Offentlig forvaltning og offentlige institusjoner får sine tildelinger over statsbudsjettet og mottar følgelig det meste av inntektene fra fastlandet. Tilsvarende tenker vi at studenter for det meste lever av studielån og annen inntekt opptjent utenfor Svalbard. Den delen av romrelatert virksomhet og forskning som ikke finansieres over offentlige budsjetter, har også normalt sitt marked utenfor Svalbard. Denne sektoren er internasjonal og mye av inntektene kommer fra utlandet.

Det overordnede kriteriet for utvelgelsen av basisnæringer er altså at næringen har sitt marked eller sine inntekter utenfor Svalbard. Ideelt sett skulle basisvirksomheten utelukkende ha sin inntekt utenfra, men i praksis er ikke det mulig. Store Norske selger kull til det lokale kraftverket. Bydrift har større inntekter av sitt salg til lokalbefolkningen og andre virksomheter lokalt enn de mottar i offentlige overføringer, og postkontor og luftfartsverk lever i hovedsak av lokalt salg. Dette er ikke i tråd med modellens forutsetninger. På den annen side har staten ført en politikk der disse virksomhetene er tilført offentlige midler i et omfang som har sikret aktivitet og tjenestetilbud i ønsket omfang og til akseptable priser. Disse virksomhetene er også underlagt sterke offentlige reguleringer i form av krav til tjenestenes kvalitet og omfang. Aktiviteten er derfor i stor grad styrt utenfra selv om produksjonen er lokalbasert. Det innebærer at svingninger i lokal etterspørsel ikke nødvendigvis resulterer i tilsvarende aktivitetsendringer i offentlig forvaltning og service.

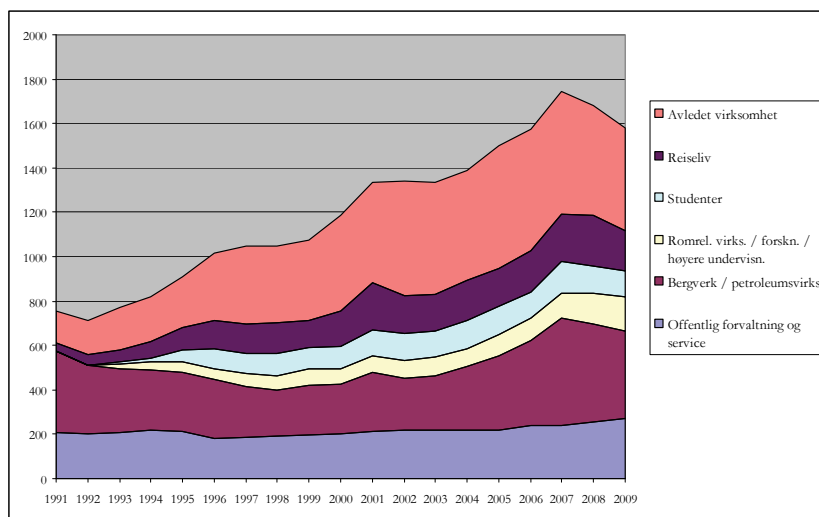
2.4.1 Utviklingen i basisnæringer og avledet virksomhet

Aktiviteten innenfor de forhåndsdefinerte basisnæringene har jamt over steget gjennom hele 1990- og 2000-tallet fra 600 årsverk i 1991 til 1200 årsverk i 2007, men vi ser av Figur 2.4 at de to siste årene har vist negativ utvikling. I 2009 er det i alt 1150 sysselsatte i disse virksomhetene i Longyearbyen og Svea. Dette er en nedgang på 76 årsverk siden 2007. Det er særlig bergverksnæringa og reiselivet som har vist negativ utvikling siden 2008, mens offentlig sektor og FoU-sektoren har vokst.

Bergverksnæringa har holdt høy aktivitet gjennom hele 2000-tallet etter oppstarten av den lett drivverdige forekomsten i Svea Nord.

Brannen i gruva sommeren 2005 satte en midlertidig stopp for produksjonen, men det har i alle år siden 2001 vært utvunnet et langt større volum kull enn tidligere. Produksjonen i Svea Nord nådde toppen i 2007 med mer enn fire millioner tonn. Siden er utvinningstakten noe redusert og ifølge planene skal årlig produksjonen holdes på opp mot to millioner tonn fram til gruva utfases i 2014. I 2009 var produksjonen på 2,6 millioner tonn. Den høye produksjonen har også bidratt til økt bemanning i Store Norske. Sysselsettingen økte fra 220 ansatte i år 2000 til 400 ansatte i 2007. Store Norskes høye omsetning, betydelige lokale kjøp og mange ansatte gir et betydelig bidrag til totalaktiviteten i Longyearbyen. De to siste årene har produksjonen og sysselsetting gått ned slik det framkommer av Figur 2.4. I 2009 ble det utført 396 årsverk mot 484 i 2007.

Figur 2.4 *Årsverk fordelt etter basisaktivitet og avleitet virksomhet. Longyearbyen og Svea. 1991-2009*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå. Egne beregninger

Aktiviteten innen *offentlig sektor* har vært relativt stabil i perioden. Ser en bort fra en viss nedgang i forbindelse med konkurranseutsetting av en del av den lokale virksomheten midt på 1990-tallet, har sysselsettingsutviklingen vært beskjeden sammenliknet med veksten i befolkning og annen næringsaktivitet. Fra 2006 har sysselsettingsveksten vært noe høyere. Sektoren vokste med 18 årsverk i 2008 og ytterligere 11 årsverk i 2009. Denne utviklingen er

en svak motvekt til den generelle aktivitetsutviklingen og bidrar til å styrke sektorens andel til 17 prosent av totalt utførte årsverk i Longyearbyen og Svea.

Romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning har også vist positiv utvikling de to siste årene og har vokst med 42 årsverk siden 2007. Sektoren har vokst hvert år, og til dels mye, siden universitetssenteret (UNIS) ble etablert i 1993. Sektoren utgjør etter hvert en viktig bestanddel i det lokale arbeidsmarkedet. UNIS sysselsetter 70 prosent av de 153 årsverkene som ble utført i 2009. I tillegg kommer studentene med i alt 119 årsverk. Antall utførte studentårsverk har ligget mellom 115-140 hele 2000-tallet.

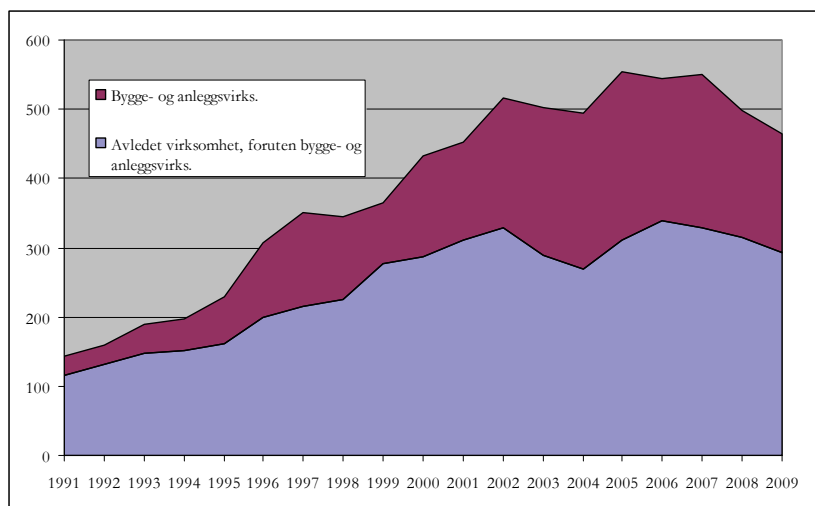
Utviklingen i reiselivet er mer preget av svingninger og selv om næringa har utvikla seg mye siden oppstarten, er ikke sysselsettingen vesentlig høyere enn for ti år siden. Utførte årsverk stiger og faller fra år til år, og bruken av deltids- og midlertidige engasjementer er høy. Fra 2007 til 2008 økte sysselsettingen med åtte prosent, mens utviklingen siste år var en nedgang på 21 prosent. I 2009 ble det utført 179 årsverk i reiselivet. Fra en sped start med omlag 30 årsverk ved inngangen til 1990-tallet utgjør reiselivet nå snaut 20 prosent av den samlede basisaktiviteten.

Reiselivssektorens svingninger har tidvis falt sammen i tid med svingninger i kulldriften, noe som har bidratt til å forsterke svingningene lokalt i økonomien. Den sterke veksten i begge næringer fra 1999 til 2001 bidro til en kraftig vekst i totalaktiviteten i Longyearbyen og Svea. Historisk har de parallelle svingningene i kulldriften og reiselivet hatt merkbare effekter for totalaktiviteten, delvis som en *direkte* effekt av næringenes omfang og delvis ved at svingningene også har virkninger for avledet virksomhet.

Den avleda virksomheten har økt veldig i omfang siden begynnelsen av 1990-tallet og har vokst vesentlig sterkere enn basisvirksomheten. Antall årsverk er nesten tredoblet siden 1991 og utviklingen skyldes, som nevnt, i noen grad en omfordeling av oppgaver fra basis til avledet (gjennom outsourcing), men viktigere, at en rekke nye funksjoner og bedrifter har vokst fram i Longyearbyen over tid. Disse funksjonene retter seg mot å betjene den økende befolkningen og det mer varierte næringslivet. Framveksten av en rekke av disse tjenestene i Longyearbyen er også betinget av at reiselivet har fått større betydning i den lokale økonomien.

Avledet virksomhet er en sekkekategori, som omfatter all aktivitet som ikke er forhåndsdefinert som basisvirksomhet. Utviklingen i disse næringene er nært knyttet til utviklingen i basisnæringene, til konjunktursvingninger og til investeringsaktiviteten. I et lite samfunn som Longyearbyen vil aktiviteten derfor kunne svinge ganske mye. Av Figur 2.4 ser vi at sysselsetting i avledet virksomhet svinger i takt med utviklingen innen basisnæringene, men at veksttakten var langt raskere gjennom hele 1990-tallet. Dette var en periode der både Store Norske og lokal offentlig forvaltning skilte ut oppgaver til avledet virksomhet. På 2000-tallet har veksttaket vært noe lavere enn i basis. Avledet virksomhet utgjorde 40 prosent av den samlede sysselsettingen i Longyearbyen og Svea i 2002, mens andelen nå er redusert til under 30 prosent. De siste to årene er sysselsettingen redusert med 87 årsverk.

Figur 2.5 *Antall årsverk i avledet virksomhet, fordelt på bygge- og anleggsvirksomhet og annen avledet virksomhet. 1991-2009. Longyearbyen og Svea.*

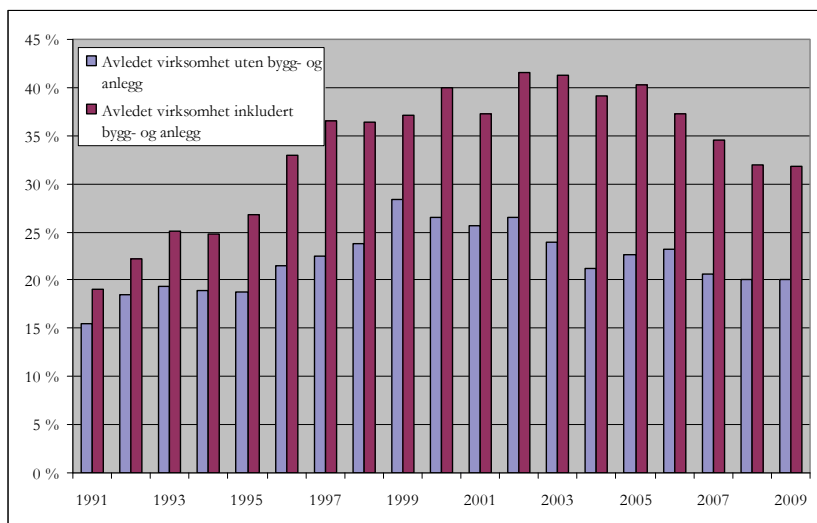
Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

Bygge- og anleggssektoren utgjør en stor del av avledet virksomhet. Aktiviteten i sektoren svinger med konjunktorene og er følsom for investeringer og utvikling i basisnæringene. I et lite samfunn som Longyearbyen vil større byggeprosjekter, slike som flyterminalen, kulturhuset og forskerhotellet, ha stor betydning for aktivitetsnivået. Sektoren er dessuten preget av høy grad av pendling slik at den registrerte sysselsettingen ikke nødvendigvis

gjenspeiler det faktiske aktivitetsnivået. Antall utførte årsverk har gått ned de siste årene og var i 2009 på 170. Dette er det laveste registrerte antall årsverk siden 2001.

Ser vi bort fra bygge- og anleggsaktiviteten finner vi at sysselsettingen i avledet virksomhet viste nedgang i 2003 og 2004 og igjen de siste tre årene. Nedgangen i avledet virksomhet startet dermed tidligere enn i basisnæringene.

Figur 2.6 *Sysselsatte i avledet virksomhet, henholdsvis inklusive og eksklusive bygge- og anleggssektoren. I prosent av total sysselsetting (ekskl. studentårsverk). Longyearbyen og Svea 1991-2009.*

Kilde: Bedriftsundersøkelsene og Statistisk sentralbyrå

Figur 2.6 illustrerer utviklingen i avledet virksomhet som andel av den samlede aktiviteten i Longyearbyen og Svea. Her har vi vist hvordan andelen sysselsatte innenfor avledet virksomhet har utviklet seg over tid. Andelen økte kraftig gjennom 1990-tallet, fra knapt 20 til omtrent 40 prosent. Utflatingen etter århundreskiftet kan være ett uttrykk for at økonomien har modnet i den forstand at variasjonen og volumet på avledet vare- og tjenesteproduksjon står i forhold til samfunnets størrelse. Fra 2006 til 2008 falt sysselsettingsandelen i avledet sektor, noe som innebærer at årsverkene i basisnæringene genererer færre avleda årsverk enn tidligere. Det er

mindre variasjon i bygge- og anleggsnæringens andel av den samlede sysselsettingen.

Basisaktiviteten utgjør generelt sett en viktig del av grunnlaget for det lokale markedet. Dersom deler av basisaktiviteten forsvinner, er det grunn til å forvente at også grunnlaget for deler av den avledede virksomheten vil forsvinne. Den enkelte basisnæring er koplet til avledet virksomhet gjennom lokale underleveranser, men også lønnsutbetalingene bidrar til å opprettholde den lokale etterspørselen. Med utgangspunkt i basisnæringenes relative betydning har vi derfor beregnet hvor mange avledede årsverk den enkelte basisnæring genererer i dag, basert på modellens forutsetninger. En sentral forutsetning er den inndelingen som er valgt for basisnæringene. En annen sentral forutsetning er at vi analyserer avledet virksomhet under ett, og at vi ikke trekker ut bygge- og anleggsvirksomhet.

Den enkelte basisnærings etterspørsel rettet mot den lokale økonomien er grunnlaget for å beregne nøkkeltall, inkludert multiplikatorer, for hver næring. Vi understreker at multiplikatorene for hver basisnæring er betinget både av størrelsen på næringen, og av størrelsen på avledet virksomhet. Tallgrunnlaget er en totaltelling, der vi har med all aktivitet i Longyearbyen (og Svea). Når multiplikatorene for hver næring beregnes, er de betinget av disse rammene.

2.4.2 Nærmere om offentlig forvaltning og service

Offentlig sektor i Longyearbyen kan deles inn i to. Den statlige aktiviteten (eksklusive høyere undervisning og forskning) er den ene, mens lokal tjenesteproduksjon og administrasjon (lokalstyrets domene) er den andre. Disse to delene av offentlig sektor har svært forskjellige oppgaver. Statens egne oppgaver på Svalbard er definert dels med utgangspunkt i Svalbardtraktaten og den norske suvereniteten, og dels med utgangspunkt i at Longyearbyen, i kraft av å være norsk bosetting, også har statlig aktivitet. De statlige oppgavene er definert og finansiert utenfor Svalbard selv.

Lokalstyrets oppgaver er knyttet til lokal offentlig tjenesteproduksjon og administrasjon. Produksjonen er i den forstand basert på lokal etterspørsel. Det finnes derfor modellteoretiske argumenter for å trekke lokalstyrets oppgaver ut av basisnæringene. På den annen side er staten en sentral finansieringskilde for aktiviteten. I

tillegg er det staten som legger de innholdsmessige rammene for lokal, offentlig tjenesteproduksjon i Norge. Begge disse forholdene trekker i retning av å inkludere lokal, offentlig tjenesteproduksjon i basisvirksomheten og slå den sammen med statlig sektor, slik det har vært gjort i tidligere år.

De siste årene har vi åpnet for muligheten til at de lokale, offentlige aktivitetene behandles uavhengig av statens. Vi kan altså, reint modellmessig, skille mellom aktiviteten i de to offentlige sektorene. Vi har slik sett også beregnet nøkkeltall for de to offentlige sektorene hver for seg og samlet. Fra 2006 valgte vi å legge Longyearbyen sykehus sammen med lokal offentlig sektor på grunnlag av at sykehussektoren tidligere var et fylkeskommunalt ansvar, og at tjenestene som produseres er rettet direkte mot lokalbefolkningen og således påvirkes av befolkningens bevegelser. I årets analyse er sykehuset overflyttet til statlig sektor. Det innebærer at vi får et brudd i tidsserien for henholdsvis statlig og lokal offentlig sektor. Veksten som framkommer i statlig sysselsetting i 2009 er derfor ikke reell, men kun et resultat var at sykehuset har kommet til. Tilsvarende for nedgangen i lokal offentlig sysselsetting.

Tabell 2.2 *Noen nøkkeltall for offentlig sektor i Longyearbyen 2009.*

	Lokale kjøp (mill. kr)	Verdiskapning (mill. kr)	Årsverk	Multiplikator
Statlig sektor	37	73	108	0,299
Lokalstyret	97	92	161	0,435
Samlet	134	164	269	0,380

Kilde: Egne beregninger basert på tall fra Statistisk sentralbyrå

Svalbardbudsjettet for 2011 (St.prp. nr. 1 S (2010-2011)) viser et regnskap på omtrent 241 millioner kroner i 2009. Dette er ni millioner kr mer enn budsjettet og skyldes økte bevilgninger til Sysselemannen, transporttjenesten og Statens bygninger. Svalbardbudsjettet økte med i alt fem prosent fra 2008 til 2009. Tilskuddet fra statsbudsjettet var negativt i 2009 som følge av ekstraordinært høye skatteinntekter på 526 millioner kroner. Tabell 2.2 viser noen nøkkeltall for hvordan Longyearbyen lokalstyre (LL) og staten anvendte disse pengene lokalt. Vi ser at verdiskapningen, som i

offentlig sektor er definert som lønnskostnadene⁷, beløp seg til 164 millioner kroner og dette var med på å finansiere 269 årsverk. I tillegg brukte offentlig sektor omtrent 134 millioner kroner til lokale innkjøp. Samlet ga dette grunnlaget for en multiplikator på 0,38. De 269 årsverkene i statlig og lokal offentlig sektor gir dermed grunnlag for ytterligere 102 årsverk i avledet virksomhet.

Lokal offentlig sektor har større innvirkning i lokaløkonomien enn staten i form av vesentlig høyere lokale kjøp og sysselsetting. De lokale kjøpene er nært knyttet til offentlig investeringsaktivitet og vil således svinge i takt med gjennomførte investeringer. Lokalstyrets lokale kjøp har økt i 2009 som følge av store investeringer. Statlig sektor har økt investeringene med sju mill. kr, men nivået på de lokale kjøpene utgjør mindre enn 40 prosent av lokalstyrets kjøp. Dette har betydning for ringvirkningene og vi ser av tabellen at multiplikatoren er høyere for LL enn for statlig sektor. En sysselsettingsmultiplikator, som måler ringvirkningene i årsverk per årsverk i basisvirksomheten, vil variere med hvor store de lokale kjøpene er i forhold til aktiviteten i sektoren selv. Ringvirkningene blir automatisk høyere i år med høy investeringsaktivitet, gitt at andelen som kjøpes lokalt holdes fast. Multiplikatorene kan variere mye fra år til år for offentlig virksomhet, og normalt vil lokal sektor ha en sterkere forankring i lokalmarkedet, og følgelig høyere multiplikatorer enn statlig sektor. I alt genererer lokalstyrets aktivitet 70 og statlig aktivitet 32 årsverk i avleda sektor i 2009.

2.4.3 Nærmere om romrelatert virksomhet, forskning og høyere utdanning

Aktiviteten i forsknings- og undervisningssektoren i Longyearbyen, inklusiv romrelatert virksomhet, har økt meget sterkt de siste ti årene. Det er foretatt betydelige investeringer i bygninger og annen infrastruktur, og sektoren har i denne perioden mottatt store overføringer utenfra, inkludert fra den norske stat. I tillegg er omsetning og eksport økende. Slik sett har sektoren utviklet seg til en betydelig basisnæring.

⁷ I samfunns- og næringsanalysen beregnes verdiskaping i offentlig sektor og FoU-sektoren som lønnskostnader multiplisert med en beregnet faktor for å ta hensyn til kapitalavlønning.

Verdiskapningen i sektoren er for år 2009 beregnet til ca 177 millioner kroner. Dette er på nivå med 2008 og gjenspeiler at aktiviteten i sektoren ikke har vokst siste år. Samtidig er omsetningen redusert med 11 millioner. Verdiskapningen skal blant annet dekke lønnsutbetalingene som steg med fire millioner kroner til 62 millioner. Det har kommet til 16 nye årsverk innen sektoren til totalt 153, hvorav ni av disse er tilknyttet UNIS. Til tross for en økning på ti millioner kroner i lokale kjøp siste år samt positiv årsverksutvikling, har sysselsettingsmultiplikatoren falt fra 0,25 til 0,22. Sektoren i mindre grad i den lokale økonomien enn før. Det er tredje år på rad at multiplikatoren faller og det lave nivået gjenspeiler at aktiviteten i denne sektoren er lite rettet mot lokalmarkedet. Sektoren utgjør likevel en viktig og voksende del av svalbardøkonomien og bidrar til stabilitet og variasjon i tjenestetilbudet i form av arbeidsplasser og ansattes lokale kjøp.

2.4.4 Nærmere om studentene

Studentene representerer ingen ordinær næringssektor. De legger imidlertid igjen penger i den lokale økonomien. En del studenter har deltidsarbeid og bidrar med sin arbeidskraft enten i basisnæringene eller i avledet virksomhet lokalt. Verdien av dette, i form av sysselsetting og lokalt kjøp, er beregnet som en del av den ordinære analysen.

Studentene har normalt også andre kilder for sitt konsum, blant annet Statens lånekasse for utdanning, andre lån, oppsparte midler eller gaver fra foreldrene eller andre. Noen kan også ha inntekt utenfor Svalbard, i form av arbeids- eller kapitalinntekt. Det er på denne måten studentene representerer en basis for lokal virksomhet, på linje med (om ikke i like stort omfang som) annen basisvirksomhet. Siden etableringen av UNIS har studenttallet på Svalbard økt meget sterkt selv om antall årsverk har holdt seg stabilt på 2000-tallet. De siste to årene falt antall utførte studentårsverk til 119 fra 145 i 2007. Ser vi de siste fem årene under ett har imidlertid gjennomsnittlig årsverksvekst vært null, og 2007 framstår derfor som et uvanlig år. UNIS arbeider likevel for at studentårsverkene skal opp i 150 per år. UNIS tiltrekker seg studenter fra store deler av verden og kun 35 prosent av studentene har norsk bakgrunn. Studentårsverkene fordeler seg på i alt 353 studenter, hvorav 40 på masternivå. UNIS opplyser også at stadig flere

studenter blir for lengre perioder og studerer hele semestre (og grader) framfor å komme for å ta enkeltkurs. Det har sammenheng med bevisst satsing og en større bredde i fagtilbudet som tilbys.

Omfanget av studentenes forbruk har i tidligere samfunns- og næringsanalyser vært skjønnsmessig fastsatt til omtrent 100.000 kroner per studentårsverk. I 2007 ble det gjennomført en kartlegging av studentenes forbruk. Dessverre var svarprosenten lav slik at kartleggingen ikke fikk den representativiteten en kunne ønske. Når vi ser på de innkomne svarene, viser de imidlertid at 100.000 kroner er et godt estimat for hva studentene bruker per årsverk.

2.4.5 Kulldriften

Kulldriften utgjør fortsatt den viktigste basisvirksomheten på Svalbard, målt i forhold til både sysselsettingseffekt (direkte og indirekte) og ”eksportinntekter” (det vil si inntekter inn til øygruppa). Salgsinntektene til Store Norske var i 2009 på 2,1 milliarder kroner. Til tross for at dette er vesentlig lavere enn året før, er nivået svært høyt i selskapets historie. I 2009 var produksjonen på 2,6 millioner tonn kull, en nedgang på 1,4 millioner tonn fra toppåret 2007.

For år 2009⁸ er verdiskapingen i sektoren beregnet til 1,2 milliarder kroner. Det er en nedgang på 800 millioner fra 2008, men fortsatt svært høyt sammenliknet med tidligere. Den svært høye verdiskapingen de to siste årene har direkte sammenheng med veksten i omsetningen. I 2009 har imidlertid selskapets mer enn halvert sine lokale kjøp av varer og tjenester, hvilket isolert bidrar til 244 millioner kroner av den samlede verdiskapingen.

Den lokale andelen av selskapets innkjøp forløp seg til 194 mill. kr i 2009. Det er omlag 250 millioner kroner lavere enn de to foregående år, men også lavere enn på mange år. Selv om de totale kjøpene er redusert med nesten 40 prosent i 2009, er den lokale andelen gått ned fra 29 prosent i 2008 til 20 prosent i 2009. I følge opplysninger fra gruveselskapet genererte de lokale kjøpene 140 årsverk hos underleverandørene, en nedgang på 14 siden årene før. Samtidig gjennomførte SNSK 18 færre årsverk i Svea i 2009. Akti-

⁸ Vi har fra 2006 av definert verdiskapingen som verdi av omsetningen minus verdi av bedriftens kjøp av varer og tjenester. *Investeringer* er en anvendelse som kan finansieres på forskjellige måter og holdt utenfor begrepet verdiskaping.

viteten gikk også ned i Longyearbyen slik at den samlede nedgangen ble på 44 årsverk, til 396 gjennomførte årsverk i 2009. Den samlede lønnskostnaden var på 448 millioner kroner (en nedgang på 47 millioner). Dette impliserer at den høye gjennomsnittlige årsverkslønnen er opprettholdt i 2009 (kr 1 131 000 kr per årsverk). Det innebærer en økning på mer enn 70 prosent siden 2007. På bakgrunn av dette er det beregnet at hvert årsverk innenfor kulldriften gir grunnlag for 0,57 årsverk i avledet virksomhet lokalt (tilsvarende 227 årsverk totalt), gjennom bedriftens underleveranser og de ansattes lokale kjøp. Multiplikatoren for bergverksdriften er marginalt høyere enn i 2008 og høyere enn i 2007 da hvert årsverk i Store Norske genererte 0,45 årsverk i avledet virksomhet. Multiplikatorveksten har sammenheng med at sysselsettingen i Store Norske er redusert mer enn hos underleverandørene.

Av basisnæringene er det kulldriften som normalt har størst ringvirkninger i form av avledet virksomhet på Svalbard. Det skyldes i stor grad at kulldriften fortsatt har en dominerende posisjon i den lokale økonomien. Store Norske står alene for en fjerdedel av alle utførte årsverk (inkl. studenter) på Svalbard, og med underleveranser stiger andelen til 40 prosent. Multiplikatoren for bergverksdrift må sies å være høy tatt i betraktning at produksjonen er så godt som hundre prosent eksportorientert og at selskapets fysiske investeringer (maskiner og utstyr) må kjøpes inn utenfra.

Mesteparten av aktiviteten i kulldriften, og også en god del av underleveransene, er lokalisert til Svea. Mye av aktiviteten foregår derfor der, og de ansatte (også blant underleverandører) bor i Svea i sine arbeidsperioder. Likevel kommer mye av ringvirkningene i Longyearbyen. Dette har sammenheng med at de som er ansatt i Svea, er registrert bosatt i Longyearbyen og at hele administrasjonen i Store Norske er lokalisert til Longyearbyen. Samtidig er alle andre lokale underleverandører, samt vare- og tjenestetilbudet rettet mot befolkningen, lokalisert i Longyearbyen. Det å handle lokalt er med andre ord ensbetydende med å handle i Longyearbyen. Det er likevel en kjensgjerning at mange av de ansatte i skiftordninger, og da særlig 14/14-ordningen, ikke oppholder seg permanent i Longyearbyen, men pendler til fastlandet. Pendlerne har sin familie på fastlandet og konsumerer følgelig en mindre andel av inntekten i Longyearbyen.

2.4.6 Nærmere om reiselivet

Reiselivets betydning for Longyearbyen er ikke analysert på samme, direkte måten som betydningen av de øvrige næringene. Det skyldes at reiselivsnæringen ikke lar seg avgrense til en næringsgruppe, men at vi finner reiselivsaktiviteter i de fleste næringer. Utgangspunktet for reiselivet er at de tilreisende legger igjen penger i en rekke virksomheter, gjennom varer og tjenester de etterspør. Dette gjelder ikke bare hos reiselivsoperatører, hoteller, serveringssteder, opplevelsesprodusenter og andre virksomheter som normalt regnes til reiselivet. I like stor grad gjelder det handelsnæringa, ulike servicebedrifter, offentlige virksomheter mv.

Siden tilreisende i prinsippet etterspør varer og tjenester fra alle bedrifter, og bedriftene samtidig selger varer og tjenester til andre enn tilreisende, er det ikke nok å bruke bedriftenes regnskaper eller annen lett tilgjengelig informasjon når vi skal anslå reiselivets andel av bedriftens aktivitet.

I Samfunns- og næringsanalysen er reiselivets andel beregnet ved å spørre bedriftene om hvor stor andel av omsetningen som er rettet mot tilreisende. Denne metoden⁹ gir ikke anledning til å skille mellom ulike grupper av tilreisendes konsum. Vi kan med andre ord ikke si noe om hvor mye cruiseturister kjøper for i forhold konferansebesøkende, eller hvilke grupper som kjøper hva. Den turistkonsumandelen bedriftene oppgir kan imidlertid brukes til å anslå sysselsetting (og en rekke andre indikatorer) for den samlede reiselivsaktiviteten i Longyearbyen.

I den årlige bedriftsundersøkelsen blir alle bedriftene bedt om å anslå hvor stor del av aktiviteten som er reiselivsorientert. Denne metoden ble videreført av Statistisk sentralbyrå da de overtok datainnsamlingen i 2008. Metoden er ikke uten svakheter, men gir oss likevel det beste anslaget vi kan oppnå. Informasjonen sikrer at vi finner reiselivsaktivitet der den er – også utenom de tradisjonelle reiselivsbedriftene.

Med utgangspunkt i reiselivsandelene for hver bedrift beregnes hvor stor del både av omsetningen og av antall årsverk som er tilknyttet reiselivet i hver bedrift. Vi har dermed beregnet de direkte

⁹ Se tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen or en nærmere diskusjon av metodevalg.

virkningene av de tilreisendes pengebruk som reiselivsorientert aktivitet i hver bedrift. Summert over alle bedrifter får vi fram aktiviteten i reiselivet som næring, som da blir en andel av den totale aktiviteten i Longyearbyen. De indirekte virkningene, eller ringvirkningene, er derimot beregnet på samme måte som for de andre basisnæringene. Det at oppmerksomheten er konsentrert om de tilreisende innebærer for øvrig at aktivitet generert av fastboendes reisevirksomhet ikke er med i tallene. Dessuten er transport til og fra Svalbard holdt utenfor analysen.

Det er beregnet at den reiselivsrelaterte omsetningen i 2009 totalt beløp seg til omlag 371 millioner kroner. Dette er en nedgang på 27 mill., eller sju prosent fra året før. Omsetningen omfatter i prinsippet alt direkte salg til tilreisende, samt det meste av salget til reiselivsoperatører og bedrifter utenfor Svalbard. Tallet inkluderer ikke reiselivsrelatert omsetning rettet mot andre bedrifter på Svalbard. Dessverre er det ikke mulig på grunnlag av registreringene å fastslå nøyaktig hvor stor del av dette salget som er reiselivsrelatert. Det har heller ikke vært mulig å fange opp alt salg av reiselivsprodukter til operatører og bedrifter utenfor Svalbard.

Verdiskapingen knyttet direkte til salget av varer og tjenester til tilreisende, samt til reiselivsoperatører og bedrifter utenfor Svalbard, er for 2009 beregnet til 158 millioner kroner, en nedgang på 31 millioner kroner fra året før. Verdiskapingen er likevel langt høyere enn i 2007 (89 mill. kr.), da det samlede aktivitetsnivået i Longyearbyen var på sitt foreløpig høyeste.

Det har samtidig vært en nedgang i reiselivets lokale kjøp på Svalbard. I 2009 var lokale kjøp på 104 millioner kroner, 20 mill. lavere enn i 2008, men fortsatt høyere enn i 2007. De lokale kjøpene består blant annet av de lokale operatørens kjøp av sledeturer og den delen av restaurantenes virksomhet som betales av hotellene. Sysselsettingen i næringen falt med hele 48 årsverk og samlede lønnsutbetalingene med ti millioner kroner. Sysselsettingen var i 2009 på 179 årsverk og det er laveste nivå siden 2005.

Ut fra dette er det beregnet at hvert årsverk som reiselivet genererer i første hånd gir grunnlag for 0,41 årsverk i avledet virksomhet lokalt. Aktiviteten i næringa bidro dermed til 73 årsverk i avledet virksomhet. Reiselivsnæringen har de siste årene fått gradvis større betydning for nivået på den avledet aktiviteten i Longyearbyen, og med ringvirkningene står den for 20 prosent av alle årsverk. Sam-

tidig er næringa både konjunkturutsatt og preget av store sesongvariasjoner i aktiviteten.

2.5 Ny-Ålesund og Longyearbyen

Ny-Ålesund ligger ved Kongsfjorden, ca. 15 mil nord for Longyearbyen. Ny-Ålesund har siden 1917 vært drevet av Kings Bay as (tidligere Kings Bay Kull Compani as), et selskap som fra 1933 har vært eiet av den norske stat. Stedet ble bygget opp på gruvedriften. I periodene 1917-29 og 1945-63 var det drift i gravene. I denne tiden ble det bygget boliger og infrastruktur, og på det meste bodde det mer enn 300 mennesker på stedet.

Forskningsaktiviteten i Ny-Ålesund tok til på 1960-tallet, men det var først på 1990-tallet at stedet for alvor begynte å utvikle sin posisjon som en internasjonal arktisk naturvitenskapelig forskningsstasjon. Stedet er i dag en sentral internasjonal referansestasjon for klimaforskning og miljøovervåkning. Det er lagt vekt på å bevare Ny-Ålesunds kvaliteter som ”grønn” forskningsstasjon, der forurensing og annen menneskeskapt påvirkning forsøkes begrenset til et minimum. Ny-Ålesund er av norske myndigheter sagt å skulle reserveres for forskning som er avhengig av stedets særegne miljøkvaliteter. Spesielt i forhold til klima- og miljørelatert overvåking og forskning er det viktig å sikre lange måleserier, som ikke forstyrres av påvirkning fra lokale faktorer.

De nasjonale målene med Ny-Ålesund kan formuleres slik:

- å videreutvikle stedet som en sentral base for naturvitenskapelig forskning, fortrinnsvis for forskning som er avhengig av Ny-Ålesunds særegne kvaliteter
- å oppfylle den norske vertskapsrollen, ved å tilby det internasjonale forskningsmiljøet en velegnet og konkurransedyktig plattform (infrastruktur og tjenester) for denne type forskning
- at Kings Bay as skal kunne tilby tjenester til forskningsmiljøet med kostnadsbaserte priser
- Til og med regnskapsåret 2007 er Kings Bay registrert som eiendomsdrift og forretningsmessig tjenesteyting i datagrunnet for Samfunns- og næringsanalysen. Fra 2008 er

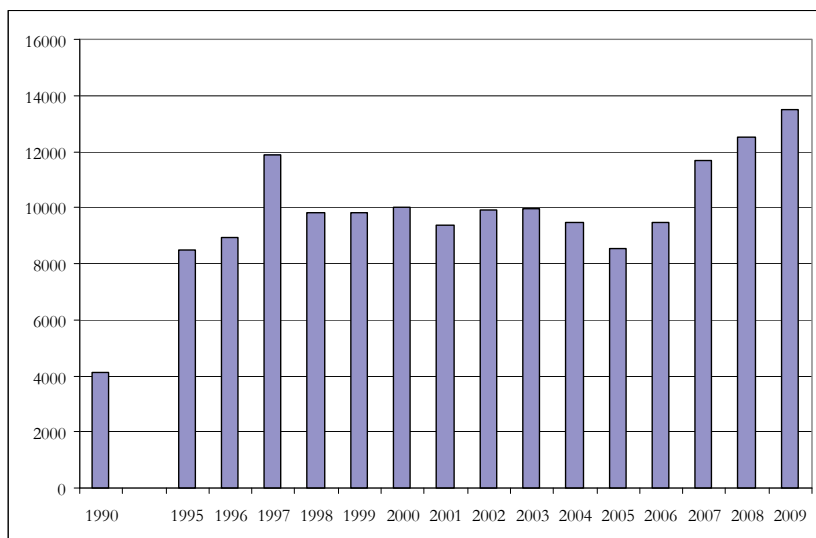
aktiviteten omkodet til hotell- og restaurantvirksomhet. Det skyldes at selv om selskapet fortsatt har forvaltningsansvaret for eiendomsmassen i Ny-Ålesund, så er kjerneaktiviteten til selskapet å tilby fasiliteter, som overnatting, forpleining, kontorer osv, til tilreisende forskere. I årets analyse har vi dessuten inkludert to nye bedrifter i datagrunnlaget – Linda Bakken friluftstid og Bjørnøen as – siden også disse har registrert adresse i Ny-Ålesund. Datagrunnlaget utgjøres dermed av totalt fem foretak: Kings Bay og de to ovennevnte, samt Norsk Polarinstitutt og Statens kartverk. Bjørnøen as har, som navnet antyder, tilknytning til Bjørnøya. Selskapet har sin opprinnelse i tidligere gruvedrift på øya (AS Bjørnøen Kullkompani fra 1915) og eies av den norske stat, men administrativt underlagt Kings Bay. Selskapet har ingen ansatte og innlemmelse i datagrunnlaget har derfor ingen praktisk betydning. Bjørnøen har tidligere ikke vært innlemmet i analysen, og er tatt inn utelukkende på grunn av adresseregistreringen.

2.5.1 Aktivitetsutviklingen i Ny-Ålesund

Forskningsaktivitetene i Ny-Ålesund hadde en kraftig vekst på 1990-tallet. I 2007 startet det internasjonale polaråret og aktiviteten er høyere enn noensinne. Antall overnattingsdøgn for forskere har økt med 974 døgn siste år til 13 494 forskerdøgn i 2009. Dette tilsvarer 56 forskerårsverk (ett forskerårsverk = 240 overnattingsdøgn). I tillegg kommer de indirekte effektene lokalt, og den aktiviteten som forskningen i Ny-Ålesund genererte bl.a. i Longyearbyen. (se avsnitt 2.5.2). Forskningsaktiviteten er knyttet direkte til et stort antall vitenskapelige prosjekter og Ny-Ålesund er en sentral internasjonal referansestasjon for klima- og miljørelatert forskning og overvåkning. I alt har 14 forskningsinstitusjoner fra ti land faste stasjoner i Ny-Ålesund.

Den sterke veksten i antall overnattingsdøgn blant forskere fra tidlig på 1990-tallet flatet ut mot slutten av 1990-tallet og har siden 1998 ligget rundt 10.000. Nedgangen fra 2003 til 2005, som i stor grad kunne tilbakeføres til redusert norsk innsats i Ny-Ålesund, ble i 2006 snudd til ny og sterk oppgang som i hovedsak kan forklares med økt norsk aktivitet. Det Internasjonale polaråret (IPY) som gikk fra mars 2007 til mars 2009 har bidratt til en rekke nye prosjekter og kan forklare mye av aktivitetsøkningen de siste årene.

Figur 2.7 *Antall overnattingsdøgn i Ny-Ålesund direkte knyttet til forskning, 1990, 1995-2009*

Kilde: Kings Bay AS

Kings Bay as ønsker å fungere som koordinator og tilrettelegger for forskning og miljøovervåking i Ny-Ålesund. De ulike forskningsinstitusjonene på stedet skal stimuleres til samspill og aktivitet på et høyt internasjonalt nivå. Det legges også vekt på å styrke forsknings- og undervisningssamarbeidet mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. De to stedene har ulike kvaliteter, og det arbeides bevisst med å utløse positive synergieffekter. Koordineringen vil blant annet skje gjennom samarbeidsforaene Svalbard Science Forum (SSF) og Ny-Ålesund Science Managers Committe (NySMAC), se også avsnitt 2.5.2. Siden 2008 har alle forskningsprosjekter vært registrert i RiS-databasen¹⁰. 2009 har vært et hektisk år for selskapet, blant annet som følge av stor utskiftning av ansatte. Selskapet arbeider også kontinuerlig med å utvikle Svalbard til en internasjonal forskningsplattform, blant annet gjennom forskningssamarbeidet SIOS (Svalbard Integrated Earth Observing System), et prosjekt som har fått støtte gjennom EUs 7. rammeprogram, som har oppstart i 2010. Statens kartverks planer med å få etablert en fiber-

¹⁰ RiS er en forkortelse for Research in Svalbard og er en forskningsdatabase for all forskningsaktivitet. Databasen driftes av Svalbard Science Forum for Norges forskningsråd.

optisk kabel til Longyearbyen har høy prioritet siden forskningsmiljøet er avhengig av datakommunikasjon med omverdenen.

Flere forhold tilsier at Ny-Ålesund fortsatt har et vekstpotensial som internasjonal forskningsbase. Stedet har naturgitte fortrinn innenfor flere av polarforskningens satsingsområder framover, ikke minst innenfor klimaforskning, der Ny-Ålesund allerede spiller en viktig rolle internasjonalt. Nordområdene og Barentshavet seiler opp som en stadig viktigere provins for marine ressurser, olje, gass og andre naturressurser, og dette gir utfordringer knyttet til bevaring av miljøet, videreutvikling av internasjonale spilleregler og samarbeid. Den norske regjeringen satser tungt på Svalbard som utstillingsvindu og internasjonal møteplass i forhold til de utfordringene verdenssamfunnet her står overfor.

Sekundæraktivitet

I sommersesongen ankommer et stort antall turister med cruiseskip og mindre turistbåter. Selv om disse fartøyene kun ligger noen få timer til kai, har Kings Bay as beregnet at turistanløpene står for en vesentlig del av butikkomsetningen og bidrar med havneinntekter. Et mindre antall ikkevitenskapelig besøkende kommer til Ny-Ålesund med fly, seilbåter og lignende, men markedet er strengt regulert. Det tillates ikke regulær overnattingsturisme i Ny-Ålesund

I løpet av 2009 ble det registrert 138 båtanløp med 30 246 passasjerer som gikk i land for å se seg om og eventuelt handle, før de gikk om bord igjen. Dette er en liten nedgang i antall båtanløp, men en betydelig økning i passasjerer fra 2008. Det kan tyde på at cruiseskipene som anløper havna har blitt større, eller alternativt fått bedre belegg. Ikke alle båtanløp er cruiseskip. Det går også mindre turistbåter fra Longyearbyen innom Ny-Ålesund i sesongen.

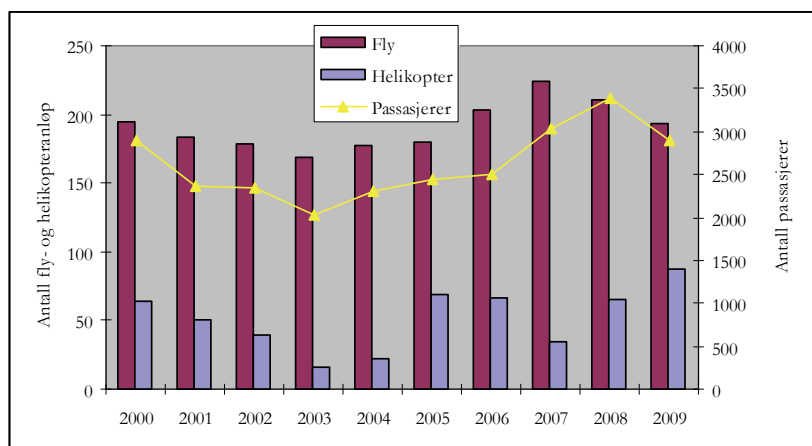
Drift av stedet

Ny-Ålesund eies og drives av Kings Bay as. Til sammen utførte selskapets ansatte 26 årsverk i 2009. I tillegg kommer til sammen 8 årsverk i henholdsvis Polarinstituttet og Statens kartverk. Det var i alt 16 offisielle grupper med til sammen 250 personer som besøkte Ny-Ålesund i 2009. Dette er en nedgang fra 2008.

Entreprenørvirksomheten økte i 2009 med 288 entreprenørdøgn til 1350 overnattinger. Entreprenørdøgnene har sammenheng med oppsetting av garasje for store kjøretøy.

I 2009 ble det registrert nesten 3000 personreiser med fly til og fra Ny-Ålesund. Det er en reduksjon på 500 passasjerreiser fra 2008 som kan forklares med færre offisielle besøksgrupper. Antall flyanløp har også gått noe ned fra 211 til 193, mens antall helikopteranløp har økt med 22 til i alt 87.

Figur 2.8 *Antall fly- og helikopteranløp. Antall passasjerer. Ny-Ålesund 2000-2008.*

Kilde: Kings Bay AS

2.5.2 Ringvirkninger av aktiviteten i Ny-Ålesund

Aktiviteten i Ny-Ålesund har på ulike måter ringvirkninger i Longyearbyen. Den store reiseaktiviteten av forskere fører blant annet til flere overnatningsdøgn og større reiselivsrelatert omsetning i Longyearbyen.

Oppbyggingen av høyere undervisningstilbud og forskningsrelatert infrastruktur i Longyearbyen har derimot foregått relativt uavhengig av aktiviteten i Ny-Ålesund. Til tross for at det tidlig ble etablert en form for arbeidsdeling, har det også vært et element av konkurranse mellom de to stedene. Det arbeides stadig for å styrke det faglige og praktiske samarbeidet, og UNIS har fast avtale med Kings Bay for å forenkle adgangen til studenter for feltarbeid i Ny-

Ålesund. UNIS samarbeider også med Norsk Polarinstitutt (NP) og er en av interessentene til det nye marinbiologiske laboratoriet i Ny-Ålesund. Norsk Polarinstitutt (NP), som hele tiden har vært en sentral aktør i Ny-Ålesund, har igjen økt sin tilstedeværelse i Forskningsparken i Longyearbyen til 13 årsverk i 2009. Norges forskningsråd gjør fortsatt en innsats for å styrke koordineringen av forskningen på Svalbard og drifter det lokale samordningsorganet Svalbard Science Forum.

Leveransene av varer og tjenester fra Longyearbyen til Ny-Ålesund er begrensede. Det meste av forsyningene går fortsatt direkte fra fastlandet, og utbyggingen blir i stor grad utført av fastlandsselskaper. I 2009 ble det kjøpt varer og tjenester i Longyearbyen for i alt 3,6 millioner kroner av selskapene og deres ansatte i Ny-Ålesund. Nivået på de lokale kjøpene varierer over årene og det er vanskelig å konkludere om noen langsiktig trend i de lokale kjøpene. Alt i alt er det beregnet at aktiviteten i Ny-Ålesund (35 årsverk) genererer ringvirkninger som ligger i størrelsesorden 21 årsverk i Longyearbyen. Det tilsvarer en multiplikator på 0,59.

2.6 Oppsummering – utvikling i nøkkeltall

Tabell 2.3 oppsummerer gjennomgangen i avsnitt 2.4. I tabellen vises utviklingen fra 2007 til 2008 når det gjelder noen nøkkeltall for basisnæringene, samt for forholdet mellom den enkelte basisnæring og avledet virksomhet.

Bergverksdrift er fortsatt den absolutt sett viktigste basisnæringen i Longyearbyen og Svea, enten vi måler direkte eller indirekte effekter av aktiviteten. Summerer vi direkte og indirekte virkninger, tilsvarer aktiviteten i kulldriften omtrent 40 prosent av den totale sysselsettingen i Longyearbyen og Svea. Slik sett er kulldriften omfattende, og omfanget av aktiviteten i kulldriften er svært viktig for opprettholdelsen av lokalsamfunnet i Longyearbyen. Summen av aktiviteten i annen basisvirksomhet forklarer, om man inkluderer ringvirkninger, følgende 60 prosent av det totale antall årsverk. Dette illustrerer at all basisvirksomhet, på samme måte som kulldriften, er viktig når det gjelder opprettholdelse av lokalsamfunnet inklusive skoler, barnehager og andre deler av offentlig sektor.

Hvordan vi avgrenser basisnæringene fra hverandre, og fra annen virksomhet, er helt avgjørende for hvilken relativ betydning hver basisnæring har i lokalsamfunnet. Etter vår vurdering er det derfor feil å ”rangere” basisnæringene etter deres relative betydning. Til sammen betyr bredden av basisnæringer, som på forskjellig vis leverer tjenester storsamfunnet¹¹ vil ha og vil betale for, at det også er stor bredde i lokalsamfunnets inntektsgrunnlag. Dette bidrar til å opprettholde lokalsamfunnet. Inntektene genererer ringvirkninger, som blant annet består i et mer variert tilbud av tjenester rettet inn mot innbyggere og næringsliv lokalt enn det ville vært dersom omfanget av basisvirksomheten var mindre.

Tabell 2.3 *Noen nøkkeltall for basisnæringene i Longyearbyen og Svea, 2008 og 2009*

	Statlig		Lokalstyre		FoU		Studenter		Bergverk		Reiseliv		Sum basis	
	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009	2008	2009
Omsetning ¹⁾	104	109	123	121	160	149			3467	2079	398	371	4252	2828
Verdiskaping ¹⁾	53	73	86	92	178	177			2047	1159	189	158	2554	1659
Bedriftenes lokale kjøp ¹⁾	27	37	75	97	30	40	12	12	438	194	124	104	706	484
Lønnsutbet. ¹⁾	47	65	77	82	58	62			495	448	92	82	769	738
Multiplikator	0,34	0,30	0,40	0,43	0,25	0,22	0,07	0,06	0,55	0,57	0,46	0,41	0,42	0,42
Årsverk direkte	86	108	172	161	137	153	122	119	440	396	227	179	1185	1115
Avledet årsverk ²⁾	29	32	69	70	34	34	8	7	241	227	105	73	498	464
Sum årsverk	115	141	240	230	171	186	130	126	681	622	333	252	1682	1579

¹⁾ Millioner kroner

Kilde: Bedriftsundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå og egne beregninger

¹¹ Man kan si at storsamfunnet etterspør aktivitet på Svalbard, blant annet fordi aktiviteten er nødvendig for å sikre norsk suverenitet. Slik sett kan aktiviteten defineres som en eksportvare, som nasjonen Norge er villig til å betale for.

3 Aktivitetsutviklingen framover. Longyearbyen og Svea

I dette kapitlet gjennomgår vi grunnlaget for å lage framskrivinger av aktivitetsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. Gode framskrivinger er viktige forutsetninger for rasjonell planlegging av blant annet offentlig tjenesteproduksjon, infrastrukturbygging og tilrettelegging av tomter. Slik sett er de nyttige for lokale offentlige myndigheter, men også for staten. Samtidig kan framskrivingene bidra til å gi næringsaktører og befolkning mer kunnskap om framtida.

Ett sentralt kjennetegn ved framskrivingene er at de setter utviklingen på Svalbard i system. Vi tar utgangspunkt i det vi vet om Svalbards økonomi og hvordan vi tror økonomien virker. Dette kombineres med anslag på utviklingen i basisnæringene. Kunnskap om historiske utviklingstrekk kombineres med forventninger og anslag fra næringsaktører. Samlet gir dette konsistente framskrivinger av Svalbards økonomi. Valg av modell er diskutert i kapittel 1.3 og i mer detalj blant annet hos Bjørnsen og Johansen (2008a).

Framskrivingene gjelder årene 2010 til 2014. Vi tar utgangspunkt i forutsetningene for utvikling i basisnæringene (avsnitt 3.1), før vi ser nærmere på den totale aktivitetsutviklingen (avsnitt 3.2). Begge disse avsnittene fokuserer på det vi kaller *hovedalternativet*. Kapitlet avsluttes med en nærmere diskusjon av virkningene av å endre noen av forutsetningene, det vil si å avvike fra hovedalternativet (avsnitt 3.3).

3.1 Basisnæringenes utvikling framover

I dette avsnittet presenterer vi kvantitative anslag på hvordan basisnæringene kan utvikle seg framover, samtidig som vi drøfter kort de oppgaver de ulike basisnæringene har. Grunnlaget for anslagene er i all hovedsak basisnæringene selv. Det er også basisnæringene selv, sammen med det som står i tidligere Samfunns- og næringsanalyser, som har bidratt med den mer kvalitative informasjonen i analysen.

3.1.1 Offentlig forvaltning og service – nullvekst

Vi har de siste årene skilt mellom statlig og lokal offentlig forvaltning og service i hovedalternativet. Det er gjort for å få tatt hensyn til, og illustrert, at mye av lokalstyrets aktivitet er brukerorientert og at behovet for kommunale tjenester er direkte koplet mot befolkningens størrelse. I denne omgang har vi konkret tatt hensyn til at sysselsettingen i barnehage og skole varierer med antall barn. Sysselsettingen i LL Oppvekstsforetak antas å være en funksjon av antall barn i førskole- og skolealder. Det innebærer at vi lar sysselsettingen variere kontinuerlig med antall barn. Dette er en grei forenkling over en tidsperiode, men vil ikke nødvendigvis gi korrekte anslag fra år til år. I virkeligheten ansettes personale ved behov, for eksempel når det åpnes en ny barnehageavdeling eller skoleklasse. I våre beregninger skjer ansettelsene gradvis (basert på barnetallet hvert år) framfor punktvis for den perioden vi beregner.

Lokalforvaltningen

Lokalforvaltningen ble omorganisert med virkning fra 2006. Styringen bygger på bestiller-/utførerprinsippet. En relativt liten administrasjon er knyttet opp mot det politiske nivået. Strategiske oppgaver, bestillerfunksjonen og myndighetsutøvelse ivaretas i Longyearbyen lokalstyres (LLs) egen administrasjon. Utførerfunksjonen ivaretas av ett av de tre heleide foretakene Kultur- og Fritidsforetak KF, Oppvekstforetak KF og Bydrift¹² KF. Hvert av disse foretakene har spesialistkompetanse innenfor sine spesielle funksjoner, slik at det er en arbeidsdeling mellom dem når det gjelder utførerfunksjonen. Denne måten å organisere på innebærer i prinsippet at LL kan bestille tjenester hos ulike leverandører. I praksis er nok

¹² Bydrift ble gjort om til kommunalt foretak (KF) fra 1. januar 2009.

foretakene relativt enerådende i Longyearbyen på sine områder. I statistikken er LLs administrasjon og de tre foretakene klassifisert som lokal offentlig sektor. Når vi omtaler lokalforvaltningen i denne rapporten, bruker vi forkortelsen LL. Forkortelsen LL omfatter, dersom ikke annet er sagt, også de tre foretakene.

Statlig virksomhet

Statens aktivitet er knyttet til Sysselmannen på Svalbard, Svalbard Skattekontor, Svalbard Kirke, NAV Svalbard, Longyearbyen Postkontor, Statsbygg Nord, Avinor og Longyearbyen sykehus. Sykehuset var tidligere lagt under lokal offentlig virksomhet med begrunnelse i at aktiviteten er brukerrettet, men er overflyttet til statlig sektor fra 2009 som en konsekvens av at sykehussektoren er statlig organisert. Det at aktiviteten flyttes fra lokal til statlig virksomhet har ingen annen praktisk betydning enn at vi får en intern omfordeling av aktivitetsnivået de to sektorene imellom og følgelig et (kunstig) brudd i tidsserien i årsverk, omsetning, lokalkjøp osv.

Utviklingen i offentlig virksomhet framover

Aktiviteten i offentlig virksomhet har i all hovedsak vokst relativt jevnt og sterkt i hele perioden fra 1991. Bortsett fra i en kort periode på 1990-tallet, da det var nedgang i aktiviteten på grunn av konkurranseutsetting, har sysselsettingen i offentlig virksomhet vokst, og ofte med minst et par prosent årlig. Gjennomsnittlig årlig vekst i sysselsettingen de siste fem årene har vært på fire prosent. I Samfunns- og næringsanalysen (2009) ble den framtidige veksten anslått til 0,5 prosent per år. Vi har valgt nullvekst som grunnlag for basisalternativet i årets analyse. Det skyldes den aktivitetsnedgangen vi har observert i Longyearbyen de siste to årene og signalene om lavere produksjon og bemanning i kulldrifta. Sysselsettingen i lokal offentlig virksomhet er korrigert for endringer i forventede barnetall, men for øvrig antas ingen endring i offentlig sysselsetting de neste fem år. Sysselsettingen i statlig sektor blir dermed uforandret på 108 årsverk.

Beregningene viser en nedgang i sysselsettingen innen lokal offentlig virksomhet på i alt fem årsverk som er direkte knyttet til en forventet nedgang i bosettingen, herunder antall barn i førskole og skolealder. Antall årsverk i lokal offentlig sektor blir da 156 i 2014.

Vi har i beregningene ikke tatt høyde for at utviklingen i statlig sektor kan være behovsstyrt. Skjerpet fokus på oppgaver knyttet til

miljøforvaltning, forpliktelser overfor den russiske bosettingen, samt tilstrømmingen av turister og forskere kan øke bemanningsbehovet hos Sysselmannen og Avinor.

3.1.2 Romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning (inkl studenter) – tilnærmet nullvekst

Sektoren romrelatert virksomhet, høyere undervisning og forskning utgjør i denne analysen en noe uensartet kategori. Kategorien omfatter SvalSat, UNIS, Norsk Polarinstitut, Eiscat, Meteorologisk institutt, Svalbard museum og Studentsamskipnaden. Sektoren har vært i sterk vekst de siste 20 årene, men veksten har avtatt de siste årene. På grunnlag av innspill fra UNIS samt den generelle utviklingen i Longyearbyen, har vi tillagt sektoren beskjeden utvikling i kommende femårsperiode.

Svalsat

Kongsberg Satellite Services as (KSAT), avd. SvalSat, kontrollerer og leser ned data fra polare satellitter. Anlegget er lokalisert på Platåberget utenfor Longyearbyen. KSAT har i tillegg til satellittstasjonen på Svalbard, aktivitet i Tromsø, Grimstad og på Trollbasen (TrollSat) i Antarktis og er verdensledende, og til dels enerådende, på sitt område.

SvalSat har hatt flere gode år, og aktiviteten er økende. Den unike lokaliseringen i forhold til å betjene polare satellitter har gitt stasjonen innpass på flere voksende markeder, knyttet til blant annet meteorologi, miljøovervåking og posisjonering. Troll-basen i Antarktis, som KSAT bygde i 2007, har bidratt til selskapets attraktivitet og stasjonen på Svalbard er størst i verden hva gjelder nedlesing av data fra værvarslings satellitter.

Til tross for vedvarende vekst, økte sysselsettingen kun med ett årsverk fra 2008 til 2009. Aktiviteten i SvalSat er lite innrettet mot lokalmarkedet siden all produksjon omsettes utenfor Svalbard og det meste av investeringer, varer og tjenester kjøpes utenfra. Om lag 20 prosent av vare- og tjenestekjøpene er likevel lokale og bedriften har en bevisst politikk på at ansatte skal være fastboende.

UNIS og studentene

Universitetscenteret på Svalbard (UNIS) er organisert som et statlig aksjeselskap. Universitetene i Oslo, Bergen, Trondheim og Tromsø er representert i styret, sammen med LL. Forskingen og det faglige undervisningstilbudet er konsentrert om arktisk geologi, arktisk geofysikk, arktisk biologi og arktisk teknologi. I løpet av 2009 ble det utført 108 årsverk.. Disse ble utført dels av 95 hel- og deltidsansatte og dels av et uvanlig høyt antall sesong- og korttidsansatte. I alt 155 personer var ansatt i vikar og sesongarbeid i 2009.

Fra oppstarten i 1993 og fram til 2009 steg antallet registrerte studenter fra om lag 20 til nesten 353. Dagens studenter utfører til sammen 119 årsverk. Gjennomsnittlig vil en student være til stede på Svalbard fra to uker til seks måneder av gangen, og mange vil returnere flere ganger. Andelen studenter som blir værende i lengre perioder (tar hele semestre eller grader) har økt de siste årene, en utvikling som er i tråd med universitetscenterets målsetninger. UNIS tilbyr 40 ulike kurs fordelt på alle nivåer, men de fleste studentene er tilknyttet mastergrads- og doktorgradsnivå. Studietilbudet ved UNIS har en internasjonal profil og all undervisning foregår på engelsk. De utenlandske studentene som er registrert ved UNIS kommer fra i alt 29 ulike nasjoner og utgjør en stadig større andel av studentmassen.

Mens UNIS tidligere har vært svært optimistiske med hensyn til framtidig vekst, er tonen nå at produksjonen skal ligge på 100 årsverk de neste fem årene. Det betyr en liten nedgang fra dagens nivå. Samtidig ønsker de å øke studentproduksjonen til 150 årsverk. UNIS gikk over fra åremål til faste stillinger i 2009, men mest oppsiktsvekkende i årets analyse er økningen i korttidsengasjementer. Det er rimelig å anta at dette dreier seg om gjesteforelesere og annet vitenskaplig personale. UNIS gjennomfører en svært høy andel lokale kjøp og investeringer (ca 50 prosent) og er en viktig bestanddel i lokalsamfunnet.

Norsk polarinstitutt

Norsk polarinstitutt (NP) er et miljødirektorat som i hovedsak finansieres over Miljøverndepartementets budsjett. Instituttet har lenge vært engasjert i miljøovervåking av Nordområdene, med aktivitet både i Ny-Ålesund og i Longyearbyen. I 2009 utførte NP

17 årsverk på Svalbard, hvorav ca 13 i Longyearbyen og fire i Ny-Ålesund.

Instituttet driver egen forskning og miljøovervåking med utgangspunkt i Svalbard og havområdene rundt. I tillegg tilbyr instituttet materiell og tjenester til forskere som skal ut i felt. Omlag halvparten av aktiviteten er reiselivsrettet.

Svalbard museum

Svalbard museum er tverrvitenskaplig og lokalisert i forskningsparken. Museets fagområder omfatter kultur og historie, natur og forskning. Samlingene består av om lag 1700 registrerte gjenstander, heriblant Smeerenburgsamlingen, materiale fra hvalfangertiden som tidligere var oppbevart i Nederland, og arkeologisk materiale fra Barentsburg. Museet har en samarbeidsavtale med Svalbard Reiseliv as om betjening av publikumsfunksjonene. Bemanningen økte med ett årsverk i 2009 til i alt fem.

Forsknings samarbeid i forskningsparken

Forskningsparken skal bidra til økt forskningssamarbeid om Svalbard, og mellom Longyearbyen og Ny-Ålesund. Med unntak av SvalSat, er alle virksomhetene i denne basiskategorien lokalisert i forskningsparken, men mange er små. Eiscat (*European Incoherent Scatter Scientific Association*), Svalbard museum, studentsamskipnaden og meteorologisk institutt har alle fem eller færre ansatte. I tillegg de nevnte virksomhetene, er Norges forskningsråd representert ved koordinatoren Svalbard Science Forum. Forumets oppgave er å tilrettelegge for forskning og samarbeid, bistå med informasjon og infrastruktur, og tilbyr en database – *Research in Svalbard (Ris)* - for forskningsaktivitet på Svalbard. Selve forskningsparken driftes av Statsbygg.

Utviklingen framover – FoU og studenter

Innenfor FoU-sektoren ble det i 2009 utført i alt 153 årsverk og 119 studentårsverk. UNIS er den dominerende aktøren innenfor denne sektoren med alle studentene og 70 prosent av årsverkene. På midten av 2000-tallet var UNIS sitt eget anslag for framtidig vekst svært høyt, men det ble moderert i 2007 som en konsekvens av at driftstilskuddet fra staten ikke utviklet seg i takt med ambisjonene. I år har UNIS gitt uttrykk for at sysselsettingen skal ligge på ca 100 årsverk de neste fem årene.

På grunnlag av de signalene vi har mottatt om bedriftenes egne forventninger har vi valgt å legge nullvekst til grunn for framskrivningen av FoU-sektoren (utenom UNIS) i årets analyse. Vekstanslaget for UNIS er justert for en nedgang på åtte årsverk. Studentantallet antas å vokse med 4,5 prosent årlig for å nå målet om 150 årsverk i 2014. Dette er en langt høyere veksttakt enn historisk realitet de siste årene.

Tabell 3.1 *Antall årsverk i FoU-virksomheten og antall studentårsverk ved UNIS. Hovedalternativet, 2009-2014*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
FoU	153	151	150	148	147	145
Studenter	119	124	130	136	142	148

Kilde: Egne beregninger. SSB/Bedriftsundersøkelsen (2009).

Av Tabell 3.1 ser vi at forutsetningene for beregningene gir en nedgang på åtte årsverk innenfor FoU-virksomhet i perioden. Studentene antas å øke til 148 årsverk hvilket er høyt sammenliknet med tidligere år. Kun i 2007 har utførte studentårsverk ligget over 130.

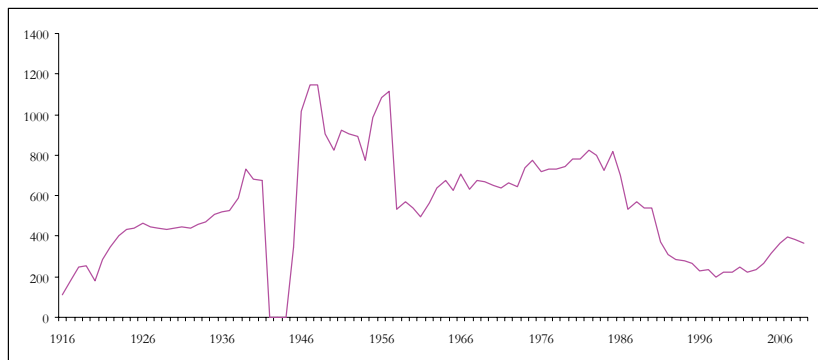
Basert på sektorens sysselsettingsvekst, er det mulig vi har satt veksttaket noe lavt. Av de 16 årsverkene som kom til i 2009, var imidlertid halvparten tilknyttet UNIS og en fjerdedel tilknyttet Eiscat (som ikke var innlemmet i sektoren i fjorårets analyse). De øvrige FoU-virksomhetene har hatt ingen eller marginal utvikling i sysselsetting siste år. Usikkerheten er derfor først og fremst knyttet til anslagene for UNIS.

3.1.3 Kulldrift – fortsatt aktivitetsnedgang

Longyearbyen er bygd opp rundt kulldriften. Store Norske Spitsbergen Kulkompani as (SNSK) la grunnlaget for at Longyearbyen har vokst opp som et samfunn med alle de funksjoner som var nødvendige for at folk skulle kunne bo og virke der, også gjennom lange og kalde vintre uten kommunikasjon med fastlandet. I dag har offentlig sektor overtatt ansvaret for infrastruktur og samfunnsfunksjoner, og Longyearbyen har blitt et allsidig lokalsamfunn med en rekke ulike virksomheter. Store Norske har blitt et mer reindyrka gruveselskap, som de seinere årene har hatt lavere bemanning og større produksjon enn noen gang tidligere (se Figur

3.1). Likevel utgjør selskapet fortsatt en viktig basisvirksomhet på Svalbard, i kraft av sin eksport og sin størrelse, men også som en viktig bidragsyter i lokalsamfunnet.

Figur 3.1 *Bemanningen i Store Norske fra 1916 til 2009.*

Kilde: SNSK

Aktiviteten i Store Norske har variert mye opp igjennom selskapets historie. Figur 3.1 viser en markant nedgang i bemanningen gjennom nesten hele 1980- og 1990-tallet fra omlag 830 ansatte i 1982 til 200 i 1998. Nedgangen har sammenheng med dårlig lønnsomhet og redusert aktivitet i kulldriften, men er også nært knyttet til omstillingen av Longyearbyen. Oppgaver tilhørende samfunnsdriften ble overført til offentlig sektor, men Store Norske skilte også ut oppgaver som transport, forpleining og anleggsarbeid til underkontraktører i denne perioden. I 2001 åpnet Svea Nordgruva og innledet en ny tid i selskapets historie. Kullfeltet var svært rikt og forekomsten er lett tilgjengelig. Dette har ført til økt aktivitet og sysselsetting de siste ti årene.

Produksjonen fikk et midlertidig opphold etter gruvebrannen i 2005, men produksjonen var høy og stigende i alle år fram til 2007. Da nådde Store Norske et foreløpig toppnivå med en produksjon på fire millioner tonn kull. Siden har både produksjon og bemanning blitt redusert. Fra 484 utførte årsverk i 2007 har sysselsettingen falt til 396 årsverk i 2009.

Store Norske legger opp til videre produksjonsnedgang til to millioner tonn årlig samt en gradvis bemanningsreduksjon. Sysselsettingen i eget selskap skal ned mot 315 årsverk allerede i 2011 og innleide tjenester skal reduseres til 103 årsverk.

Bemanningsreduksjonen kan i noen grad gjennomføres ved å redusere overtidsbruken. Store Norske har i 2008 innført en ny arbeidstidsordning i Svea med omlegging fra 12 til 10 timers skift og redusert bruk av overtid. For øvrig er det et ønske at bemanningen, i størst mulig grad, skal reduseres ved naturlig avgang. De ansatte har tilbud om frivillig tidligpensjon fra fylte 60 år.

Tabell 3.2 *Forventet aktivitetsutvikling i SNSK. Antall årsverk totalt og tilknyttet driften i Svea 2009-2014.*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Lyb adm	50	45	36	36	36	36
Gr7	20	20	19	19	19	19
Svea	290	273	260	260	260	260
Store Norske konsern totalt	360	338	315	315	315	315
Samtidig bemanning i Svea	200	200	200	200	200	200

Kilde: SNSK

Tabell 3.2 viser aktiviteten hos Store Norske framover, basert på den skisserte aktivitetsutviklingen. Vi ser at ansatte tilknyttet Svea skal ned til 260 årsverk innen 2011 samtidig som at samtidig bemanning opprettholdes på dagens nivå. Sysselsettingen i Longyearbyen (administrasjon og gruve 7) skal reduseres med 15 årsverk.

Tabell 3.3 *Planlagte underleveranser til SNSG i forbindelse med aktiviteten i Svea. Årsverk 2009-2014.*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
LNS Spitsbergen (transport)	76	70	60	60	60	60
ISS (renhold/catering)	24	24	22	22	22	22
Lufttransport	5	5	11	11	11	11
Generelt vedlikehold	5	5	5	5	5	5
Bygge- og anleggstjenester	30	20	5	5	5	5
Innleide tjenester	140	124	103	103	103	103
Samtidig bemanning i Svea	70	62	51,5	51,5	51,5	51,5

Kilde: SNSK

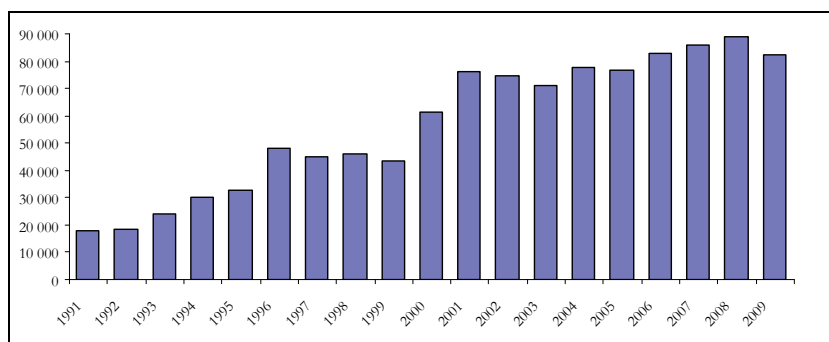
Aktivitetsnedgangen i Store Norske får også innvirkning for nivået på de lokale kjøpene. Store Norske regner med at sysselsettingen hos underleverandørene vil reduseres med 37 årsverk fordelt på transporttjenester og bygge- og anleggsvirksomhet. (Tabell 3.3). Store Norske har også signalisert at det vurderes å tilbakeføre noe

av de oppgavene underleverandørene utfører til eget konsern, blant annet for å minimere antall oppsigelser.

3.1.4 Reiseliv

Etter at satsingen på et kommersielt reiseliv tok til på begynnelsen av 1990-tallet har reiselivet i Longyearbyen vært i kraftig utvikling og veksten har kommet i bølger. Den første vekstperioden kom i femårsperioden etter 1991, da antallet overnattinger på hoteller og pensjonater ble nær tredoblet. Mellom 1994 og 1996 økte kapasiteten på overnattingssiden fra 169 til 223 rom (tilsvarende 228 til 367 senger). Volumet holdt seg stabilt i perioden 1996-1999, etterfulgt av sterk vekst i 2000 og 2001. I denne perioden økte beleggskapasiteten ytterligere. I dag er kapasiteten om lag 800 senger, og flere nye prosjekter er igangsatt. I 2006 oversteget antall gjestedøgn 80.000 per år. Veksten fortsetter i de neste årene til oppunder 90.000 gjestedøgn ved utgangen av 2008, men faller tilbake med nesten 7000 døgn i 2009.

Figur 3.2 *Antall gjestedøgn per år ved hotell og pensjonater¹ i Longyearbyen 1991 til 2009.*

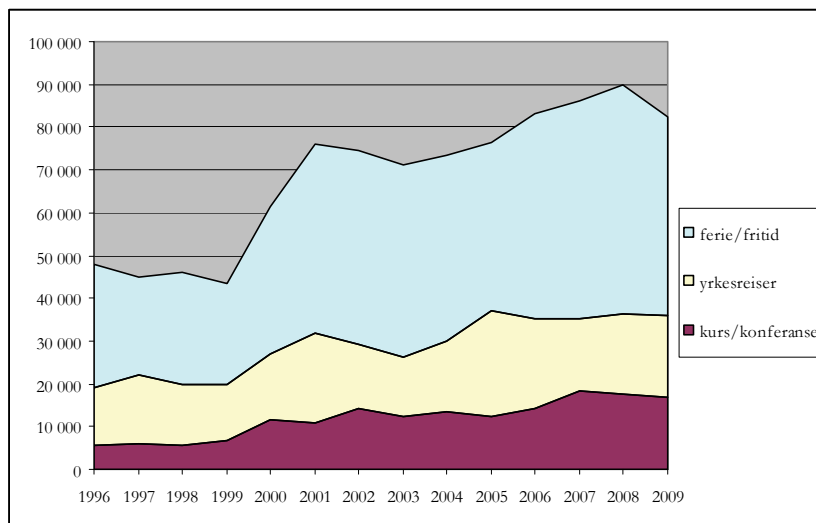

¹I tillegg kommer 700-1000 gjestedøgn på campingsplassen per år de siste årene.

Kilde: Svalbard Reiseliv as

I alt 33 000 gjester besøkte Longyearbyen i 2009. Det er nesten 7000 færre enn året før, men gjennomsnittstiden de tilbrakte økte til 2,5 døgn. Selv om 2009 totalt sett viste nedgang for næringa har det likevel vært vekst i noen segmenter av markedet.

Figur 3.3 *Antall gjestedøgn per år ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen, fordelt etter reiselinsegment 1998-2009*

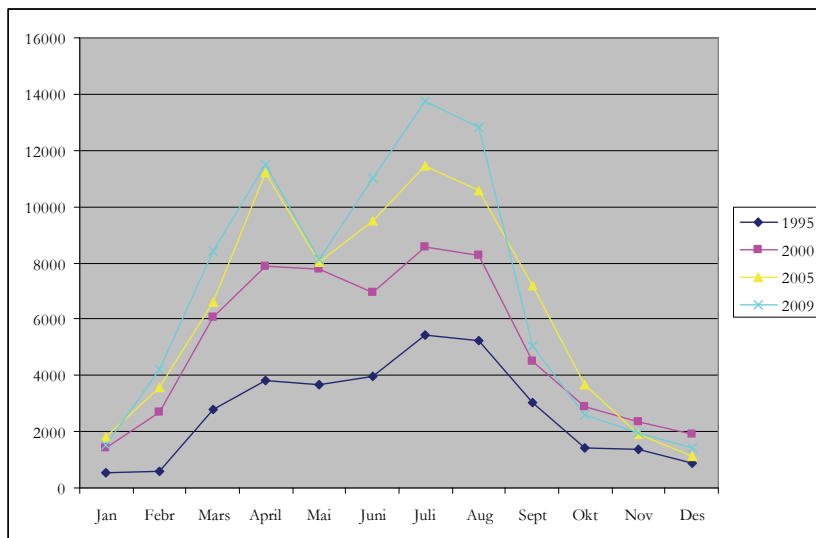
Kilde: Svalbard reiseliv as

Figur 3.3 viser denne utviklingen fordelt etter formålet med reisen. Ferie- og fritidsreisende legger, generelt sett, igjen mest penger i reiselivet. De bruker penger på en rekke aktiviteter og fritidssysler, samt på mat og drikke. Yrkesreisende er ofte mer moderate – de er på jobb. De forlanger også enkeltrom, noe som fører til en lavere utnyttelsesgrad, siden de fleste rommene er dobbeltrom. Over tid er det helt klart at det er fritidssegmentet som øker mest, men det er også dette segmentet som har sviktet sterkest i 2009. På kort sikt er det imidlertid svingninger i fordelingen mellom segmentene. Det siste året har antall yrkesreisende økt marginalt.

Figur 3.4 viser de månedlige sesongvariasjonene for fire utvalgte år fra 1995 med 32 695 gjestedøgn til 2009 med 82 307 gjestedøgn. Generelt sett øker antall besøkende til Svalbard over tid, og generelt sett øker sesongsvingningene over tid. Økningen i sesongsvingningene illustreres ved avstanden mellom kurvene for de fire årgangene. Juli og august var gode måneder i 2009 sammenliknet med tidligere år, og også i mars, november og desember var det flere gjestedøgn i 2009 enn i 2008. Vintersesongen har tradisjonelt vært en utfordring med jevnt over lavt belegg i alle år. Perioden november 2009 til og med mars 2010 har imidlertid vært bedre enn

året før. Slik sett ser det ut til at finanskrisen høsten 2008 ga en midlertidig nedgang i turistvolumet.

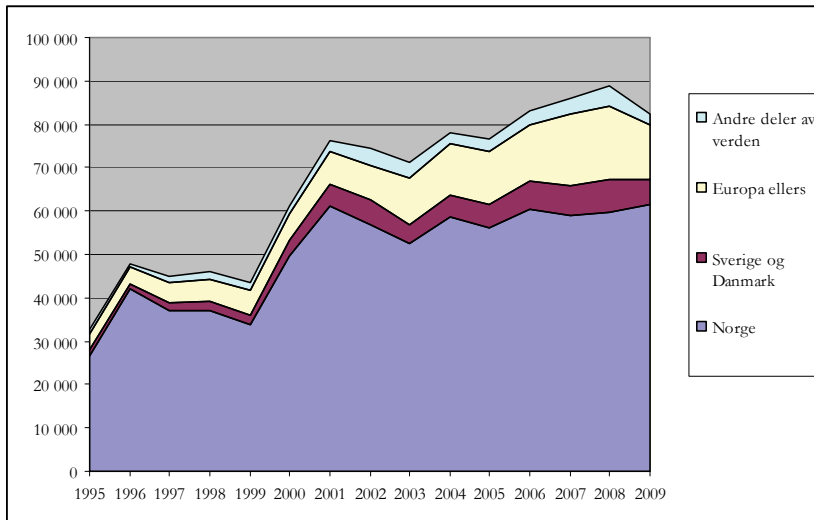
Figur 3.4 *Månedlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen. 1995, 2000, 2005 og 2009.*

Kilde: Svalbard reiseliv as

Kapasiteten i næringa bygges stadig ut for å møte den høye etterpørselen på våren og sommeren. Dette bidrar til lav beleggsprosent over året, til tross for at også tilbudet av senger reduseres i vinterhalvåret. I 2009 var beleggsprosenten lik 37,8 og laveste nivå siden 2003. I høysesongen er tilgangen på hotellsenger og flyseter for det meste fullt utnyttet, men i 2008 sto likevel en tredjedel av sengene tomme i de mest aktive månedene. I de stilleste vintermånedene er beleggsprosenten falt under ti prosent. Figur 3.5 viser hvordan de besøkende til Svalbard fordeler seg etter nasjonalitet. Vi ser at markedet, naturlig nok, domineres av nordmenn. Det er også svingningene i antall norske besøkende som har vært den viktigste forklaringsfaktoren bak de årlige variasjonene i gjestedøgn. Antall utlendinger har imidlertid økt sterkt over tid og utgjør nå en tredjedel av gjestene. I 2009 var det utlendingene som reduserte besøkene til Svalbard. Antall norske gjester økte med nær 2000 gjestedøgn.

Figur 3.5 *Årlige gjestedøgn ved hoteller og pensjonater i Longyearbyen etter tilreisendes nasjonalitet, 1995-2009.*

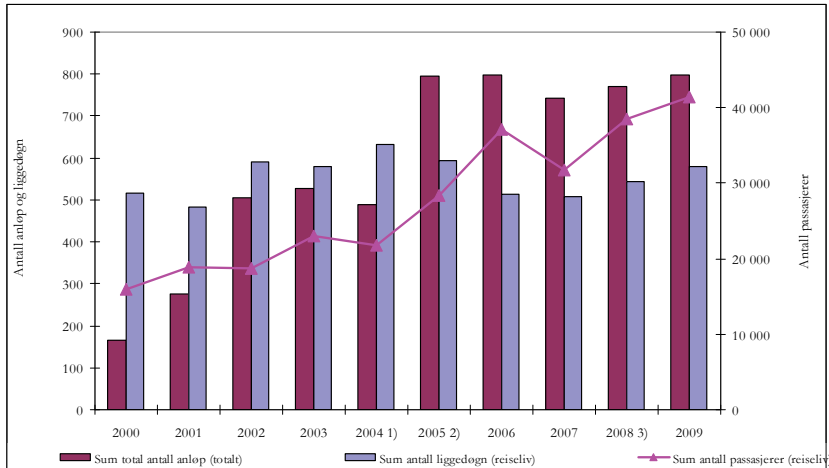

Kilde: Svalbard reiseliv as

Hovedvekten av hotellgjestene ankommer Longyearbyen med fly. I tillegg besøkes Svalbard av flere cruiseskip. Disse gjestene har oftest kort oppholdstid i Longyearbyen og benytter i mindre grad reiselivsnæringas overnattings- og aktivitetstilbud. Figur 3.6 viser antall anløp med cruisebåter, antall passasjerer og antall liggedøgn. Vi ser at antall passasjerer¹³ har økt betydelig siden år 2000 til 41 500 passasjerer. Cruisetrafikken har økt i 2009 i motsetning til reiselivet for øvrig. Dette til tross for at dagsturer på Isfjorden er tatt ut av cruisestatistikken. Antall båtanløp (knyttet til reiselivsaktivitet) har økt fra 78 i år 2000 til 574 anløp i 2009. Antall liggedøgn har ligget stabilt rundt 500 gjennom hele perioden, men har økt de to siste årene. Gjennomsnittlig antall liggedøgn har gått med og de siste årene har skipene ligget til kai i om lag ett døgn.

¹³ Inntil 2008 omfatter tallene både lokale kystcruisebåter og dagsturbåter på Isfjorden. Derfor telles noen av passasjerene sannsynligvis også i hotellenes overnattingsstatistikk

Figur 3.6 Reiselivstrafikk over Bykaia i Longyearbyen. Anløp, antall liggedøgn og passasjerer. 2000-2009.

- 1) Anløp til Bykaia sommeren 2004 er redusert med 50 - 70 anløp i juli måned som følge av isproblemer i Isfjorden og Adventfjorden. Herav 10 oversjøiske cruiseanløp.
- 2) Fra 2005 beregnes alle anløp til Longyearbyen (dvs alle tre kaiene).
- 3) Egne tall for dagsturbåter først fra 2008.

Kilde: Bydrift Longyearbyen as

Reiselivet framover

Det er fortsatt potensial for vekst innen reiselivet, men på kort sikt er det usikkert dette potensialet utløses. Den historiske gjennomgangen i kapittel 2 viste at det har vært utviklingen i reiselivet i stor grad har fulgt utviklingen i kullnæringa. Den tilsynelatende sammenhengen mellom de to næringene trenger imidlertid ikke vedvare. Longyearbyen har utviklet seg betydelig siden 1990-tallet og de andre basisnæringene står (forhåpentligvis) stadigere på egne bein. I 2009 har det vært tilbakegang i reiselivet som i privat sektor forøvrig og vi har ikke mottatt signaler om at det forventes særlig oppsving i aktiviteten på kort sikt. En generell nedgang i befolkning og næringsaktivitet i Longyearbyen vil få konsekvenser for alle reiselivsaktører som delvis har lokalbefolkningen som kundegrunnlag gjennom året. I årets analyse har vi derfor forutsatt nullvekst også for næringslivet. Det innebærer at vi i periden fram til 2014 ikke forventer endring i reiselivets sysselsetting på i alt 179 årsverk fordelt på faste stillinger og sesongengasjementer.

3.2 Totalaktivitet

Basisvirksomhet

Tabell 3.4 oppsummerer utviklingen i basisnæringene, basert på gjennomgangen av nullvekstalternativet i forrige avsnitt. Med utgangspunkt i de forutsetningene beregningene bygger på, vil sysselsettingen i basisnæringene avta med tre prosent fra 2009 til 2014. Det utgjør 33 årsverk fordelt på lokalforvaltningen, forskning og høyere undervisning, samt bergverksnæringa. Den sterke nedgangen finner sted i bergverksnæringa med 13 prosent. Dersom beregningene viser seg å slå til, vil vi altså få en nedgang i sysselsettingen i 2010 og 2011. Den påfølgende moderate veksten skyldes utelukkende forutsetningen om økt studentaktivitet.

Avledet virksomhet

Tabellen viser også utviklingen i antall årsverk i avledet virksomhet beregnet med utgangspunkt i utviklingen i basisnæringene. Beregningen er basert på næringsspesifikke multiplikatorer. Når det gjelder Store Norske har vi imidlertid vist spesielt hensyn til konsernets egne forventninger til nivået på underleveransene. Det innebærer at den absolutte betydningen av Store Norske (i form av målbare ringvirkninger) vil være knyttet opp mot utviklingen i leveransene, se Tabell 3.3. Sysselsettingsmultiplikatoren for bergverksdrifta er relativt høy, og den negative utviklingen i antall sysselsatte i Store Norske får da relativt stor innvirkning på sysselsettingen i avledet virksomhet.

Tabell 3.4 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i hovedalternativet 2009-2014. Longyearbyen og Svea.*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Vekst
Statlig virksomhet	108	108	108	108	108	108	100,0
Lokalstyret	161	159	157	157	156	156	97,3
FoU	153	151	150	148	147	145	95,2
Studenter	119	124	130	136	142	148	124,6
Bergverk	396	370	344	344	344	344	87,1
Reiseliv	179	179	179	179	179	179	100,0
Sum basis	1115	1091	1068	1072	1077	1082	97,0
Avledet virksomhet	464	448	432	432	432	432	93,3
Total Lyb og Svea	1579	1539	1500	1504	1509	1514	95,9

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008)

Sysselsettingen i avledet virksomhet reduseres med 32 årsverk i løpet av femårsperioden. Dette gir en sterkere reduksjonstakt i avledet sektor enn for basisnæringene. Alt i alt ser vi at sysselsettingen i Longyearbyen og Svea vil avta med 65 årsverk, eller fire prosent, med gjeldende forutsetninger. Nedgangen skyldes endrede forventninger til framtida i UNIS, men viktigere, den varslede nedbemanningen i Store Norske. Sysselsettingsreduksjonen i lokalstyret er knyttet opp mot lavere befolkningsgrunnlag som følge av redusert sysselsetting i andre næringene. Nullvekstalternativet kan vise seg å være for optimistisk avhengig av hvor sårbart lokalsamfunnet er for aktivitetsnedgangen i kulldrifta.

3.3 Endrede forutsetninger og resultater

Hovedalternativet ga uttrykk for en beskjeden aktivitetsnedgang de neste fem årene. Nullvekstalternativet er delvis basert på den negative utviklingen som har funnet sted de siste to årene og delvis på forventningen om fortsatt nedgang i kulldriften.

3.3.1 Generell usikkerhet

Aktivitetsnivået i Longyearbyen er fortsatt nært knyttet til utviklingen innenfor kulldriften. Det er også for denne sektoren at det, på kort sikt, er enklest å spå om framtida. Omfanget av gjenværende kullforekomst i Svea Nord er kjent. Dermed vet vi at gruva vil utvikles i løpet av ca fem år, gitt den utvinningstakten Store Norske legger opp til. Videre aktivitet er planlagt, men vil avhenge av tilgangen på nye drivverdige felter og av at myndighetene stiller seg positive til at disse settes i drift. Per i dag er prosjekterte felter for framtidig gruvedrift av begrenset omfang.

Offentlig virksomhet og romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning er i stor grad styrt av befolkningsutvikling, skatteinngang og bevilgninger over statsbudsjettet. Reiselivet er en næring som er svært følsom for svingninger i økonomien. I gode år øker reiselivsaktiviteten, mens den avtar i nedgangskonjunkturer. Hvorvidt Svalbard som reisemål er spesielt sårbart for disse svingningene, er uvisst. På den ene side kan det argumenteres for at det prissjiktet en reise til Svalbard ligger i, vil redusere etterspørselen når inntekten i samfunnet går ned (vokser saktere). På den

annen side er reiselivsproduktene som tilbys av en slik unik karakter at de som ønsker å reise til Svalbard, reiser uansett.

Selv om vi skulle klare å gi gode anslag for hver sektor isolert, er det likevel andre forhold som innvirker på treffsikkerheten i beregningene for framtidig utvikling. Ett slikt forhold er tilfeldige sjokk som treffer økonomien, enten lokalt eller utenfra. Eksempler på slike sjokk kan være finanskrisen som inntraff høsten 2008, eller uventet omlegging av svalbardpolitikken. Sjokk av denne art, som inntreffer i beregningsperioden, er det nesten umulig å ta hensyn til i framskrivingene.

Et annet viktig forhold som gjelder spesielt for Svalbard, er graden av avskjæring fra samfunnet utenfor. Til tross for gode kommunikasjoner, særlig i form av informasjon¹⁴, så kommer man ikke utenom at Svalbard ligger isolert til og at hjemmemarkedet derfor er avgrenset av befolkningen og bedriftene i Longyearbyen. Det innebærer at utviklingen innen en næring kan få stor betydning for vilkårene til andre bedrifter og næringer, og, til syvende og sist, for befolkningsgrunnet.

Sårbarheten og gjensidigheten i lokalsamfunnet både letter og forvansker arbeidet med analysen, og utgjør grunnlaget for valg av analysemodell, jamfør diskusjonen i kapittel 1.

3.3.2 Høyalternativ for utviklingen i Longyearbyen

Vi har også i årets analyse valgt å presentere en alternativ framskriving av aktiviteten i Longyearbyen som er basert på den utviklingen som faktisk har funnet sted i de ulike basisnæringene de siste fem årene. Denne perioden inneholder både vekst og nedgang i aktiviteten i Longyearbyen. Samlet sett har sysselsettingen vokst med 84 årsverk mellom 2005 og 2009.

I lys av utviklingen de siste årene, og med hensyn til de signalene vi har fått fra aktører i de ulike basisnæringene, kan et slikt alternativ virke noe optimistisk. På den annen side har den faktiske utviklingen vist til dels betydelig sterkere vekst i Longyearbyen enn hva vi normalt har lagt til grunn for beregningene. Vi ser på vekstalterna-

¹⁴ Her tenker vi på den fiberoptiske kabelen til fastlandet som muliggjør effektiv datakommunikasjon.

tivet som en øvre grense for sannsynlig utvikling de neste fem årene.

Syssetningen i offentlig sektor har i gjennomsnitt vokst med fire prosent per år i perioden 2005 til 2009. Statlig og lokal virksomhet har hatt lik veksttakt de siste fire årene, og legger samme veksttakt til grunn for begge sektorer. Statlig og lokal offentlig virksomhet utvikler seg likevel ikke likt siden vi korrigerer lokalstyrets aktivitet for endringer i barnetallene. Med de forutsetninger som ligger til grunn for befolkningsframskrivingene, gir dette lavere vekst i lokal offentlig virksomhet.

Basiskategorien for romrelatert virksomhet, forskning og høyere undervisning har i gjennomsnitt vokst med 13 prosent per år fra 2005 til 2009. Dette anslaget er svært høyt sett i forhold til de signalene vi har fått fra UNIS for utviklingen de kommende fem år. Universitetssenteret signaliserte lavere vekst også i forkant av fjorårets analyse, men likevel vokste sysselsettingen i sektoren i 2008 og 2009. Veksttaket for antall studentårsverk er mer beskjeden på en prosent per år som følge av årlige svingninger i studentaktiviteten.

Vi har ikke endret grunnlaget for framskrivingene av aktiviteten innen bergverksnæringa fra basisalternativet. De innspillene Store Norske har gitt med hensyn på framtidig utvikling anses som faktiske, og beregninger basert på veksten de siste fem årene vil åpenbart være misvisende for utviklingen både for bergverksnæringa selv og for vekstimpulsene til avledet virksomhet.

Den negative utviklingen i reiselivet i 2009 har medført en utvikling på i gjennomsnittlig nullvekst de siste fem årene. Utviklingen var svært positiv i 2006-2008. Vekstanslaget hviler derfor sterkt på siste års nedgang. Tabell 3.5 viser sysselsettingen i Longyearbyen og Svea fram til 2014 dersom utviklingen fortsetter som i perioden 2005 til 2009. Vi ser at basisaktiviteten i alt vil vokse med 14 prosent (158 årsverk) og avledet virksomhet med hele 33 prosent (154 årsverk), totalt 312 årsverk. Det er FoU-sektoren, lokalstyret og avleda virksomhet som får den sterkeste sysselsetningsutviklingen, mens utviklingen innen bergverksnæringa trekker den samlede veksten ned, både basis og, i noen grad avledet virksomhet.

Tabell 3.5 *Antall årsverk i basisnæringene og avledet virksomhet i vekstalternativet 2009-2014. Longyearbyen og Svea.*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Vekst
Statlig virksomhet	108	113	117	122	127	132	121,7
Lokalstyret	161	172	180	190	200	212	131,9
FoU	153	173	195	220	249	281	184,2
Studenter	119	120	121	123	124	125	105,1
Bergverk	396	370	344	344	344	344	87,1
Reiseliv	179	179	179	179	179	179	100,0
Sum basis	1115	1126	1136	1178	1223	1273	114,2
Avledet virksomhet	464	558	559	577	597	618	133,3
Total Lyb og Svea	1579	1684	1695	1755	1820	1891	119,8

Kilde: Egne beregninger. Bedriftsundersøkelsen (2008)

Forskjellen mellom basis- og vekstalternativet er betydelig, spesielt for FoU-sektoren, avleda virksomhet og offentlig virksomhet. Samlet sett utgjør forskjellen 377 årsverk i 2014. I dagens situasjon virker vekstalternativet lite sannsynlig. Det er usikkert om offentlig sektor vil fortsette å vokse i samme takt, med mindre nye oppgaver tillegges, eller befolkningen fortsetter å øke. Det er nok likevel forskningsvirksomheten og muligens reiselivet som har den minst realistiske framskrivingen basert på forutsetningen om historisk veksttakt.

4 Befolkningsutviklingen i Longyearbyen

I dette kapittelet vil vi se nærmere på befolkningsutviklingen i de norske bosettingene på Svalbard, med hovedvekt på utviklingen i Longyearbyen. Vi ser først på antall innbyggere, før vi diskuterer nærmere struktur i form av alders- og kjønnsfordeling og antall utlendinger. Befolkningens stabilitet er en viktig indikator på hvordan Longyearbyen utvikler seg som familiesamfunn. I avsnitt 4.3 ser vi derfor litt på turnover i befolkningen. Kapittelet avsluttes med en befolkningsframskriving, basert på framskrivingen av antall arbeidsplasser i basisalternativet i avsnitt 3.2.

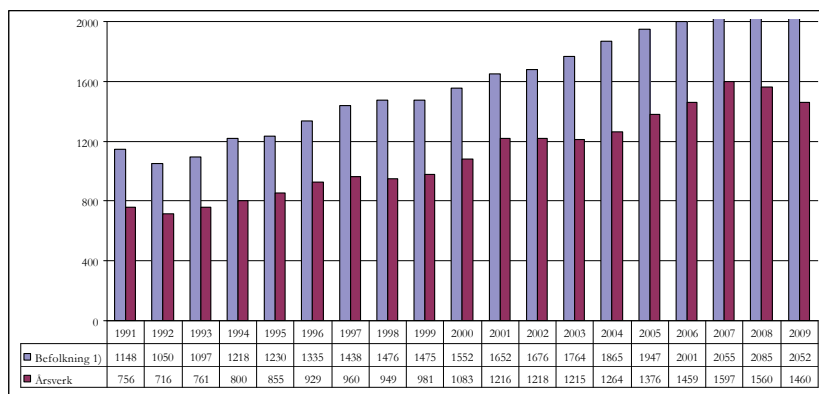
4.1 Befolkningsutviklingen 1991-2009

Folketallet på Svalbard har vokst fra år til år, så å si uten unntak, som det framgår av Figur 4.1 I 2009 bor det 79 prosent flere innbyggere i de norske bosettingene enn det gjorde i 1991. Antall innbyggere er altså nesten doblet i perioden. I 2009 er det for første gang siden Samfunns- og næringsanalysene startet en nedgang i befolkningen (33 personer).

Utviklingen i folketallet er tett knyttet opp mot utviklingen i antall arbeidsplasser. Tilnærmet alle som bor i Longyearbyen er enten selv i arbeid, eller de tilhører en husstand der en eller flere er i arbeid. Når ledige stillinger lyses ut, har det normalt vært et høyt antall søkere fra fastlandet. Dette impliserer at befolkningsveksten har vært begrenset av veksten i antall arbeidsplasser. Befolkningsutviklingen er for øvrig i tråd med de politiske målene knyttet til utviklingen av Longyearbyen som lokalsamfunn. Myndighetene ønsker å legge til rette for at folk skal kunne jobbe på Svalbard i deler av sitt yrkesliv, også for dem som ønsker å ta med seg fami-

lien i en periode. Derfor ønsker man at Longyearbyen skal være et *familiesamfunn* og man har lagt til rette for at de funksjonene det krever, som for eksempel skoler og barnehager, skal være til stede. Samtidig er det et uttalt mål at Longyearbyen ikke skal være et *livsløpssamfunn*. Dette fører blant annet til at det er svært få alderspensjonister på Svalbard. Man drar dit for å jobbe.

Figur 4.1 *Antall innbyggere¹⁾ i de norske bosettingene på Svalbard og antall årsverk i Longyearbyen og Svea. 31. desember 1991-2009.*

1) Hentet fra Det sentrale folkeregisteret (DSF) for 1991-2000, fra det lokale befolkningsregisteret fra 2001 og fra Statistisk sentralbyrå de to siste årene.

Kilde: Statistisk sentralbyrå, Svalbard likningskontor, Bedriftsundersøkelsen

Det har for den perioden vi observerer vært ført flere og alternative registre over bosettingen i Longyearbyen. Vi har valgt å benytte tall fra DSF (Samfunns- og næringsanalysen 2006 og tidligere) og fra det lokale registret fra 2001 av¹⁵. I 2008 begynte Statistisk sentralbyrå å publisere befolkningsstatistikk også for Svalbard.

4.2 Befolkningens sammensetning

Befolkningsstrukturen i de norske bosettingene på Svalbard er svært forskjellig fra kommunene på fastlandet. Dette gjelder både kjønns- og aldersfordeling. Det er også relativt mange utlendinger bosatt på Svalbard.

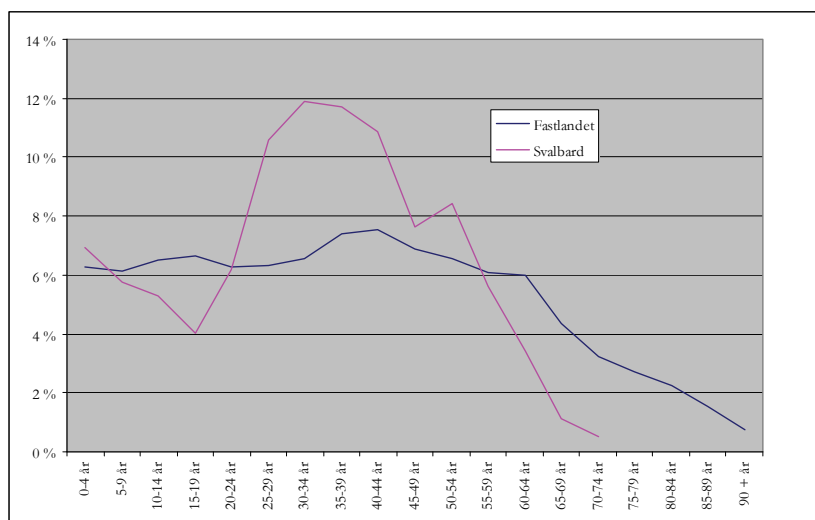
¹⁵ Vi henviser til tidligere utgaver av Samfunns- og næringsanalysen for en beskrivelse av de ulike registrene og begrunnelse for valg av datakilde.

4.2.1 Kjønn- og aldersfordeling

Kjønn- og aldersfordelingen i de norske bosettingene på Svalbard skiller seg fra gjennomsnittet på fastlandet på følgende måte:

- Kvinneandelen er lavere på Svalbard (43 prosent) enn for hele landet (drøyt 50 prosent). Dette gjelder spesielt i den voksne delen av befolkningen, men kjønnsbalansen har avtatt over tid.
- Andelen barn og unge er relativt lav, særskilt i aldersgruppen 15-19 år (se Figur 4.2). Det var 421 barn og unge under 19 år på Svalbard i 2009 (177 opp til fem og 244 eldre enn seks år). Det er noen fler enn i 2008. Antallet ”store” barn har økt med 44, mens antallet 0-5-åring er redusert med 36 det siste året.
- Blant den fastboende delen av befolkningen finnes det nesten ingen eldre (over 70 år), men antallet har økt noe de to siste årene.
- Den befolkningsgruppen som er sterkest representert, er (unge) voksne, yrkesaktive menn.

Figur 4.2 *Befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Fastlandet og i de norske bosettingene på Svalbard. Per 31. desember 2009.*

Kilde: Svalbard likningskontor

Figur 4.2 viser en sammenlikning med fastlandet av befolkningen fordelt på femårige aldersgrupper. Figuren illustrerer meget godt at Longyearbyen er et sted man flytter til for å arbeide. Hele 73 prosent av befolkningen på Svalbard er i aldersgruppen 20-59 år mot 54 prosent av befolkningen på fastlandet. For dette alderssegmentet ser vi at kurven for Svalbard ligger godt over kurven for fastlandet. Vi ser at befolkningsandelen av eldre aldersgrupper faller raskt på Svalbard selv om antallet eldre er høyere enn tidligere. Samtidig har andelen barn under fem år økt og er høyere enn på fastlandet. Det er imidlertid store svinginger i antall/andel barn fra år til år på grunn av høy turnover i befolkningen. Barn og unge utgjør 22 prosent av befolkningen på Svalbard mot 26 prosent på fastlandet.

De fire momentene vi listet innledningsvis illustrerer en rekke viktige forhold¹⁶ knyttet til Svalbard som bosetting. Det er et sted folk kommer for å jobbe. Selv om utviklingen har gått i retning av flere kvinnearbeidsplasser, er det fortsatt en overvekt av menn som tar seg jobb på Svalbard. Det bor en del familier på Svalbard, men den lave andelen barn og unge tyder på at mange av dem som jobber på Svalbard er enslige, barnløse eller har familie på fastlandet.

Samtidig har det funnet sted en betydelig normalisering av samfunnet i den tiden samfunnsanalysen har vært gjennomført. Befolkningsstrukturen tyder på at Svalbard på mange måter utvikler seg i tråd med målsettingene for politikken. Longyearbyen fungerer som et familiesamfunn ved at det er lagt til rette for barnefamilier, med barnehage-, grunnskole- og videregående skoletilbud. Kvinneandelen er økende og variasjonen i arbeidsmarkedet har blitt større med årene. En økende kvinneandel har også bidratt til at andelen barn i befolkningen vokser.

Til tross for høy turnover, ser vi tegn til at befolkningen i Longyearbyen eldes over tid. Det er langt flere eldre i befolkningen i 2008 og 2009 enn i de to foregående årene. Et større marked for privatomsatte boliger kan resultere i at flere blir boende, også etter pensjonsalder. En økende andel eldre vil kunne utløse tjenestebehov som det per i dag, ikke er ønskelig å tilby i Longyearbyen.

¹⁶ Disse momentene er samtidig avgjørende blant annet når vi velger metode innenfor samfunns- og næringsanalysen

4.2.2 Nasjonalitet

Det har lenge vært et økende innslag av utenlandske statsborgere blant de fastboende i Longyearbyen. Andelen utlendinger har økt fra ca 13 prosent i 2002 til 15 prosent i 2009. I 2009 gikk antallet norske statsborgere tilbake med 48 personer, men antallet utlendinger økte med 15. I alt har Longyearbyen omlag 300 innbyggere med annen nasjonalitet enn norsk.

Tabell 4.1 *Befolkningen i Longyearbyen etter nasjonalitet, 31. desember, 2003-2009.*

	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Norge	1507	1591	1607	1699	1708	1792	1744
Utlandet	217	232	279	267	305	293	308
Thailand	48	52	66	64	67	92	96
Sverige	39	42	47	42	50	43	53
Danmark	23	26	26	22	22	12	14
Tyskland	20	16	26	24	30	26	24
Russland	13	20	34	34	37	21	29
Totalt	1724	1823	1886	1966	2013	2085	2052

Kilde: Svalbard likningskontor og Statistisk sentralbyrå

Det har ikke skjedd noen store endringer i fordelingen mellom nasjonaliteter det siste året. Den største forandringen er at den svenske befolkningen har økt med ti personer, men de utgjør likevel mindre enn tre prosent av den samlede befolkningen. Det har kommet til åtte personer fra Russland, mens det kun er mindre justeringer for de øvrige nasjonalitetene.

4.3 Befolkningens stabilitet

Svalbardpolitikken legger ikke opp til at Longyearbyen skal kunne utvikle seg som et ordinært livsløpssamfunn. Det er derimot tilrettelagt for at folk skal kunne bosette seg på Svalbard i kortere eller lengre perioder av sitt yrkesaktive liv. Dette er samtidig bakgrunnen for at nordmenn som melder flytting til Svalbard beholder tilhørigheten til den fastlandskommunen de flytter fra. Tilhørigheten er formell (de er folkeregistrert i hjemkommunen) og omfat-

ter blant annet en del sosiale rettigheter. Det å melde flytting til Svalbard medfører at man får svalbardskatt, samtidig som det gir en del andre rettigheter blant annet knyttet til ferdsel på øygruppa.

Selv om det ikke er ønskelig at befolkningen skal tilbringe hele livsløpet på Svalbard, er det en målsetting at Longyearbyen skal være et familiesamfunn. I avsnitt 4.2 har vi vist at utviklingen har gått i den retningen, selv om det fortsatt er relativt færre barn og kvinner i Longyearbyen enn på fastlandet. Et godt familiesamfunn må ha en viss stabilitet. Blir det for stor gjennomtrekk, vil det blant annet være vanskelig å etablere tette sosiale bånd og trygge rammer i forhold til barn og unges oppvekstvilkår. Det er derfor av interesse å følge med på hvordan gjennomtrekken i de norske bosettingene utvikler seg. Man kan definere *turnover* i bosettingen som hvor stor andel av befolkningen ved begynnelsen av et år som flytter ut i løpet av året. Tilsvarende kan man definere *turnover* i bedriftene som hvor stor andel av de fast ansatte som slutter i løpet av året.

Tabell 4.2 *Turnover i de norske bosettingene på Svalbard og i bedriftene i Longyearbyen og Svea. 2004 til 2009.*

	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Totalt folketall per 31.12.	1 865	1 947	2 001	2055	2085	2052
Utflytting	306	382	484	506	470	439
Turnover i de norske bosettingene	17 %	20 %	25 %	25%	23%	21%
Turnover i bedriftene	17 %	16 %	20 %	20%	16%	12%

Kilde: Svalbard likningskontor. Bedriftsundersøkelsene. Statistisk sentralbyrå.

Turnoveren i de norske bosettingene var økende fram mot 2007 da sysselsettingsveksten var positiv. De to siste årene viser mer stabil bosetting igjen. Gjennomtrekken i befolkningen er likevel svært høy sammenliknet med tilsvarende tall for fastlandskommuner. Forklaringen er at Svalbard for de fleste er et midlertidig sted å bo, og slik sett er det naturlig med høy mobilitet i befolkningen. Høy turnover er imidlertid ikke en fordel for stabiliteten i familiesamfunnet (som vi diskuterer nærmere i kapittel 5).

Høy turnover er heller ingen fordel i arbeidsmarkedet. Det er flere grunner til dette. I mange jobber, og da kanskje spesielt i basisnæringene, kreves det spesiell opplæring og/eller trening for å kunne jobbe på Svalbard. Arbeidsgiverne ønsker selvsagt å holde kostnadene nede. Høy turnover fører til høye opplæringskostnader og i tillegg store flyttekostnader – i den grad arbeidsgiver dekker det.

Høy turnover kan slik sett bli et stort problem dersom det er vanskelig å erstatte dem som slutter med ny arbeidskraft. Normalt sett er det imidlertid stor rift om jobber på Svalbard.

Siden 2007 har turnoveren i bedriftene gått ned fra 20 til 12 prosent. Det betyr at 12 prosent av de fast ansatte i bedriftene i Longyearbyen ble skiftet ut i løpet av 2009 mot en femtedel i 2007. Økt stabilitet i arbeidsmarkedet må sees i sammenheng med nedgangstider og færre ”nye” stillinger i Longyearbyen.

4.4 Befolkningsutviklingen framover

Ett av hovedmålene (om ikke hovedmålet) for svalbardpolitikken er å opprettholde norske samfunn på øygruppen. Dette gjelder spesielt for Longyearbyen, der norske myndigheter ønsker å legge til rette for et stabilt familiesamfunn av en viss størrelse. Hvorvidt myndighetene lykkes i å oppfylle denne målsettingen synliggjøres blant annet gjennom utviklingen i folketall og befolkningssammensetning, slik vi har diskutert ovenfor. Befolkningsutviklingen er også en viktig parameter i både offentlig og privat planlegging.

4.4.1 Framskrivning av befolkningen

I kapittel 3 presenterte vi framskrivninger av sysselsettingsutviklingen i Longyearbyen og Svea framover. De to alternative framskrivningene er basert på antakelser om at økonomien på Svalbard kan deles i basisvirksomhet og avledet virksomhet, og at utviklingen i basisvirksomhetene forklarer den økonomiske utviklingen på Svalbard. Vi har estimert sammenhengen mellom den enkelte basisvirksomhet og avledet virksomhet i form av sysselsettingsmultiplikatorer. Med utgangspunkt i anslag på aktivitetsveksten i hver enkelt basisvirksomhet framover, har vi framskrevet Svalbards økonomi i form av sysselsetting.

Sysselsettingsutviklingen er, som diskutert ovenfor, helt avgjørende for befolkningsutviklingen på Svalbard. I utgangspunktet skulle det derfor være greit å anslå befolkningsutviklingen framover. En fulltidsarbeidsplass (ett årsverk) betyr også en innbygger. Fullt så enkelt er det imidlertid ikke, siden mange av de som jobber på Svalbard tar med seg familien. Spørsmålet er dermed hvor store husholdningene er i praksis (målt per arbeidsplass). Det viser seg at

gjennomsnittlig husholdningstørrelse er vesentlig mindre på Svalbard enn på fastlandet. Som Figur 4.1 viser, utføres det sju årsverk per ti innbyggere i de norske bosettingene. Dette forholdstallet inkluderer imidlertid barna, som det i 2009 var 421 stykker av. Ser vi bort fra barna blir forholdstallet ni årsverk per ti voksne innbyggere. Sammenhengen mellom antall årsverk og antall innbyggere er altså rimelig entydig. Det er likevel utfordringer knyttet til hvordan vi skal framskrive antall barn og voksne på grunn av den høye turnoveren i samfunnet.

Befolkningsstrukturen og spesielt det høye tallet inn- og utflyttinger per år gjør det vanskelig å benytte vanlige befolkningsmodeller, basert på aldring, fødsler og dødsfall (se Bjørnsen og Johansen, 2007a). Flytting må sees som den viktigste faktoren bak befolkningens bevegelse på Svalbard. Dette kompliserer befolkningsframskrivingene, spesielt dersom man ønsker å si noe om framtidig struktur i befolkningen. Samfunnsplanleggingens behov er knyttet spesielt til antall barn, idet disse etterspør offentlige tjenester i form av barnehage og skole. I tillegg trenger man oversikt over antall innbyggere totalt sett, siden dette har noe å si for behovet for å utvikle boligområder og annen infrastruktur. Behovet for mer detaljerte befolkningsframskrivninger enn dette er ikke til stede.

Framskrivning av antall voksne

Antall voksne er nært knyttet til antall årsverk. Så godt som alle voksne personer på Svalbard er i jobb. Antall voksne framskrives derfor med utgangspunkt i sysselsettingsutviklingen. I basisåret (2009) er det estimert et forhold mellom antall voksne innbyggere på Svalbard og antall årsverk som utføres i alle næringer i Longyearbyen og Svea. Dette forholdet er holdt fast gjennom hele framskrivingsperioden.

Vi har ikke forsøkt å gjøre noe anslag på gjennomsnittlig husholdningstørrelse. Dette er i tråd med tidligere samfunns- og næringsanalyser.

Framskrivning av antall barn og unge

I følge tidligere Samfunns- og næringsanalyser er det en viss sammenheng mellom sysselsettingsutviklingen i hver av basisnæringene (og avledet virksomhet) og antall barn. Vi har derfor laget

anslag på antall barn per årsverk¹⁷ i hver av basisvirksomhetene og avledet virksomhet i basisåret (2009). Disse koeffisientene holdes fast gjennom framskrivingsperioden. I tillegg har vi holdt antall barn som har hjemmeværende far, eller der mor er eneforsørger, fast som i basisåret. Dette dreier seg kun om 15 barn.

I framskrivningene er, som nevnt, antall barn fordelt på to aldersgrupper (0-5 og 6-18 år). Forholdet mellom aldersgruppene er holdt på det samme nivået som i basisåret gjennom hele framskrivingsperioden.

Befolkningsutviklingen framover

Befolkningen er framskrevet i takt med sysselsettingsutviklingen i hovedalternativet, som vist i kapittel 3.2, på tilsvarende måte som i tidligere Samfunns- og næringsanalyser. Befolkningsframskrivningen viser dermed en nedgang i befolkningen tilsvarende nedgangen i antall årsverk. Per 1. januar 2009 bodde det i alt 2052 personer i de norske bosettingene, hvorav 421 var barn og 1631 var voksne. Fra Tabell 4.3 ser vi at det i 2014 vil være omtrent fire prosent færre innbyggere i Longyearbyen enn hva det er i dag. Nedgangen tilsvarer 91 personer til 1961 innbyggere i 2014. Av disse er 397 barn.

Vi understreker at tallene i tabellen er uttrykk for beregninger, og at beregningene er basert på koeffisienter og andre størrelser. Tallene er altså usikre, og bestemt de forutsetningene som ligger til grunn. I 2009 er forholdstallet mellom antall voksne innbyggere og antall utførte årsverk tilnærmet lik én. Det er bare 52 flere voksne innbyggere (1631) enn det er årsverk (1579 inkl studenter). Det innebærer at hver eneste voksne innbygger, i gjennomsnitt, arbeider nesten et fullt årsverk. Forholdet mellom utførte årsverk og antall innbyggere er helt spesielt i Longyearbyen, men forholdet later likevel til å holde seg noenlunde stabilt. Med den beregningsmetoden vi benytter kan vi derfor si at framskrivningen av den voksne befolkningen er korrekt i den grad framskrivningen av sysselsettingen er korrekt. De to variablene følger hverandre en til en.

¹⁷ Utgangspunktet har vært næringstilknytningen til fars arbeidsgiver, altså hvilken næring far jobber i.

Tabell 4.3 *Framskrivning av befolkningen i de norske bosettingene på Svalbard (inkl. Ny-Ålesund). Antall innbyggere fordelt på aldersgrupper. Observert 2009. Framskrevet 20010-2014.*

	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Barn 0-5	177	172	167	167	167	167
Barn 6-18	244	237	231	231	230	230
Voksne	1631	1589	1550	1554	1559	1564
Sum	2052	1999	1948	1952	1957	1961

Kilde: Egne beregninger. 2008-data fra Statistisk sentralbyrå

4.4.2 Endrede forutsetninger

Framskrivningen av antall voksne innbyggere, så vel som av antall barn, hviler sterkt på forutsetningene knyttet til sysselsettingsutviklingen og dermed til utviklingen i basisnæringene. Vi har ikke laget et ”høyt” og et ”lavt” alternativ for befolkningen slik som for næringsutviklingen. I stedet har vi valgt å drøfte virkningene av å endre forutsetningene (følsomhetsanalyser). Det er slik at den usikkerheten som hefter ved sysselsettingsframskrivingene også hefter ved befolkningsframskrivingene. I tillegg er det ekstra usikkerhet knyttet til selve befolkningsframskrivingene, både til om modellen er ”bra” og til de koeffisientene som er brukt. Vi vil drøfte noe av dette nedenfor.

Kopling til arbeidsmarked

Vi tror at befolkningsutviklingen på Svalbard er arbeidsmarkedsstyrt, og at dette er vesentlig mer tydelig for Svalbards del enn på fastlandet. Samtidig mener vi at sysselsettingsutviklingen på Svalbard i stor grad bestemmes av utviklingen i basisnæringene. Det betyr at vi mener at befolkningsutviklingen på Svalbard styres av utviklingen i basisnæringene. Det taler for at usikkerheten knyttet

Enkle koeffisienter

Vi har basert våre framskrivninger på enkle og lineære sammenhenger mellom befolkning og sysselsetting. Sammenhengene er framstilt i form av tre sett av koeffisienter (for de voksne, for barn og unge og for fordelingen mellom unge og barn), som alle er estimert med utgangspunkt i et basisår. I hvilken grad vi ”under”- eller ”over”-estimerer antallet når vi bruker disse koeffisientene, er

selsvagt et spørsmål om hvordan befolkningen utvikler seg framover. Vi tror ikke denne typen usikkerhet er systematisk.

Aldring og turnover

Vi har ikke vektlagt aldring når vi har sett på befolkningsutviklingen. Dette er knyttet til turnover-prosentsen. Vi har tatt utgangspunkt i at utskiftingen av befolkningen er så høy at aldring ikke har stor betydning for befolkningsutviklingen. Når turnoveren går ned, vil imidlertid aldringens betydning øke. Foreløpig gir ikke utviklingen i andelen barn og eldre tilstrekkelig grunnlag for å ta hensyn til aldring i framskrivingene.

Befolkningsframskrivingens følsomhet for andre forutsetninger for sysselsettingsutviklingen

Befolkningsframskrivingen ovenfor er fullt ut betinget av sysselsettingsframskrivingen. I kapittel 3.3 har vi diskutert noen forhold som påvirker framskrivingen av sysselsettingen. Under forutsetning av at sysselsettingsutviklingen forklarer befolkningsutviklingen omtrent slik vi har skissert, vil endringer i forutsetningene bak sysselsettingsframskrivingen ha tilsvarende konsekvenser for befolkningsframskrivingen. Det betyr at forutsetninger som gir

- flere sysselsatte også gir flere innbyggere
- færre sysselsatte innebærer færre innbyggere
- og større svingninger i sysselsetting betyr større svingninger i befolkningen

Vi har ikke lagt inn noen form for ”demping” av hvordan sysselsettingsendringer virker inn på befolkningsutviklingen – de slår direkte ut. Det betyr blant annet at

- endringer i etterspørselen etter arbeidskraft tilfredsstilles momentant i form av endret antall sysselsatte
- lavere sysselsetting fører ikke til ledighet, men til utflytting
- og høyere sysselsetting innebærer på tilsvarende måte innflytting

Befolkningsutviklingen i hovedalternativet er moderat, men den avviker fra historisk befolkningsutvikling ved at befolkningen antas

å gå ned. Det er imidlertid en nødvendig konsekvens av sysselsettingsnedgangen og forholdet mellom voksne innbyggere og utførte årsverk.

For å ta hensyn til usikkerheten i anslaget på framtidig befolkningsutvikling, kan vi legge inn et slingringsmonn på +/- 10 prosent av den framskrevne utviklingen. I år 2014 betyr dette at befolkningen vil ligge mellom 1765 og 2157 innbyggere. En tilsvarende usikkerhet knyttet til aldersfordelingen vil gi følgende utslag i 2014:

- 150-184 0-5-åringer
- 207-253 6-18-åringer
- 1408-1720 voksne

Den befolkningsutviklingen vi her skisserer er noe mer optimistisk enn den utviklingen vi presenterte i fjorårets analyse. Unntaket er for de yngste barna og det henger sammen med at det var færre barn i aldersgruppen 0-5 år i 2009 enn i 2008. Dersom vi i stedet skulle legge virkningsalternativet (Tabell 3.5) til grunn ville vi fått en befolkningsvekst opp mot 2500 innbyggere i 2014, noe som ikke synes veldig realistisk i dagens situasjon.

5 Familiesamfunnet i Longyearbyen

Hovedlinjene i svalbardpolitikken er fastlagt i Svalbardmeldinga¹⁸ og har ligget mer eller mindre fast over tid. Politikken har som ett av sine hovedmål å bidra til å befeste Longyearbyen som et robust, stabilt og kvalitativt godt familiesamfunn. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et livsløpssamfunn. Det siste har en rekke implikasjoner, blant annet for aldersstrukturen og tjenestetilbudet i Longyearbyen. Det private, og deler av det offentlige, tjenestetilbudet er godt i Longyearbyen. På en del områder er det også bedre enn i tettsteder av tilsvarende størrelse på fastlandet. Imidlertid er det offentlige tjenestetilbudet innenfor viktige felt, som blant annet helse- og sosialområdet, begrenset i lovgivningen. Ett av argumentene for å beholde et lavt skattenivå på Svalbard er at høyere skatt vil kunne utløse krav og forventninger om ytterligere utbygging av tjenestetilbudet i Longyearbyen, og dermed også til et press mot målsettingen om at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn.

Målsettingen om et at Longyearbyen skal være et robust familiesamfunn, men ikke et livsløpssamfunn, kan synes motsetningsfylt. Imidlertid har disse to målsettingene fungert parallelt i mange år, med et virkemiddelapparat som er tilpasset dem begge. Det er også mye som tyder på at samfunnet i Longyearbyen har utviklet seg i tråd med dette. Nedenfor vil vi se nærmere på noen forhold knyttet til familiesamfunnet i Longyearbyen. Statistisk sentralbyrå har gjennomført egne levekårsundersøkelser for Longyearbyen i år 2000 og igjen høsten 2009. Det er ikke vår intensjon å gjengi resultatene fra disse undersøkelsene som er publisert i SSB sin egen rapportserie. Analysen nedenfor baserer seg derfor først og fremst

¹⁸ St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*

på befolkningsstatistikk og på informasjon fra bedriftsundersøkelsen. Vi begrenser oss dermed til å vurdere utviklingen i utvalgte indikatorer og til å diskutere utviklingen i familiesamfunnet med utgangspunkt i disse.

Som vi har vært inne på ovenfor, kommer folk til Svalbard først og fremst for å jobbe (eventuelt studere), for kortere eller lengre perioder. Det har resultert i en utypisk befolkningsstruktur med få pensjonister og relativt få barn, slik vi redegjorde for i kapittel 4. Aldersstrukturen er preget av en høy andel personer i arbeidsfør alder, noe som er i tråd med målsettingen om at Longyearbyen ikke skal være et livsløpssamfunn. Befolkningen har i tillegg relativt høy utdanning og god helse. Det er, som nevnt, langt flere menn enn kvinner i yrkesaktiv alder, noe som gir en stor andel enpersonhusholdninger og en relativt lav andel husholdninger med barn. Informasjon fra Svalbardregisteret tyder på at om lag 60 prosent av befolkningen bor alene. Personer i utvalget i levekårsundersøkelsen for 2009 (Nørgaard og Sæther, 2010) oppgir i mindre grad å bo alene (30 prosent), men i dette utvalget inngår ikke den delen av befolkningen som i realiteten pendler til fastlandet mellom skift.

Befolkningsstrukturen har likevel endret seg vesentlig de siste 20 årene og beveger seg sakte i retning av landsgjennomsnittet med gradvis flere kvinner og barn, og de siste to årene, også svak økning i antall eldre. Tabell 5.1 viser hvordan antall barn og unge har utviklet seg siden 2000. Til tross for årlige svingninger i barnetallet er trenden klar i retning av en økning i antall barn. Årets analyse avdekket også at barn øker som *andel* av befolkningen. Antall barn har økt med 38 prosent mens antall innbyggere har økt med 32 prosent mellom 2000 og 2009. Det er særlig de siste årene at antall barn har vokst raskere enn totalbefolkningen. Fra 2000 til 2006 vokste antall barn med 11 prosent, mens antall innbyggere totalt vokste med 28 prosent. Det synes som at man i stor grad innfrir målet om Longyearbyen skal være et familiesamfunn.

I Tabell 5.1 er barna delt grovt inn i to aldersgrupper. Denne inndelingen reflekterer at de minste barna etterspør barnehageplass, mens de større barna etterspør plass enten i grunnskolen eller i videregående skole. Antall innbyggere i den eldste aldersgruppen har stort sett ligget i overkant av 200, men økt mye siste år. Antall barn i den yngste aldersgruppen lå fram til år 2006 på ca 130, og noe høyere de siste tre årene. Barnetallet i Longyearbyen er klart

økende over tid, men for øvrig er det vanskelig å trekke klare konklusjoner på grunn av de store årlige svingningene.

Tabell 5.1 *Antall barn og unge i Longyearbyen fordelt på aldersgrupper 2000-2009.*

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
0-5 år	128	125	133	133	133	128	136	160	213	177
6-18 år	178	213	200	218	217	237	204	212	200	244
Sum	306	338	333	351	350	365	340	372	413	421

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Vi vet at utviklingen i barnetallene har nær sammenheng med selssettingsutviklingen, strukturendringer i arbeidsmarkedet (flere kvinnearbeidsplasser) og utviklingen i turnoveren i Longyearbyen. Utover det har vi liten mulighet til å undersøke hvilke motiver familier har for å bosette seg, eller bli værende i Longyearbyen. Viktige forhold kan være et godt offentlig tjenestetilbud i form av barnehageplasser, skole og fritidsaktiviteter, og korte avstander mellom bolig, arbeid og barnehage/skole. I tillegg opplever mange Longyearbyen som et trygt oppvekstmiljø med god tilgang på uteområder og natur.

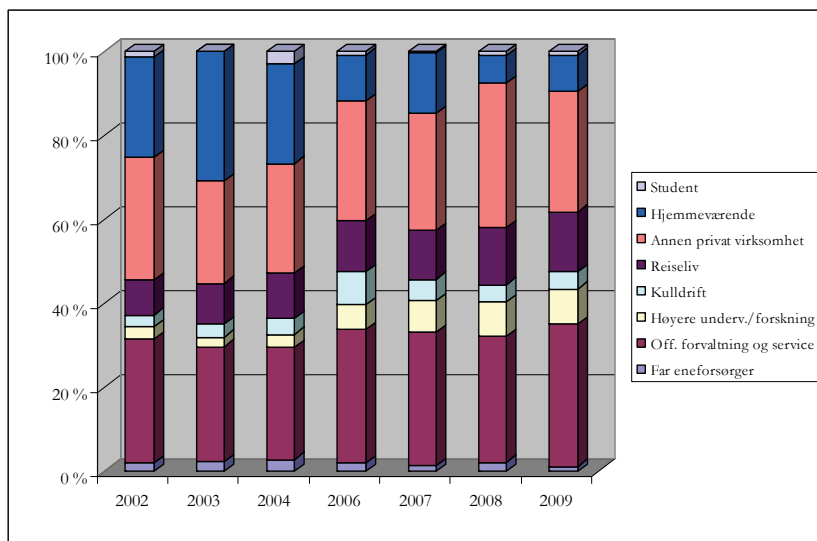
Utviklingen i barnetallene har medført at kapasiteten i skolen og barnehagene har økt de siste årene. Det kommunale oppvekstforetaket har tre barnehager som alle var fullt utnyttet i 2009. Full barnehagedekning ble oppnådd ved å i tillegg ta i bruk Formannshuset. Også grunnskolen nådde kapasitetsgrensen i 2009.

5.1 Fars og mors tilknytning til arbeidslivet

Svalbard er et sted de fleste kommer til primært for å jobbe og tjene penger. Det innebærer at mulighetene for å videreutvikle familiesamfunnet er nært knyttet til utviklingen på arbeidsmarkedet. Den store utfordringen for familien ligger i å finne arbeid til begge partnerne. Mange arbeidsgiverne trekker også fram dette momentet i forhold til rekruttering av arbeidskraft. I tillegg er det selvsagt viktig å kunne tilby ansatte med familie gode økonomiske betingelser og en brukbar bolig.

En del ektefeller/samboere blir med til Svalbard uten å ha jobb. De kan ønske å passe barn, ta seg fri en periode, eller kanskje de regner med å skaffe seg arbeid når de kommer til stedet. Den høye yrkesdeltakelsen tyder imidlertid på at de færreste finner det tilfredsstillende å være uten arbeid over tid. Det er derfor stor sjanse for at familien reiser tilbake til fastlandet dersom den som ikke har jobb, heller ikke klarer å skaffe seg det.

Figur 5.1 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter mors beskjeftigelse. Prosentvis fordeling, 31. desember 2000-2009.*

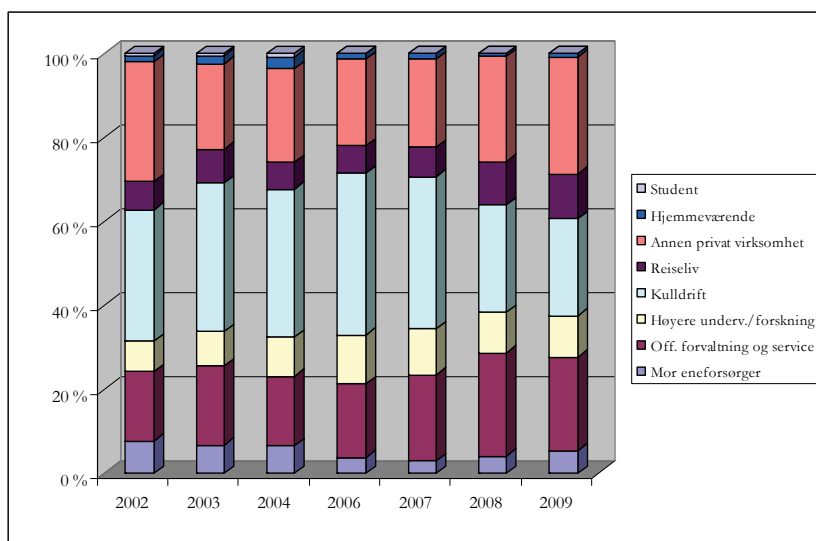
Kilde: Longyearbyen lokalstyre

I forbindelse med de siste årenes Samfunns- og næringsanalyser har Lokalstyret gjennomført egne tellinger av de fastboende under 19 år, sett i forhold til deres foreldres beskjeftigelse. Disse tellingene sier noe om de ulike basisnæringene betydning for utviklingen av familiesamfunnet. De utgjør samtidig grunnlaget for befolkningsframskrivingene fordelt på aldersgrupper. Tellingene er presentert i Figur 5.1 og Figur 5.2. Man har tatt utgangspunkt i barna, i barnehagen og på skolen, og kartlagt begge foreldres beskjeftigelse. Dette er grunnlaget for figurene.

Figur 5.1 viser at de to største kategoriene for mors beskjeftigelse offentlig virksomhet og, det som her er kalt, annen privat virksomhet. Det har vært en nedgang i hjemmeværende mødre siden begynnelsen av 2000-tallet, men ellers er hovedbildet lite

endret. Mødrene til 63 prosent av alle barna jobber innenfor de to største beskjeftigelsene, men kun andelen i offentlig virksomhet har økt siden i fjor. I tillegg har det blitt to prosent flere hjemmeværende igjen. Denne gruppen utgjør i 9 prosent i 2009. Andelen barn med mødre som er tilknyttet FoU-virksomhet og reiselivet har økt over tid, men stabilisert seg de siste årene.

Figur 5.2 *Bosatte i Longyearbyen 0-18 år, etter fars beskjeftigelse. Prosentvis fordeling, 31. desember 2000-2008.*

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Når det gjelder fars beskjeftigelse, er situasjonen annerledes. Det er spesielt tre næringer som dominerer, privat virksomhet, kulldrift og offentlig virksomhet. Utviklingen de siste årene er preget av at en stadig lavere andel av barna har en far som er sysselsatt i kulldriften, og i 2009 også i offentlig sektor. Det gir en ny situasjon, der *annen privat virksomhet* er største beskjeftigelseskategori for far, med 28 prosent av alle fedre. Utviklingen er en konsekvens av nedgangen i aktivitetsnivået i Longyearbyen siste år, og spesielt av redusert bemanning i kulldrifta. Bergverksnæringa har lavere turnover enn andre sektorer. Færre sysselsatte i kulldrifta og en utvikling mot en høyere andel fedre i privat sektor og reiseliv kan bidra til færre barn i Longyearbyen og dermed virke destabiliserende på familiesamfunnet.

5.2 Stabilitet i lokalsamfunnet

Det ligger i sakens natur at det er langt større gjennomtrekk i Longyearbyen enn i tilsvarende lokalsamfunn på fastlandet. Dette er reflektert blant annet i målene for svalbardpolitikken, der det heter at Longyearbyen ikke er, og ikke skal være, et livsløpssamfunn. I forbindelse med levekårsundersøkelsen i år 2000 oppga omtrent halvparten av den norske befolkningen at de hadde bodd på Svalbard i mindre enn fire år, og ca en tredel hadde planer om å reise derfra i løpet av de kommende to år. Undersøkelsen i 2009 viser at dette har forandret seg lite. Drøyt 60 prosent oppga en botid på mindre enn fem år, og 30 planla å flytte innen tre år. Samtidig var det 40 prosent som ikke hadde noen flytteplaner. Gjennomsnittlig botid er 6 år og trekkes noe opp av de få prosentene som har bodd i Longyearbyen siden 1960- og 1970-tallet.

Det utgis ikke statistikk som viser hvordan botiden på Svalbard endrer seg over tid. Derimot finnes det tall for befolkningens bevegelse i befolkningsregisteret, slik at vi kan beregne turnover i befolkningen, og i bedriftsundersøkelsen registreres både turnover og stillingstype. Disse statistikkene kan gi en antydning om hvordan det går. I kapittel 4 viste vi for eksempel om lag en femtedel av den registrerte befolkningen ved inngangen til 2009 hadde flyttet i løpet av året.

I Tabell 5.2 presenterer vi en annen indikator for stabilitet. Vi ser her hvordan sysselsettingen i Longyearbyen fordeler seg på faste og midlertidige stillinger, samt hvordan dette igjen fordeler seg på kjønn. Det framgår av tabellen at 62 prosent av de sysselsatte på Svalbard er menn. Det er en nedgang fra 2008 på to prosent. Nesten alle menn i fast jobb, jobber fulltid. Heltidsandelen blant kvinnene er lavere (73 prosent) og har vist svak økning med tiden. Isolert sett kan dette bidra til å styrke stabiliteten for familiesamfunnet i Longyearbyen.

Antall sesongengasjementer i forhold til totalt antall sysselsatte er noe høyere for kvinner (37 prosent) enn for menn (28 prosent) og andelen har økt siden 2008. Resultatet kan forklares ved det økte innslaget av korttidsengasjementer i UNIS (gjesteforelesere o.a.). Vi vet ikke i hvor mange av korttids- og sesongengasjementene som utføres av fastboende, men det er rimelig å anta at disse i stor grad besettes utenfra.

Tabell 5.2 *Antall sysselsatte gjennom året, fordelt på kjønn og type stilling. Longyearbyen og Svea 2006-2009.*

	Menn				Kvinner				Totalt			
	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2009	2006	2007	2008	2008
Faste heltidsstillinger	879	888	920	858	335	351	364	381	1214	1239	1284	1239
Faste deltidsstillinger	86	110	77	92	124	155	134	141	210	265	211	233
Sum faste stillinger	965	998	997	950	459	506	498	522	1424	1504	1495	1472
Sesongengasjementer	420	486	328	377	314	323	244	301	734	809	572	678
Totalt	1385	1484	1325	1327	773	829	742	823	2158	2313	2067	2150

Kilde: Bedriftsundersøkelsene

Nesten 70 prosent av dem som deltar i arbeidsmarkedet er imidlertid fast ansatte og dermed fastboende¹⁹ og 58 prosent er ansatt i heltidsstillinger. Forholdet mellom heltids- og deltidsstillinger er uforandret fra 2008.

Tabell 5.3 *Turnover i faste stillinger, Longyearbyen og Svea. 2002 til 2009.*

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Antall faste stillinger per 31.12.	1171	1213	1277	1341	1424	1504	1495	1472
Sluttet i fast stilling i løpet av året	198	205	236	216	269	297	232	208
Turnover (prosent)	17	18	19	16	20	20	16	14

Kilde: Bedriftsundersøkelsen

Tabell 5.3 viser hvordan gjennomtrekken er i arbeidsmarkedet i Longyearbyen og Svea. Hver bedrift er bedt om å anslå hvor mange av de fast ansatte som har sluttet i løpet av året. Vi skiller ikke her mellom heltids- og deltidsansatte, men fokuserer på fast ansatte. Rundt årtusenskiftet lå turnoverandelen i overkant av 25 % av de faste stillingene. Fra 2001 til 2002 falt andelen fra 28 til 17 prosent, og siden har den vært mer moderat. I 2009 gikk turnoveren ned til 14 prosent. Det betyr at 14 prosent av de ansatte i bedrifter på Svalbard per 1. januar 2009 har sluttet i jobben i løpet av året. Nedgangen i turnoveren bidrar til å øke stabiliteten i svalbardsamfunnet.

Drøftingen ovenfor tyder generelt sett på at stabiliteten i familiesamfunnet fortsatt er god for alle indikatorer. Det er imidlertid

¹⁹ Det kan diskuteres i hvilken grad pendlere i 14 dagers skiftordninger er fastboende, men vi vurderer det her som at alle med adresse på Svalbard er å regne som bofaste.

vanskelig å trekke konklusjoner om framtiden. Samfunnet er i dag preget av nedgang i befolkning og økonomisk aktivitet, og det er uvisst hvordan dette vil slå ut. Det er lite trolig at myndighetene vil bidra til å stimulere totalaktiviteten slik det ble gjort på 1990-tallet ved å legge til rette for framvekst av FoU og reiseliv. Kulldrifta er en viktig stabilisator av familiesamfunnet i form av lav turnover, men alene gir den ikke et tilstrekkelig variert arbeidsmarked. Store Norske har imidlertid spilt en svært viktig rolle også for aktivitetsnivået i både reiselivet og avledet virksomhet. FoU- og offentlig sektor er etter hvert viktige bidragsyttere til familiesamfunnet med stabile og mer kjønnsnøytrale arbeidsplasser. Vi gir en kort gjennomgang av stabiliteten i basisnæringene nedenfor.

5.3 Basisnæringenes bidrag til stabilitet

Basisnæringenes bidrag til stabiliteten i Longyearbyen kan delvis forklares med næringenes eksistens. De er definert som basisnæringer, og basisnæringene har per definisjon sitt marked utenfor lokalsamfunnet. Slik sett er basisnæringene avgjørende når det gjelder å bringe inntekter til Longyearbyen, og aktiviteten har ringvirkninger lokalt. Dette er stabiliserende i seg selv. Basisnæringene har i tillegg en stabiliserende funksjon i arbeidsmarkedet og i forhold til familiesamfunnet i Longyearbyen. Denne betydningen kan måles ved hjelp av stabilitetsindikatorer som i Tabell 5.4.

Offentlig forvaltning og service er store arbeidsgivere for begge kjønn og utgjør en stabiliserende faktor i Longyearbyen. Andelen faste heltidsstillinger har ligget rundt 75 prosent, men har økt til over 80 prosent de siste årene. Kvinneandelen blant de faste ansatte ligger på 50 prosent og turnover i sektoren er 14 prosent i 2009, litt høyere enn året før.

Romrelatert virksomhet, forskning og undervisning har hatt et stort antall korttidsengasjementer i 2009. Det innebærer at andelen faste stillinger igjen er mer på nivå med årene før 2008 og andelen av årsverkene som utføres av fastboende heltidsansatte har falt til 71 prosent. Kvinneandelen i de faste stillingene er fortsatt økende og har nådd 43 prosent i 2009.

Tabell 5.4 *Stabilitetsindikatorer etter basisnæring. Longyearbyen og Svea. 2003-2008.*

	Offentlig	FoU	Bergverk	Reiseliv	Totalt
Andel faste stillinger					
2004	66 %	27 %	85 %	63 %	60 %
2005	79 %	31 %	86 %	48 %	61 %
2006	84 %	31 %	86 %	56 %	65 %
2007	78 %	36 %	86 %	50 %	64 %
2008	77 %	94 %	91 %	48 %	74 %
2009	75 %	46 %	91 %	55 %	68 %
Andel heltid faste stillinger					
2004	75 %	80 %	99 %	70 %	83 %
2005	76 %	77 %	100 %	74 %	85 %
2006	77 %	79 %	99 %	76 %	86 %
2007	75 %	80 %	99 %	63 %	83 %
2008	82 %	78 %	100 %	72 %	87 %
2009	81 %	78 %	100 %	68 %	85 %
Kvinneandel faste stillinger					
2004	44 %	28 %	10 %	56 %	34 %
2005	45 %	36 %	9 %	52 %	32 %
2006	45 %	35 %	11 %	51 %	31 %
2007	51 %	36 %	9 %	59 %	34 %
2008	50 %	36 %	8 %	61 %	34 %
2009	51 %	43 %	8 %	65 %	37 %
Turnover					
2004	21 %	5 %	6 %	28 %	16 %
2005	12 %	11 %	4 %	18 %	10 %
2006	18 %	16 %	11 %	23 %	16 %
2007	19 %	19 %	9 %	28 %	17 %
2008	12 %	6 %	11 %	23 %	13 %
2009	14 %	10 %	10 %	15 %	12 %
Andel årsverk i faste heltidsstillinger					
2004	77 %	84 %	89 %	67 %	80 %
2005	86 %	84 %	86 %	64 %	83 %
2006	77 %	81 %	95 %	71 %	75 %
2007	81 %	85 %	77 %	61 %	66 %
2008	80 %	78 %	85 %	64 %	70 %
2009	80 %	71 %	91 %	76 %	73 %

Kilde: Bedriftsundersøkelsen

Innen *kulldriften* er så godt som alle ansatt i faste stillinger, og av disse arbeider alle på fulltid. Kvinneandelen har alltid vært lav, og har de siste årene vært under ti prosent. Samtidig har turnoveren har ligget stabilt rundt ti prosent.

Reiselivet har alltid hatt, og har fortsatt, et relativt stort innslag av sesongarbeidere og korttidsengasjerte. Andelen faste stillinger har økt til 55 prosent i 2009 og det har trolig sammenheng med aktivitetsnedgangen i sektoren. Dette bidro samtidig til at en økende andel av årsverkene ble utført i faste heltidsstillinger. Også turnoveren har normalt ligget høyt i reiselivet sammenliknet med de andre basisnæringene. I 2009 var den på 15 prosent, hvilket er historisk lavt for næringa.

5.4 Boligsituasjon og pendling

5.4.1 Pendling til fastlandet

Alle arbeidstakere på Svalbard må i prinsippet være bosatt der. Øygruppa er lokalisert langt fra fastlandet og dagpendling er, i alle praktiske henseender, ikke aktuelt. Likevel vet vi at det foregår arbeidspendling mellom Svalbard og fastlandet. Dette gjelder i all hovedsak for skiftarbeidere, og da særlig de som går i 14-dagers skiftordning. Mange pendlere har Svea som arbeidssted, og de jobber dermed i Store Norske eller hos selskapets underleverandører i Svea.

I teorien eksisterer ikke denne pendlingen. Alle ansatte har boligadresse i Longyearbyen. Det inngår i arbeidsbetingelsene for de skiftansatte i Svea, og lokaladresse er dessuten en forutsetning for å få svalbardskatt. Det finnes ikke offisielle opplysninger om hvor stort omfang pendlingen har, men Store Norske har oppgitt pendlingen til å omfatte nesten 90 prosent av de ansatte i 14/14-skift. Det er rimelig å anta at forholdet er noenlunde tilsvarende for underleverandørene. Store Norske har også uttrykt et ønske om å gå bort fra denne ordningen slik at flere av de ansatte også i praksis bor i Longyearbyen, og de opplyser at de ikke lenger inngår nye arbeidskontrakter basert på 14-dagersskift. I den grad bemanningsnedgangen i kulldrifta faktisk følges av at en økende andel av de ansatte bor og virker i Longyearbyen, kan det hende at aktivitets-

nedgangen i næringa ikke får så store konsekvenser lokalt. Ulike scenarioer for utviklingen i kulldriften er nærmere beskrevet i Bjørnsen og Johannsen (2008b).

5.4.2 Boligsituasjon i Longyearbyen

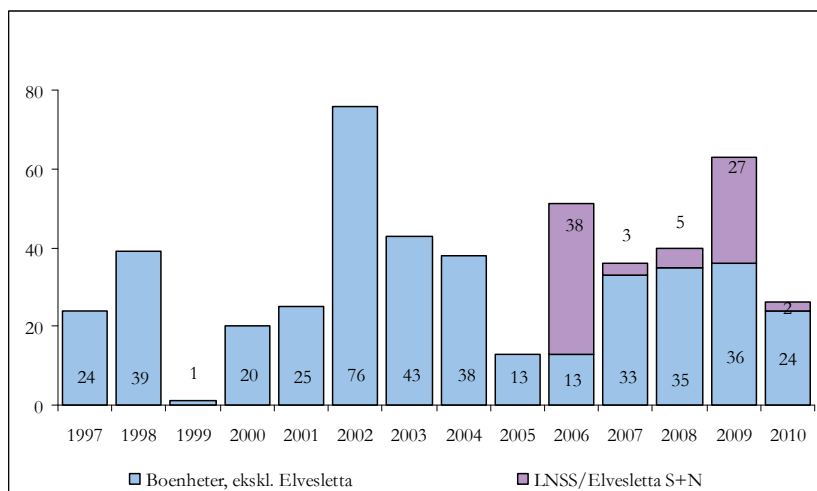
Boligsituasjonen i Longyearbyen har utviklet seg mye i løpet av 1990- og 2000-tallet og den mest betydningsfulle endringen er trolig framveksten av et *kommersielt boligmarked*. Historisk har bolig vært et gode som arbeidsgiver stiller til disposisjon, som en naturlig del av jobbtilbudet. Den gang felleshusholdet dominerte var så godt som alle boliger eid av enten Store Norske eller av staten. Ordningen med at bolig følger jobb kan synes fornuftig i et samfunn der folk bare er innom noen år for å jobbe, og gjennomsnittlig botid er 6 år.

Da omstillingen av samfunnet tok til på 1990-tallet ble boligspørsmålet tidlig satt på dagsorden. Det var en direkte følge av at boligmarkedet ikke fungerte. Framveksten av nye, private virksomheter klarte ikke å skaffe sine ansatte høvelige boliger og det vanskeliggjorde, naturlig nok, rekrutteringen.

Boligbyggingen tiltok i særlig grad med aktivitetsveksten og diversifiseringen av næringslivet på 2000-tallet. Gradvis har private aktører overtatt både prosjektering og bygging, og dermed også profitt og risiko. Markedet for bolig er kommersialisert, og det er flere som eier egen bolig. Samtidig er markedet sterkt polarisert som følge av at ansatte i noen næringer fortsatt har fri eller subsidiert tjenestebolig, mens andre kjøper eller leier i et rent etterspørselsstyrt marked.

Figur 5.3 viser hvordan boligbyggingen har utviklet seg de siste 14 årene. Volumet var spesielt høyt i 2002 etter at gruva i Svea Nord hadde vært i produksjon i et år og det rådet optimisme i samfunnet. Store Norske og LNS Spitsbergen sto bak 30 av boligene som ble bygd dette året. De resterende 46 ble bygget av private. Boligbyggingen har vært høy gjennom 2000-tallet, med unntak av 2005. I 2009 ble det ferdigstilt 63 boliger, det nest høyeste nivået i tidsserien.

Figur 5.3 Ferdigstilte boenheter i Longyearbyen. 1997-2009.

Kilde: Longyearbyen lokalstyre

Boligbyggingen er et uttrykk for at Longyearbyen fornyes og utvikler seg i retning av et ”normalsamfunn”. Boligbyggingen og framveksten av privateide boliger tyder på at markedet fungerer. Markedet er også blitt mer fleksibelt og familievennlig, i den forstand at det bygges større boligenheter enn tidligere. De siste årenes befolkningsnedgang vil bidra til å bremse boligbyggingen framover. Det gjenstår å se hvor sårbart boligmarkedet er for variasjoner i den økonomiske aktiviteten i Longyearbyen. Klasse skillet i boligmarkedet kjennetegnes således dels ved arbeidsgivernes ulike evne til å bistå de ansatte med et boligtilbud, dels ved forskjellen i reelle bokostnader som følge av ulik grad av subsidiering (fra arbeidsgiver) og dels i den risikoen boligkjøperne tar ved å gå inn i markedet.

5.5 Økonomiske levekår

Økonomi har lenge vært et viktig insitament for å få folk til å bosette seg i Longyearbyen. Et lønnsnivå på linje med fastlandet kombinert med lav skatt og, i mange tilfeller, subsidiert bolig har bidratt til at de fleste grupper på Svalbard kommer godt ut økonomisk og har vært viktige virkemidler i svalbardpolitikken.

Normalisering av samfunn innebærer gjerne at behovet for slike insitamenter svekkes. Levekårsundersøkelsen viser at stadig flere

oppgir tilbud om bedre jobb og tilgangen på natur- og friluftsopplevelser som de viktigste årsakene til å bo i Longyearbyen. Betydningen av skattenivået og muligheten til å legge seg opp penger er tonet ned siden 2000. En forklaring til det kan være den generelle velstandsøkningen i Norge de siste ti årene. Det er ikke uvanlig at andre faktorer enn økonomi vektlegges i denne type spørreundersøkelser i en tid da inntektsnivået går opp. Et annet moment er at levekostnadene begynner å likne mer på de som gjelder på fastlandet.

Statistisk sentralbyrå har gjennomført pris- og forbruksundersøkelser i 2001 og 2007, og de utarbeider årlig konsumprisindeks for Svalbard. I det følgende vi i gi en kort sammenfatning av funnene i disse SSBs undersøkelser og statistikk. For en grundigere gjennomgang av disse forholdene henviser vi til Statistisk sentralbyrås egne publikasjoner som er tilgjengelige på deres nettsider. Referanser er gitt i litteraturlisten.

I følge SSB lå bruttoinntektene på Svalbard 23 prosent høyere enn på fastlandet (i 2006). Trekker man også inn gunstige skatteforhold, blir forskjellen 37 prosent. Det er altså inntektsmessig gunstig å bo på Svalbard. Dette fører samtidig til at forbruket blant dem som bor på Svalbard er høyere enn blant fastlandsbefolkningen. Et annet forhold som virker inn på forbruket er at Svalbard er avgiftsfritt.

Avgiftsfrihet bidrar til lavere priser enn på fastlandet, men selvsagt i første rekke på varer som er mest avgiftsbelagt. Det betyr at for eksempel tobakk og alkohol, og motorkjøretøyer, er betydelig billigere i Longyearbyen. Andre varer kan være dyrere på Svalbard, blant annet som følge av fraktkostnader, men også som følge av konkurransesituasjonen i Longyearbyen. Et eksempel på varer som er dyrere på Svalbard enn på fastlandet er mat, og da spesielt ferskvarer som melk, brød, fisk, og frisk frukt og grønnsaker. I gjennomsnitt koster matvarene 12 prosent mer i Longyearbyen. For en gjennomsnittsfamilie er prisnivået generelt 17 prosent lavere enn på fastlandet i 2007.

Bokostnadene er gjennomgående lavere på Svalbard enn på fastlandet. Dette henger sammen med boligtypene. På Svalbard er det få eneboliger, og leilighetene er relativt små. Dette gir lavere bokostnader. Det at flertallet av husholdningene på Svalbard har bolig subsidiert av arbeidsgiver bidrar til å holde gjennomsnittlige

bokostnadene nede. Gjennomsnittlig leiepris for (ikke-subsidiert) bolig i Longyearbyen lå i 2009 på 4300 kroner i måneden i følge levekårsundersøkelsen. Det noe høyere enn gjennomsnittsprisen på fastlandet.

Utviklingen i bokostnadene for visse grupper illustrerer samtidig at samfunnet i Longyearbyen i stadig mindre grad er preget av å være ”company town”. Der Store Norske tidligere hadde ansvaret for det meste, både i arbeidstida og fritida for dem som jobbet og bodde i Longyearbyen, er det nå et mye større skille mellom arbeid og fritid. Dette betyr at det som tidligere var et ”gratissamfunn” nå har blitt et samfunn der innbyggerne betaler for en stadig større del av de tjenestene de bruker. Kostnadsdekning er innført som prinsipp når det gjelder de fleste offentlige varer og tjenester. Dette har betydd økte personlige utgifter når det gjelder oppvarming, strøm, vann, avløp, barnehage, veg, post osv. Selv om skattenivået fortsatt er lavt sammenliknet med fastlandet, har det vært en gradvis skatteskjerpelse over tid (Bjørnsen og Johansen 2008a). I sum har det blitt dyrere å bo på Svalbard enn hva det var tidligere. Det trenger imidlertid ikke å bety at de økonomiske insentivene (den relative fordel) til å være bosatt på Svalbard er svekket. Bruttoinntekten til innbyggerne på Svalbard har økt betydelig, og sterkere enn inntekten på fastlandet og de høyeste inntektene finner vi blant ansatte i kulldriften og ansatte i offentlige foretak. Tallenes tale viser altså at inntektene generelt er høye, og at mange varer og tjenester er billigere på Svalbard enn på fastlandet.

6 Oppsummering og konklusjoner.

Rammebetingelsene for utvikling av et levedyktig lokalsamfunn i Longyearbyen er under stadig endring. Dette har da også ført til at lokalsamfunnet har endret seg vesentlig de seinere årene. I perioden etter 1990 har næringsgrunnlaget blitt breiere, antall arbeidsplasser har vokst og antall innbyggere er nesten doblet. Samtidig har bredden i det lokale tjenestetilbudet, både i offentlig og privat regi, blitt vesentlig større. En har også innført lokaldemokrati. I dag framstår Longyearbyen som et levedyktig lokalsamfunn, som på en god del områder likner tilsvarende samfunn på fastlandet.

Utviklingen på Svalbard og i Longyearbyen er svært avhengig av de politiske rammebetingelsene. Longyearbyen sees av norske myndigheter på som et svært viktig instrument for å sikre norsk bosetting på Svalbard. Myndighetene ønsker en variert bosetting i Longyearbyen. Dette skal sikres gjennom utviklingen av *familiesamfunnet*. Forholdene skal dermed legges til rette for at folk skal kunne bosette seg, og arbeide, på Svalbard i kortere eller lengre perioder, og også ha med seg familien sin. Dette har vært en viktig rettesnor for utviklingen av samfunnet i Longyearbyen. Samtidig skal ikke Longyearbyen være et *livsløpssamfunn*. Dette gir seg uttrykk blant annet ved at den del grunnleggende velferdstjenester ikke leveres på Svalbard, og ved at de norske innbyggerne på Svalbard derfor også må være registrert bosatt i en norsk kommune.

Disse målene knyttet til samfunnsutviklingen på Svalbard ligger, sammen med målsettinger også på andre områder, fast i årets stortingsmelding om svalbardpolitikken. Det kom heller ikke sterke signaler om endringer i virkemiddelbruken i meldinga. Slik sett gir meldinga et uttrykk for ”business as usual”.

Sysselsetting og næringsutvikling

Etter mange år med tilnærmet kontinuerlig vekst, viser årets Samfunns- og næringsanalyse at utviklingen på Svalbard de siste to årene har vært negativ. Sysselsettingen har falt med 100 årsverk bare siste år. Den har imidlertid økt innenfor FoU-virksomhet, statlig og lokal offentlig forvaltning. Sysselsettingen har gått ned innenfor kulldrift, studenter og avledet virksomhet. Spesielt sterk har nedgangen vært i reiselivet representert ved hotell- og restaurantbransjen. Innenfor denne næringsgruppen er årsverkene i Longyearbyen redusert med en tredjedel. Sysselsettingsnedgangen i Store Norske har vært planlagt, og må forventes å fortsette i årene framover. Utviklingen i Store Norske har stor betydning for det øvrige aktivitetsnivået i Longyearbyen, men finanskrisen høsten 2008 og den påfølgende internasjonale lavkonjunkturen forklarer også noe av den observerte sysselsettingsutviklingen på Svalbard.

Representanter for basisnæringene på Svalbard er også noe mer pessimistiske når det gjelder framtidsutsiktene for virksomhetene deres. Dette skyldes delvis den generelle lavkonjunkturen, noe som spesielt preger reiselivets og kulldriftens framtidsutsikter. Kulldriftens framtidsutsikter er også preget av planlagt lavere utvinningstakt i Svea og usikkerhet knyttet til utbygging av nye felter blant annet i Lunckefjell. I tillegg er etterspørselen etter kull, og dermed også prisen på råvaren, på vei ned. Denne utviklingen har innvirkning på lønnsomheten i nye prosjekteringer. En del virksomheter innenfor FoU-sektoren har derimot gode framtidsutsikter, basert på at deres lokalisering til Svalbard gir dem visse fortrinn når det gjelder blant annet nedlasting av data fra satellitter, samt miljø- og klimaforskning.

Den siste tidens negative utvikling og beskjedne framtidstro ligger til grunn for våre beregninger av sysselsettingsutviklingen framover. Vi har i hovedsak forutsatt nullvekst i kommende femårsperiode. I en slik situasjon vil sysselsettingen reduseres med fire prosent fram mot 2014. Nedgangen preges først og fremst av en planlagt sysselsettingsreduksjon i Store Norske, samtidig som det vil bli en svak sysselsettingsutvikling i de andre basisnæringene og avledda virksomhet.

Arbeidsmarked og befolkning

Befolkningsutviklingen på Svalbard er i svært sterk grad arbeidsmarkedsstyrt. Hver voksne innbygger på Svalbard gjennomfører i gjennomsnitt ett årsverk. Alle er, med andre ord, i full jobb i gjennomsnitt. Det betyr imidlertid ikke at alle jobber. Snarere betyr det nok at det er noen som jobber svært mye.

Den registrerte befolkningen gikk ned i 2009. Nedgangen er imidlertid kun på 33 personer, til i alt 2052 innbyggere. Dette kan i hovedsak forklares med at det fortsatt har vært vekst i antall barn i aldersgruppen 6-19 år. Denne gruppen har økt med 44, men antallet 0-5-åringer ble redusert med 36 personer. Den voksne befolkningen er dermed redusert med 41. Barn som andel av befolkningen har dermed økt, og slik sett er også familiesamfunnet styrket. Usikkerheten i befolkningsutviklingen på Svalbard er nærmere knyttet til utviklingen i barnetallet enn med utviklingen i antall voksne. Antall voksne henger fortsatt tett sammen med antall arbeidsplasser. Dette betyr også at det er en sterk overrepresentasjon av innbyggere i de yrkesaktive aldersgruppene, sammenliknet med aldersfordelingen på fastlandet. Det er fortsatt flere menn enn kvinner i disse aldersgruppene, selv om kjønnsbalansen gradvis bedres.

Med utgangspunkt i framskrivinger av sysselsettingen på Svalbard, har vi også framskrevet befolkningen. Denne framskrivningen viser, i tråd med sysselsettingsframskrivingene, at antall innbyggere på Svalbard vil gå ned med nær 100 personer i løpet av den kommende femårsperioden. Nedgangen vil være sterkere blant de voksne innbyggerne enn blant barna, men anslaget for antall barn er mer usikkert enn for antall voksne.

Familiesamfunnet

Et stabilt familiesamfunn er en viktig målsetting for svalbardpolitikken, og denne målsettingen er videreført i siste svalbardmelding. Svalbardmeldinga peker heller ikke på radikale endringer i virkemiddelbruken på Svalbard. Etter vår vurdering trekker utviklingen for de fleste indikatorene vi har presentert i kapittel 5 i retning av at stabiliteten i familiesamfunnet har økt de siste årene, selv om størrelsen på samfunnet er noe nedskalert. Indikatorennes utvikling kan blant annet forklares med utgangspunkt i lavkonjunkturen. I lavkonjunkturperioder er ofte stabiliteten større enn i høykonjunktur-

turer, og det ser også ut til at det er slik på Svalbard. Dette framkommer blant annet i form av lavere turnover både i befolkningen og i bedriftene.

Datagrunnlaget

Datagrunnlaget for analysen utgjøres blant annet av bedriftsundersøkelsen som har vært gjennomført siden 1991. Undersøkelsen har tidligere vært gjennomført av lokalstyret, men ansvaret for datafangsten ble overtatt av Statistisk sentralbyrå fra og med 2008 som følge av at statistikkloven er gjort gjeldende på Svalbard. Etter vår vurdering har ikke dette vært påvirket kvaliteten på Samfunns- og næringsundersøkelsen. Det største problemet har vært knyttet til omklassifisering av noen virksomheter i 2008, men denne klassifiseringen er videreført i årets undersøkelse. I tillegg har SSB også skiftet fra gammel til ny næringsinndeling. Det innebærer brudd i tidsseriene fra tidligere år, men har foreløpig ikke medført problemer, siden vi har hatt tilgang på samme informasjon med begge inndelinger. I framtidige analyser vil det være naturlig å skifte om til ny næringsklassifisering siden gammel kode ikke lenger tillegges nye virksomheter.

Litteratur

- Acta Consult as: *Samfunns- og næringsanalyser for Svalbard*. Diverse årganger siden 1992. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007a): *Samfunns- og næringsanalyse for Longyearbyen. Metode- og datadiskusjon*. NIBR-notat 2007:106, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2007b): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2007*. NIBR-rapport 2007:23, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008a): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2008*. NIBR-rapport 2008:21, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2008b): *Kulldriftens betydning for utviklingen i longyearbyen*. NIBR-rapport 2008:22, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Bjørnsen, H-M og S Johansen (2009): *Samfunns- og næringsanalyse for Svalbard 2008*. NIBR-rapport 2009:35, Norsk institutt for by- og regionforskning, Oslo.
- Claus, G, Furustad, M og S Vrålstad (2008): *Inntektsstatistikk for Svalbard, Longyearbyen 2006*. Rapporter 2008/58, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Kings Bay (2010): *Årsrapport 2009*. Kings Bay as, Ny-Ålesund.

- Kleven, Ø (2002): *Levekår I Longyearbyen. En sammenligning mellom Svalbard og fastlandet*. Rapporter 2002/17, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Kongsberg Satellite Services (2010): *Annual report 2009*. Kongsberg Satellite Services, Tromsø-Longyearbyen.
- Linnerud, K og E C Rauan (2008): *Prismivåundersøkelse for Svalbard*. Rapporter 2008/15, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Longyearbyen lokalstyre (2010): *Årsberetning 2009*. Longyearbyen lokalstyre, Longyearbyen.
- Mørk, E (2008): *Forbruksundersøkelse på Svalbard, Longyearbyen 2007*. Rapporter 2008/8, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Nørgaard, E og J P Sæther (2010): *Levekår I Longyearbyen*. Rapporter 31/2010, Statistisk sentralbyrå, Oslo-Kongsvinger.
- Statistisk sentralbyrå (2010): Diverse statistikk om Svalbard. Se www.SSB.no/Svalbard.
- St.meld. nr. 22 (2008-2009): *Svalbard*. Justis- og politidepartementet, Oslo.
- Store Norske Spitsbergen Kullkompani (2010). *Årsberetning og regnskap 2009*. SNSK, Longyearbyen.
- St.prp. nr. 1 S (2010-2011): *Svalbardbudsjettet*. Justis- og politidepartementet, Oslo.
- St.prp. nr. 2 (2001-2002): Store Norske Spitsbergen Kullkompani A/S og Svea Nord-prosjektet. Nærings- og handelsdepartementet, Oslo.
- UNIS (2010): *Annual report 2009*. UNIS, Longyearbyen.

Vedlegg 1

Fordeling av virksomheter etter basiskategori

SN2002	SN2007	
		Statlig forvaltning og service
75.240	84.240	SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD
91.310	94.910	SVALBARD KIRKE
75.140	81.109	STATSBYGG NORD
64.110	53.100	POSTEN NORGE AS
75.300	84.300	NAV SVALBARD
63.230	52.230	AVINOR AS
75.110	84.110	SKATT NORD
85.111	86.101	LONGYEARBYEN SYKEHUS
		Lokal forvaltning og service
75.250	84.250	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
40.110	35.111	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
90.020	38.110	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
Nyopprettet	84.130	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT
Nyopprettet	52.221	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF
Nyopprettet	81.109	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF
75.120	84.120	LONGYEARBYEN LOKALSTYRE
80.102	85.201	LONGYEARBYEN SKOLE
85.331	88.913	LONGYEARBYEN SKOLE
92.310	90.011	LONGYEARBYEN SKOLE
85.327	88.911	LONGYEARBYEN BARNEHAGE
85.327	88.911	KULLUNGEN BARNEHAGE
85.327	88.911	POLARFLOKKEN BARNEHAGE
85.332	88.914	KULTUR- OG FRITIDSTJENESTEN
92.510	91.011	LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK
92.610	93.110	SVALBARDHALLEN

		Forskning og høyere undervisning
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
55.230	55.900	STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ
64.240	61.300	KONGSBERG SATELLITTE SERVICES AS
73.100	72.190	METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD
80.301	85.421	UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS
92.521	91.022	STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM
80.429	85.598	EISCAT SVALBARD RADAR

SN2002	SN2007	
		Bergverk og petroleumsvirksomhet
10.100	05.100	GRUVE 7
70.202	68.209	STORE NORSKE BOLIGER AS
10.100	05.100	SVEA NORD GRUVA
10.100	05.100	STORE NORSKE SPITSBERGEN GRUBE
		Reiseliv
		Alle bedrifter med salg til tilreisende.
		Ny-Ålesund
55.101	55.101	KINGS BAY AS
73.100	72.190	NORSK POLARINSTITUTT
74.203	71.122	STATENS KARTVERK SVALBARD
92.400	90.034	LINDA BAKKEN FRILUFTSTID
70.321	68.320	BJØRNØEN AS

Vedlegg 2

Fordeling av virksomhet etter SSBs næringsgruppering

Nedenfor følger en liste over virksomheter på Svalbard. Virksomhetene er sortert etter Standard for næringsgruppering 2007 (SN2007), men de er også klassifisert etter ”gammel gruppering” (SN2002). Nye virksomheter fra og med 2009 er *ikke* klassifisert etter SN2002.

Statistisk sentralbyrå (SSB) har samlet inn og kvalitetssikret dataene. Svarprosenten var tett opp mot 100 prosent. Verdier for enheter som skulle ha levert, men som det mangler oppgaver fra, er estimert av SSB og inkludert i datamaterialet som er benyttet i rapporten. Det er kun mindre enheter, uten særlig betydning for aggregatene, som ikke har levert oppgaver.

For noen enheter ble det rapportert data for hele foretaket og ikke for de enkelte bedriftene. I slike tilfeller har SSB foretatt en bedriftsfordeling av innrapporterte foretakstill basert på andre datakilder eller i samarbeid med foretaket.

Oversikt over bedriftsenhetene:

Navn	SN2002	SN2007
A PRIMÆRNÆRINGER		
B BERGVERKSDRIFT OG UTVINNING		
GRUVE 7	10.100	05.100
STORE NORSKE SPITSBERGEN GRUBE	10.100	05.100
SVEA NORD GRUVA	10.100	05.100

C INDUSTRI		
BAKEHUSET NORD-NORGE AS	15.810	10.710
SUKKERTOPPEN HJEMMEBAKST	85.149	10.710
RANDIS SYSTUE AS	18.220	14.130
JØRGENSEN WERNER JØRGENSEN OFFLINE		16.290
AMB DESIGN	26.130	23.130
DIJK MARINA VAN GULLSMED	36.220	32.120
D EL-, GASS-, DAMP- OG VARMTVANNNS-FORSYNING		
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	40.110	35.111
E VANNFORSYNING		
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	90.020	38.110
F BYGGE- OG ANLEGGSVIRKSOMHET		
ISTIND AS	70.112	41.109
PH JOSEFSSON	45.211	41.200
SANDMO & SVENKERUD AS	45.211	41.200
SJØHAUG BYGGSERVICE	45.211	41.200
SKANSKA NORGE AS	45.211	41.200
LNS SPITSBERGEN AS	45.110	43.120
ELEKTRO SVALBARD	45.310	43.210
HANSEN J M AS	45.310	43.210
JENSEN ELEKTRISKE AS	45.310	43.210
TOMS ELEKTROSERVICE TOM HANSEN	45.310	43.210
GK NORGE AS	45.330	43.220
SPITSBERGEN VVS AS	45.330	43.220
VVS SERVICE AUDUN B FOSSHEIM		43.220
MALER ANDERSSEN AS	45.441	43.341
VEDLIKEHOLDSBUTIKKEN AS	45.441	43.341
G VAREHANDEL, REP. AV MOTORKJØRETØY		
NORDISK MOTORSPORT AS	50.102	45.112
PAULSEN G INGENIØR AS	50.102	45.112
SVALBARD AUTO AS	50.102	45.112
SVALBARD SNØSCOOTERUTLEIE AS	50.402	45.402
ART PRO GALLERI AS	51.180	46.180
NORDPOLET AS	51.341	46.341
SVEA TANKANLEGG AS	51.510	46.710
COOP SVALBARD BA	52.110	47.111

ISBJØRNBUKKE AS	52.110	47.112
RABIS BUA AS	52.410	47.510
78 GRADER TAXFREE DA	52.461	47.521
ARCTICA AS	52.483	47.641
SPORTSCENTERET SVALBARD AS	52.483	47.641
SVALBARD ARCTIC SPORT AS	52.483	47.641
ARCTIC FASHION AS	52.420	47.710
BAJAZ	52.420	47.710
GANT ARCTIC AS	52.420	47.710
ISBLINK AS	52.420	47.710
JONSSON JENNY INGRID ELISABETH		47.710
SKINNBODEN ARCTIC PRODUCTS AS	52.420	47.710
APOTEK SPITSBERGEN	52.310	47.730
ISROSEN AS	52.484	47.761
ARCTIC SOUVENIR AS	52.489	47.789
FRISK BRIIS AS	52.489	47.789
GULLGRUVA ARCTIC DESIGN AS	52.489	47.789
SØLVSTEN GALLERI & REKLAME	52.489	47.789
H TRANSPORT OG LAGRING		
LONGYEARBYEN TAXI AS	60.220	49.320
SVALBARD MAXI TAXI AS	60.220	49.320
SPITSBERGEN BUSS AS	60.230	49.392
SVALBARD BUSSERVICE AS	60.230	49.392
HENNINGSEN STIG TRANSPORT & GUIDING	61.109	50.109
AIRLIFT AS	62.200	51.100
AIRLIFT SERVICES AS	62.200	51.100
LUFTTRANSPORT AS	62.200	51.100
LAGERSERVICE AS	63.120	52.100
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF		52.221
AVINOR AS	63.230	52.230
SAS GROUND SERVICES	63.230	52.230
BRING LOGISTICS SVALBARD AS	63.401	52.291
POLE POSITION SPITSBERGEN AS	63.401	52.291
POSTEN NORGE AS	64.110	53.100
I OVERNATTING OG SERVERING		
KINGS BAY AS	55.101	55.101
RADISSON BLU POLAR HOTELL	55.101	55.101
SPITSBERGEN TRAVEL HOTEL AS	55.101	55.101
MARY-ANNS POLARRIGG AS	55.230	55.202
STUDENTSAMSKIPNADEN I TROMSØ	55.230	55.900

CLASSIC PIZZA SAM AS		56.101
HUSET RESTAURANTDRIFT AS	55.301	56.101
SVALBARD KRO	55.301	56.101
POLARFOOD AS		56.102
ISS FACILITY SERVICES AS	55.510	56.290
ISS SERVICE MANAGEMENT AS	55.510	56.290
SVALBARD PUB AS	55.401	56.301
FRUENE AS	55.402	56.309
J INFORMASJON OG KOMMUNIKASJON		
SVALBARDPOSTEN AS	22.120	58.130
JRP AS	92.110	59.110
MTG SVALBARD LTD	64.240	61.100
KONGSBERG SATELLITE SERVICES AS	64.240	61.300
TELENOR SVALBARD AS	64.240	61.300
SPITSBERGEN IT AS	72.220	62.020
K FINANSIERING OG FORSIKRING		
SPAREBANK 1 NORD-NORGE	65.120	64.190
RIBO INVEST AS		64.303
WOTT INVEST AS		64.303
L OMSETNING OG DRIFT AV FAST EIENDOM		
SPITSBERGEN BOLIG AS	70.120	68.100
SVALBARD UTLEIESELSKAP AS	70.120	68.100
ANDERSSEN EIENDOM AS	70.202	68.209
BREDAL BJØRN BÅRD EIENDOM AS	70.202	68.209
FANGSTMANNSHOTELLET AS	70.202	68.209
GAMLEMEKKEN AS	70.202	68.209
HAUGEN PENSJONAT SVALBARD AS	70.202	68.209
HUSET AS	70.202	68.209
LNS BOLIGER AS	70.202	68.209
LOMPESENTERET AS	70.202	68.209
LONGYEARBYGG AS	70.202	68.209
MATERIALLAGERET AS	70.202	68.209
POLAR BOLIGUTVIKLING AS	70.202	68.209
POLAR EIENDOM SVALBARD AS	70.202	68.209
REINROSEN EIENDOM AS	70.202	68.209
SAXIFRAGA EIENDOM AS	70.202	68.209
STORE NORSKE BOLIGER AS	70.202	68.209
SVALBARD EIENDOM AS	70.202	68.209
WILD ARCTIC INVEST AS	70.202	68.209

BJØRNØEN AS	70.321	68.320
ISS SERVICE MANAGEMENT AS	70.321	68.320
M FAGLIG, VITENSKAPELIG OG TEKNISK TJENESTEYTING		
SVALBARD REGNSKAP AS	74.121	69.201
ARCTIC SAFETY	74.140	70.220
CUSTOS FACILITATOR AS	74.140	70.220
SVALBARD POLARSERVICE AS	74.140	70.220
REISTAD CONSULT AS	74.202	71.121
SWECO NORGE AS	74.202	71.121
STATENS KARTVERK SVALBARD	74.203	71.122
KOLIBRI GEO SERVICES U NEUMANN	74.209	71.129
BUØ RESEARCH	73.100	72.190
METEOROLOGISK INSTITUTT SVALBARD	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
NORSK POLARINSTITUTT	73.100	72.190
LIEN HERDIS	74.872	74.102
GRØNDAL FOTO	74.810	74.200
GJESSING SNØ IS KLIMA CONSULT	74.209	74.909
HANSEN SCHRÖDER KIRURGIKUNNSKAP	74.209	74.909
N FORRETNINGSMESSIG TJENESTEYTING		
HENNINGSEN TRANSPORT & GUIDING AS	71.210	77.390
ARCTIC ADVENTURES AS	63.303	79.120
POLI ARCTICI AS	63.303	79.120
SPITSBERGEN TRAVEL AS	63.303	79.120
SVALBARD EXPLORER AS	63.303	79.120
SVALBARD WILDLIFE EIENDOM AS	63.303	79.120
SVALBARD4YOU	63.303	79.120
SVALBARD REISELIV AS	63.302	79.901
EKEBLAD ANNA LENA	63.304	79.902
LISAS POLAR GUIDING	63.304	79.902
MV GUIDING & CONSULTING	63.304	79.902
NOX POLARIS DA	63.304	79.902
JONATHAN ADVENTURE SAILING AS	63.305	79.903
SECURITAS TRANSP AVIATION SECURITY	74.600	80.100
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT KF		81.109
STATSBYGG NORD	75.140	81.109
HAUG SOMPONG	74.700	81.210
ISS FACILITY SERVICES AS	74.700	81.210
ISS MANAGEMENT AS	74.700	81.210

ISS SERVICE MANAGEMENT AS	74.700	81.210
KWANGKANGKAN THONGCHAI	74.700	81.210
KWANGKHAGKUN WUTTCHAI		81.210
O OFFENTLIG ADMINISTRASJON, FORSVAR, TRYGD MV.		
SKATT NORD	75.110	84.110
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE	75.120	84.120
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT		84.130
SYSSELMANNEN PÅ SVALBARD	75.240	84.240
LONGYEARBYEN LOKALSTYRE BYDRIFT	75.250	84.250
NAV SVALBARD	75.300	84.300
P UNDERVISNING		
LONGYEARBYEN SKOLE	80.102	85.201
UNIVERSITETSSENTERET SVALBARD AS	80.301	85.421
AOF NORD	80.423	85.593
EISCAT SVALBARD RADAR	80.429	85.596
Q HELSE- OG SOSIALTJENESTER		
LONGYEARBYEN SYKEHUS	85.111	86.101
LUND MARIANNE PRYTZ	85.142	86.902
KULLUNGEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN BARNEHAGE	85.327	88.911
POLARFLOKKEN BARNEHAGE	85.327	88.911
LONGYEARBYEN SKOLE	85.331	88.913
KULTUR- OG FRITIDSTJENESTEN	85.332	88.914
LONGYEARBYEN RØDE KORS HJELPEKORPS	85.336	88.995
R KULTURELL VIRKSOMHET, UNDERHOLDING, FRITID		
LONGYEARBYEN SKOLE	92.310	90.011
POLAR SCIENCE GUIDING DA		90.019
ATELIER AINO GRIB	92.310	90.031
BAKKEN LINDA FRILUFTSTID	92.400	90.034
CITO CONSULTING AS	92.310	90.034
MELØY SIGRI SANDBERG JOURNALIST	92.400	90.034
AARSKOG MEDIA	92.400	90.034
JAKOBSEN FRØKEN	92.310	90.039
FLÅ EIVIND LYD	92.320	90.040
LONGYEARBYEN FOLKEBIBLIOTEK	92.510	91.011
SPITSBERGEN AIRSHIP MUSEUM AS	92.521	91.022

STIFTELSEN SVALBARD MUSEUM	92.521	91.022
SVALBARDHALLEN	92.610	93.110
BASECAMP SPITSBERGEN AS	92.721	93.291
GERHARDSSONS HUSKIES	92.721	93.291
SPITSBERGEN EXPERIENCE AS	92.721	93.291
SVALBARD REISER AS	92.721	93.291
SVALBARD VILLMARKSENTER AS	92.721	93.291
SVALBARD WILDLIFE EXPEDITIONS AS	92.721	93.291
S ANNEN TJENESTEYTING		
NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND	91.200	94.200
SVALBARD KIRKE	91.310	94.910
MARICEL NAILWORK AND FOOT ROSETH		96.020
SAXIFRAGA AS	93.020	96.020
TELEWORLD AS	93.050	96.090
T LØNNA ARBEID I PRIVATE HUSHOLDNINGER		
U INTERNASJONALE ORGANISASJONER		